KURAN AHLAKINA GÖRE

MÜMİNİN
24
SAATİ

HARUN YAHYA

Bu kitapta kullanılan ayetler, Ali Bulaç'ın hazırladığı
"Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı" isimli mealden alınmıştır.

1. Baskı: Şubat 2003
2. Baskı: Ocak 2006
3. Baskı: Ocak 2007
4. Baskı: Ekim 2008

ARAŞTIRMA
YAYINCILIK

Talatpaşa Mah. Emirgazi Caddesi
İbrahim Elmas İşmerkezi
A Blok Kat 4 Okmeydanı - İstanbul
Tel: (0 212) 222 00 88

Baskı: Kelebek Matbaacılık
Litros Yolu No: 4/1A Topkapı-İstanbul
Tel: (0 212) 612 43 59

www.harunyahya.org - www.harunyahya.net

İÇİNDEKİLER

Yazar Hakkında

Harun Yahya müstear ismini kullanan yazar Adnan Oktar, 1956 yılında Ankara'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara'da tamamladı. Daha sonra İstanbul Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde ve İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde öğrenim gördü. 1980'li yıllardan bu yana, imani, bilimsel ve siyasi konularda pek çok eser hazırladı. Bunların yanı sıra, yazarın evrimcilerin sahtekarlıklarını, iddialarının geçersizliğini ve Darwinizm'in kanlı ideolojilerle olan karanlık bağlantılarını ortaya koyan çok önemli eserleri bulunmaktadır.

Harun Yahya'nın eserleri yaklaşık 30.000 resmin yer aldığı toplam 45.000 sayfalık bir külliyattır ve bu külliyat 60 farklı dile çevrilmiştir.

Yazarın müstear ismi, inkarcı düşünceye karşı mücadele eden iki peygamberin hatıralarına hürmeten, isimlerini yad etmek için Harun ve Yahya isimlerinden oluşturulmuştur. Yazar tarafından kitapların kapağında Resulullah'ın mührünün kullanılmış olmasının sembolik anlamı ise, kitapların içeriği ile ilgilidir. Bu mühür, Kuran-ı Kerim'in Allah'ın son kitabı ve son sözü, Peygamberimiz (sav)'in de hatem-ül enbiya olmasını remzetmektedir. Yazar da, yayınladığı tüm çalışmalarında, Kuran'ı ve Resulullah'ın sünnetini kendine rehber edinmiştir. Bu suretle, inkarcı düşünce sistemlerinin tüm temel iddialarını tek tek çürütmeyi ve dine karşı yöneltilen itirazları tam olarak susturacak "son söz"ü söylemeyi hedeflemektedir. Çok büyük bir hikmet ve kemal sahibi olan Resulullah'ın mührü, bu son sözü söyleme niyetinin bir duası olarak kullanılmıştır.

Yazarın tüm çalışmalarındaki ortak hedef, Kuran'ın tebliğini dünyaya ulaştırmak, böylelikle insanları Allah'ın varlığı, birliği ve ahiret gibi temel imani konular üzerinde düşünmeye sevk etmek ve inkarcı sistemlerin çürük temellerini ve sapkın uygulamalarını gözler önüne sermektir.

Nitekim Harun Yahya'nın eserleri Hindistan'dan Amerika'ya, İngiltere'den Endonezya'ya, Polonya'dan Bosna Hersek'e, İspanya'dan Brezilya'ya, Malezya'dan İtalya'ya, Fransa'dan Bulgaristan'a ve Rusya'ya kadar dünyanın daha pek çok ülkesinde beğeniyle okunmaktadır. İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, İspanyolca, Portekizce, Urduca, Arapça, İbranice, Arnavutça, Rusça, Boşnakça, Uygurca, Endonezyaca, Malayca, Bengoli, Sırpça, Bulgarca, Çince, Kishwahili (Tanzanya'da kullanılıyor), Hausa (Afrika'da yaygın olarak kullanılıyor), Dhivelhi (Mauritus'ta kullanılıyor), Danimarkaca ve İsveççe gibi pek çok dile çevrilen eserler, yurt dışında geniş bir okuyucu kitlesi tarafından takip edilmektedir.

Dünyanın dört bir yanında olağanüstü takdir toplayan bu eserler pek çok insanın iman etmesine, pek çoğunun da imanında derinleşmesine vesile olmaktadır. Kitapları okuyan, inceleyen her kişi, bu eserlerdeki hikmetli, özlü, kolay anlaşılır ve samimi üslubun, akılcı ve ilmi yaklaşımın farkına varmaktadır. Bu eserler süratli etki etme, kesin netice verme, itiraz edilemezlik, çürütülemezlik özellikleri taşımaktadır. Bu eserleri okuyan ve üzerinde ciddi biçimde düşünen insanların, artık materyalist felsefeyi, ateizmi ve diğer sapkın görüş ve felsefelerin hiçbirini samimi olarak savunabilmeleri mümkün değildir. Bundan sonra savunsalar da ancak duygusal bir inatla savunacaklardır, çünkü fikri dayanakları çürütülmüştür. Çağımızdaki tüm inkarcı akımlar, Harun Yahya Külliyatı karşısında fikren mağlup olmuşlardır.

Kuşkusuz bu özellikler, Kuran'ın hikmet ve anlatım çarpıcılığından

kaynaklanmaktadır. Yazarın kendisi bu eserlerden dolayı bir övünme içinde değildir, yalnızca Allah'ın hidayetine vesile olmaya niyet etmiştir. Ayrıca bu eserlerin basımında ve yayınlanmasında herhangi bir maddi kazanç hedeflenmemektedir.

Bu gerçekler göz önünde bulundurulduğunda, insanların görmediklerini görmelerini sağlayan, hidayetlerine vesile olan bu eserlerin okunmasını teşvik etmenin de, çok önemli bir hizmet olduğu ortaya çıkmaktadır.

Bu değerli eserleri tanıtmak yerine, insanların zihinlerini bulandıran, fikri karmaşa meydana getiren, kuşku ve tereddütleri dağıtmada, imanı kurtarmada güçlü ve keskin bir etkisi olmadığı genel tecrübe ile sabit olan kitapları yaymak ise, emek ve zaman kaybına neden olacaktır. İmanı kurtarma amacından ziyade, yazarının edebi gücünü vurgulamaya yönelik eserlerde bu etkinin elde edilemeyeceği açıktır. Bu konuda kuşkusu olanlar varsa, Harun Yahya'nın eserlerinin tek amacının dinsizliği çürütmek ve Kuran ahlakını yaymak olduğunu, bu hizmetteki etki, başarı ve samimiyetin açıkça görüldüğünü okuyucuların genel kanaatinden anlayabilirler.

Bilinmelidir ki, dünya üzerindeki zulüm ve karmaşaların, Müslümanların çektikleri eziyetlerin temel sebebi dinsizliğin fikri hakimiyetidir. Bunlardan kurtulmanın yolu ise, dinsizliğin fikren mağlup edilmesi, iman hakikatlerinin ortaya konması ve Kuran ahlakının, insanların kavrayıp yaşayabilecekleri şekilde anlatılmasıdır. Dünyanın günden güne daha fazla içine çekilmek istendiği zulüm, fesat ve kargaşa ortamı dikkate alındığında bu hizmetin elden geldiğince hızlı ve etkili bir biçimde yapılması gerektiği açıktır. Aksi halde çok geç kalınabilir.

Bu önemli hizmette öncü rolü üstlenmiş olan Harun Yahya Külliyatı, Allah'ın izniyle, 21. yüzyılda dünya insanlarını Kuran'da tarif edilen huzur ve barışa, doğruluk ve adalete, güzellik ve mutluluğa taşımaya bir vesile olacaktır.

Okuyucuya

- Bu kitapta ve diğer çalışmalarımızda evrim teorisinin çöküşüne özel bir yer ayrılmasının nedeni, bu teorinin her türlü din aleyhtarı felsefenin temelini oluşturmasıdır. Yaratılışı ve dolayısıyla Allah'ın varlığını inkar eden Darwinizm, 140 yıldır pek çok insanın imanını kaybetmesine ya da kuşkuya düşmesine neden olmuştur. Dolayısıyla bu teorinin bir aldatmaca olduğunu gözler önüne sermek çok önemli bir imani görevdir. Bu önemli hizmetin tüm insanlarımıza ulaştırılabilmesi ise zorunludur. Kimi okuyucularımız belki tek bir kitabımızı okuma imkanı bulabilir. Bu nedenle her kitabımızda bu konuya özet de olsa bir bölüm ayrılması uygun görülmüştür.
- Belirtilmesi gereken bir diğer husus, bu kitapların içeriği ile ilgilidir. Yazarın tüm kitaplarında imani konular, Kuran ayetleri doğrultusunda anlatılmakta, insanlar Allah'ın ayetlerini öğrenmeye ve yaşamaya davet edilmektedirler. Allah'ın ayetleri ile ilgili tüm konular, okuyanın aklında hiçbir şüphe veya soru işareti bırakmayacak şekilde açıklanmaktadır.
- Bu anlatım sırasında kullanılan samimi, sade ve akıcı üslup ise kitapların yediden yetmişe herkes tarafından rahatça anlaşılmasını sağlamaktadır. Bu etkili ve yalın anlatım sayesinde, kitaplar "bir solukta okunan kitaplar" deyimine tam olarak uymaktadır. Dini reddetme konusunda kesin bir tavır sergileyen insanlar dahi, bu kitaplarda anlatılan gerçeklerden etkilenmekte ve anlatılanların doğruluğunu inkar edememektedirler.
- Bu kitap ve yazarın diğer eserleri, okuyucular tarafından bizzat okunabileceği gibi, karşılıklı bir sohbet ortamı şeklinde de okunabilir. Bu kitaplardan istifade etmek isteyen bir grup okuyucunun kitapları birarada okumaları, konuyla ilgili kendi tefekkür ve tecrübelerini de birbirlerine aktarmaları açısından yararlı olacaktır.
- Bunun yanında, sadece Allah'ın rızası için yazılmış olan bu kitapların tanınmasına ve okunmasına katkıda bulunmak da büyük bir hizmet olacaktır. Çünkü yazarın tüm kitaplarında ispat ve ikna edici yön son derece güçlüdür. Bu sebeple dini anlatmak isteyenler için en etkili yöntem, bu kitapların diğer insanlar tarafından da okunmasının teşvik edilmesidir.
- Kitapların arkasına yazarın diğer eserlerinin tanıtımlarının eklenmesinin ise önemli sebepleri vardır. Bu sayede kitabı eline alan kişi, yukarıda söz ettiğimiz özellikleri taşıyan ve okumaktan hoşlandığını umduğumuz bu kitapla aynı vasıflara sahip daha birçok eser olduğunu görecektir. İmani ve siyasi konularda yararlanabileceği zengin bir kaynak birikiminin bulunduğuna şahit olacaktır.
- Bu eserlerde, diğer bazı eserlerde görülen, yazarın şahsi kanaatlerine, şüpheli kaynaklara dayalı izahlara, mukaddesata karşı gereken adaba ve saygıya dikkat edilmeyen üsluplara, burkuntu veren ümitsiz, şüpheci ve ye'se sürükleyen anlatımlara rastlayamazsınız.

GİRİŞ

Kuran-ı Kerim, bir insanın ömrü boyunca ihtiyaç duyabileceği tüm konulara cevap veren, yaşamının her alanına çözüm getiren, her probleme en mükemmel ve en akılcı çözümleri sunan İlahi bir kitaptır. Bakara Suresi'nin 2. ayetinde haber verildiği gibi, **"Kendisinde şüphe olmayan, muttakiler için yol gösterici olan bir kitaptır".** Rabbimizin Kuran'da her konuya açıklama getirdiği ise, bazı ayetlerde şöyle belirtilmektedir:

... (Bu Kuran) düzüp uydurulacak bir söz değildir, ancak kendinden öncekilerin doğrulayıcısı, herşeyin 'çeşitli biçimlerde açıklaması' ve iman edecek bir topluluk için bir hidayet ve rahmettir. (Yusuf Suresi, 111)

... Biz Kitabı sana, herşeyin açıklayıcısı, Müslümanlara bir hidayet, bir rahmet ve bir müjde olarak indirdik. (Nahl Suresi, 89)

İman eden bir insan tüm yaşamını Kuran ayetlerine göre düzenler. Düzenli olarak okuduğu ve düşündüğü ayetleri günlük hayatında titizlikle uygulamaya gayret eder. Sabah uyandığı andan gece tekrar uykuya daldığı ana kadar yaptığı her işte Kuran ahlakına göre düşünmeye, konuşmaya ve hareket etmeye özen gösterir. Bu üstün ahlakın müminin tüm hayatına olan hakimiyetini Allah Kuran'da şöyle bildirir:

De ki: "Şüphesiz benim namazım, ibadetlerim, dirimim ve ölümüm alemlerin Rabbi olan Allah'ındır." (Enam Suresi, 162)

Ancak kimi insanlar dinin, sadece belirli vakitler ve ibadetlerle sınırlı olduğunu zanneder; hayatı "ibadet zamanları ve diğer zamanlar" şeklinde iki bölüme ayırırlar. Allah'ı ve ahireti, sadece namaz kılacakları, oruç tutacakları, sadaka verecekleri ya da hacca gidecekleri zaman hatırlarlar. Günün ve yılın diğer zamanlarında ise dünya işlerinin karmaşasına kapılıp giderler. Dünya hayatı onlar için "dertlerle dolu bir koşuşturmaca"dır. Böyle insanların Kuran ahlakından tamamen uzak, kendilerine özgü hayat amaçları, ahlak anlayışları, dünya görüşleri ve değer yargıları vardır. Kuran ahlakının gerçekte ne anlama geldiğinden haberleri bile yoktur.

Kuran ahlakını kendisine ilke edinen bir kişi ise, elbette bu anlayış içindeki insanlardan çok farklı bir hayat sürdürür. Allah'ın yarattığı kadere tabi olduğunu unutmadan, O'na teslim olup güvenerek yaşar. Hiçbir zaman sıkıntı, huzursuzluk, korku, endişe, ümitsizlik, karamsarlık hissetmez, bir zorluk karşısında paniğe kapılmaz. Karşılaştığı her olaya mutlaka Allah'ın tavsiye ettiği ve beğendiği şekilde karşılık verir. Her sözü, her kararı, her tavrı Kuran ahlakını yaşadığının bir göstergesidir. Sokakta yürürken, yemek yerken, okula giderken, ders çalışırken, iş yerinde çalışırken, spor yaparken, sohbet ederken, ticari bir işi takip ederken, televizyon seyrederken, müzik dinlerken de Kuran ahlakını yaşamakla sorumlu olduğunun bilincindedir. Yapmakla yükümlü olduğu işlerle en dikkatli ve en titiz şekilde ilgilenirken, aynı zamanda Allah'ın razı olacağı şekilde hareket etmeye gayret eder, asla Kuran ahlakına uygun olmayan bir davranışta bulunmaz.

Din ahlakının yaşanması, Kuran'da bildirilen öğüt ve hükümlerin hayatın her alanında uygulanmasıyla mümkün olur. İnsanı dünyada ve ahirette en güzel ve en hayırlı sonuca ulaştıracak tek yol da budur. Kuran ahlakına sarıldığı takdirde insanın en güzel yaşam biçimini elde edeceğini Rabbimiz bir ayette şöyle haber vermiştir:

Erkek olsun, kadın olsun, bir mümin olarak kim salih bir amelde bulunursa, hiç şüphesiz Biz onu güzel bir hayatla yaşatırız ve onların karşılığını, yaptıklarının en güzeliyle muhakkak veririz. (Nahl Suresi, 97)

Kuran ahlakını yaşamak Allah'ın dilemesiyle insana, geniş bir bakış açısı, üstün bir akıl, doğruyu yanlıştan ayırt etme yeteneği ve olayları derinlemesine düşünebilme gücü kazandırır. Bu özelliklere sahip olmak ise, hayatın her anında kişiye önemli bir üstünlük ve kolaylık sağlar. Allah'a teslim olan ve din ahlakını yaşayan bir insanın tüm tavırları, hareketleri, oturması, kalkması, yürümesi, olaylara bakış açısı, açıklamaları, yorumları ve zorluklar karşısında ürettiği çözümler diğer insanlarınkinden tamamen farklı olur.

Bu kitapta, insanların hemen her gün yaptıkları ve karşılaştıkları olaylar, Kuran ahlakına uygun bir yaşam süren Müslümanların bakış açısıyla incelenecektir. Müminlerin çeşitli günlük olaylar ve durumlarda nasıl davranmaları gerektiği ele alınacaktır. Amaç, inananların Kuran ahlakı sayesinde yaşadıkları güzel hayatı gözler önüne sermek; tüm insanları, üstün bir hayat sunan Kuran ahlakına davet etmektir. Hiç kuşkusuz, dünyada sıkıntı, endişe, üzüntü ve kuruntulardan uzak, cennet benzeri, huzur dolu ortamlarda yaşamak, sadece Kuran ahlakını günün her saatinde, hayatın her anında yaşamakla mümkün olur.

AKILLI TASARIM yani YARATILIŞ

Kitapta zaman zaman karşınıza Allah'ın yaratmasındaki mükemmelliği vurgulamak için kullandığımız "tasarım" kelimesi çıkacak. Bu kelimenin hangi maksatla kullanıldığının doğru anlaşılması çok önemli. Allah'ın tüm evrende kusursuz bir tasarım yaratmış olması, Rabbimiz'in önce plan yaptığı daha sonra yarattığı anlamına gelmez. Bilinmelidir ki, göklerin ve yerin Rabbi olan Allah'ın yaratmak için herhangi bir 'tasarım' yapmaya ihtiyacı yoktur. Allah'ın tasarlaması ve yaratması aynı anda olur. Allah bu tür eksikliklerden münezzehtir. Allah'ın, bir şeyin ya da bir işin olmasını dilediğinde, onun olması için yalnızca "Ol!" demesi yeterlidir.

Ayetlerde şöyle buyurulmaktadır:

Bir şeyi dilediği zaman, O'nun emri yalnızca: "Ol" demesidir; o da hemen oluverir. (Yasin Suresi, 82)

Gökleri ve yeri (bir örnek edinmeksizin) yaratandır. O, bir işin olmasına karar verirse, ona yalnızca "OL" der, o da hemen oluverir. (Bakara Suresi, 117)

1. BÖLÜM

KURAN AHLAKINA GÖRE MÜSLÜMANIN 24 SAATİ

Sabah Uyandığında

Kuran ahlakına uygun bir şekilde yaşayan Müslümanlar ile Allah'ı inkar edenler arasındaki temel farklardan biri, Allah'ın iman ederek Kendisinden korkup sakınan ve vicdanlarını kullananlara verdiği akıldır. (Detaylı bilgi için bkz. Harun Yahya, *Kuran'a Göre Gerçek Akıl*) Sahip oldukları akıl sayesinde iman edenler, inkar edenlerin ya da gerçekleri kavrayamayan gaflet içindeki insanların anlamsız veya tesadüf olarak değerlendirdikleri olayların ardındaki hikmetleri hemen fark ederler.

Mümin sabah uyandığı ilk andan itibaren gün içinde karşılaştığı ve yaşadığı her olayda Allah'ın Kuran'da bildirdiği ifadeyle "ayetler" olduğunu bilir. "Ayetler", Kuran'da Allah'ın varlığının, birliğinin ve sıfatlarının kesin delilleri olan olaylar ve varlıklar anlamında kullanılır. Bu ifadeye benzer bir anlam taşıyan diğer bir kavram ise, "iman hakikatleri"dir. İman hakikatleri de, "imana götüren, imana vesile olan ve aynı zamanda imanın artmasını, gelişmesini ve pekişmesini sağlayan gerçekler" olarak tanımlanabilir. Ancak bu ayetleri ya da iman hakikatlerini fark edebilmek yalnızca samimi bir şekilde Allah'a yönelen insanlara ait bir özelliktir. Al-i İmran Suresi'nin 190. ayeti buna bir örnek olarak verilebilir: **"Şüphesiz göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün art arda gelişinde temiz akıl sahipleri için gerçekten ayetler vardır." (Al-i İmran Suresi, 190)**

İman sahibi ve Kuran ahlakını benimsemiş kimseler için her yeni gün Allah'ın varlığının delilleri ile, iman hakikatleri ile doludur. Örneğin gözlerini açarak güne başlamak, Allah'ın insanlara sunduğu nimetlerden ve üzerinde düşünülmesi gereken iman hakikatlerinden biridir. Öyle ki, insan tüm gece boyunca şuursuz bir şekilde uyur. Uykuda geçen uzun saatlere dair hatırlanabilen tek şey 3-5 saniyelik belli belirsiz rüyalardır. İnsan bu süre içinde dünya ile hiçbir bağlantısı olmadan yatar. Bedeni ve ruhu birbirinden ayrılmıştır ve uyuduğunu sandığı bu süre boyunca aslında bir nevi ölüdür. Nitekim insanların uykuda canlarının alındığını Allah Kuran'da şöyle haber verir:

Allah, ölecekleri zaman canlarını alır; ölmeyeni de uykusunda (bir tür ölüme sokar). Böylece, kendisi hakkında ölüm kararı verilmiş olanı(n ruhunu) tutar, öbürüsünü ise adı konulmuş bir ecele kadar salıverir... (Zümer Suresi, 42)

Sizi geceleyin öldüren (uyutan) ve gündüzün 'güç yetirip etkilemekte (yapıp kazanmakta) olduklarınızı' bilen, sonra adı konulmuş ecel doluncaya kadar onda sizi dirilten (uyandıran) O'dur... (Enam Suresi, 60)

Rabbimiz yukarıdaki ayetlerde insanların uykuda canlarını aldığını, ancak daha sonra zamanı belirlenmiş ölüm vakitleri gelinceye kadar tekrar geri verdiğini bildirmektedir. Uyku süresi boyunca insan, bilincini ve dışarıyı algılama yeteneklerini kısmen yitirir. "Ölüm benzeri" olarak belirtilen uykudan şuurlu ve bir gün önceki haline kavuşmuş bir şekilde uyanmak, kusursuz bir şekilde görebilmek, duymak ve hissetmek,

üzerinde düşünülmesi gereken mucizevi olaylardır. Gece uyumak için yatağına yatan insan bu eşsiz nimetlerin sabah kendisine yeniden verileceğinden emin olamaz. Ayrıca insan herhangi bir felaketle karşılaşmadan veya sağlık sorunu olmaksızın uyanacağından da asla emin olamaz.

Güne yeni başlayan mümin, bu gerçekleri düşünür; Allah'ın kendi üzerindeki geniş rahmeti ve koruması için O'na şükreder; önündeki yeni günü, Allah'ın hoşnutluğunu ve cenneti kazanmak için Allah'ın kendisine verdiği bir fırsat olarak değerlendirir. Sabah gözünü açtığı anda hemen Allah'a yönelerek samimi bir dua ile güne başlar. Gün içinde Allah'ın daima kendisini izlediği bilinci ile hareket eder. O'nun rızasını kazanmaya, emir ve tavsiyelerini yerine getirmeye titizlik gösterir. Allah ile yakın bir bağlantı kurarak samimi bir dua ile güne başlar. Böylece gün içinde Allah'ın rızasını unutması ya da sınırlarını göz ardı etmesi ihtimali azalır; gün boyunca Allah'ın kendisini dünyada imtihan ettiğinin farkında olarak hareket eder.

Samimi bir şekilde Allah'a yönelmiş bir insanın, kendisine sunulan nimetler üzerinde dikkatle düşünmesi, ona bu nimetleri Allah'ın dışında hiç kimsenin vermeye güç yetiremeyeceğini de görmesine yardımcı olur. İnsanların bu konu üzerinde düşünmeleri gerektiğini Rabbimiz bir Kuran ayetinde şöyle bildirmektedir:

De ki: "Düşündünüz mü hiç; eğer Allah sizin işitmenizi ve görmenizi alıverir ve kalplerinizi mühürlerse, onları size Allah'tan başka getirebilecek ilah kimdir?"... (Enam Suresi, 46)

Şüphesiz, uykuyu dinlenme zamanı kılan ve sabah vakti insana sahip olduğu nimetleri yeniden bağışlayan, sonsuz bir güç ve ilim sahibi olan Allah'tır. Bu gerçeği kavrayanlar, güne başladıkları ilk andan itibaren Allah'ın yakınlığını hisseder ve bu benzersiz nimetlere sahip olmanın sevincini yaşarlar.

Allah'ın dininden uzak yaşayan ve söz konusu gerçeği düşünmeyen insanlar ise, sahip oldukları nimetlerin hiçbir zaman tam olarak farkına varamaz ve müminlerin yaşadığı bu sevinci yaşayamazlar. Genelde sabahın ilk saatlerinde sıcak bir yataktan kalkmanın zorluğunu, sıkıntısını ya da yeni başlayan güne ayak uydurmanın telaşını hissederler. Bazıları, her sabah yapmak zorunda oldukları işlerden dolayı bezgin ve sıkıntılıdır. Yataktan kalkmak istemez, bir dakika daha fazla uyumakla yataktan kalkmak arasında mücadele ederler. Uyandığında sinirli, gergin, asık yüzlü olmak bu gibi insanlarda çok sık rastlanan bir ahlak bozukluğudur.

Nimetlerin sevincini yaşamayan inkarcılar, sabah uyandıkları andan itibaren her gün aynı şeyleri yapmanın monotonluğana bir kez daha dönerler. Yaşayacakları günün belki de Allah'ın kendilerine verdiği son bir fırsat olduğunun farkında olmayan diğer bir kısım insan ise, sadece daha fazla para kazanmak, daha iyi yaşamak, yalnızca insanlar tarafından ilgi görmek ya da beğenilmek arzusu ile güne tutkulu ve hırslı bir şekilde başlar, acele ile hazırlanırlar.

Allah'ın Kuran'da bildirdiği gerçekleri göz ardı eden insanlar güne farklı şekillerde başlayabilirler. Ancak hepsinin davranışlarında ortak bir akılsızlık vardır: Allah'ın kendilerini yarattığını, O'na kulluk etmek ve O'nun rızasını kazanmakla sorumlu olduklarını ve önlerindeki günün bunun için yeni bir fırsat olduğunu düşünmemek. Allah onların bu durumunu, **"İnsanları sorgulama (zamanı) yaklaştı, kendileri ise gaflet içinde yüz çeviriyorlar"** (Enbiya Suresi, 1) ayetiyle haber vermektedir.

Büyük bir gaflet içinde yaşayan bu insanların çok önemli bir hata yaptıkları açıktır. Unutmamak gerekir ki, her sabah, insanın dünya hayatında kendisi için belirlenmiş son

gününün başlangıcı olabilir. İşe veya okula giderken yaşanan bir trafik kazası, "beklenmedik" bir kalp krizi veya başka sayısız nedenden ötürü ölüm her an kendisini yakalayabilir. O halde, yukarıda da belirttiğimiz gibi insanın yapması gereken, önündeki günü Allah'ı razı edecek biçimde geçirmek için neler yapabileceğini düşünmek olmalıdır.

Temizlik Yaparken

İnsanın sabah uyandığında vücudunda meydana gelen değişiklikler birçok hikmet içerir. Hiç istememesine rağmen yüzü şişmiş, saçları kirlenmiş, vücudunda ve ağzında istenmeyen kokular meydana gelmiştir. Aynada gördüğü şişmiş yüzü, dağınık ve bakımsız hali ona ne kadar aciz olduğunu gösterir. Her insan mutlaka sabahları yüzünü yıkamak, dişlerini fırçalamak ve bakım yapmak zorundadır. Bu durum, Kuran ahlakını benimsemiş bir insana kendisini diğer insanlardan üstün görecek bir yönünün olmadığını ve her türlü eksiklikten uzak olanın sadece Allah olduğunu hatırlatır.

Ayrıca samimi bir şekilde Allah'a yönelen bir insan, istemediği bu rahatsızlık veren halini aynada görünce, güzel olan şeylere kendi gücü ve isteğiyle sahip olmasının mümkün olmadığını çok daha iyi anlar.

Görüldüğü gibi Allah kullarını, acizliklerini hatırlamaları ve Kendisine yönelmeleri için birtakım eksikliklerle yaratmıştır. İnsanların bedenlerinin ve çevrelerinin kısa süre içinde kirlenmesi buna bir örnektir. Ancak Allah, bu eksiklikleri gidermenin yollarını da insanlara göstermiş ve su, sabun, deterjan gibi çeşitli imkan ve nimetleri onların hizmetlerine sunmuştur. Allah, **"Demek ki, gerçekten zorlukla beraber kolaylık vardır. Gerçekten güçlükle beraber kolaylık vardır"** (İnşirah Suresi, 5-6) ayetleriyle bu gerçeğe de işaret etmiştir. Şunu da belirtmek gerekir ki, nimetlerin yaratılışındaki bu sırrı fark etmek ve bundan dolayı Allah'a şükretmek, sadece üstün bir anlama ve kavrama yeteneğine sahip olan müminlere verilmiş bir özelliktir.

Gerek sabah gerekse gün içerisinde temizlik yapan bir mümin, Allah'ın kendisine verdiği temizlik malzemelerinden dolayı şükreder. Allah'ın temizliği ve temiz insanları sevdiğini bildiği için yaptığı işi bir ibadet olarak görür ve Allah'ın hoşnutluğunu kazanmayı umar. Rabbimizin Müddessir Suresi'nin 4 ve 5. ayetlerindeki **"Elbiseni temizle. Pislikten kaçınıp-uzaklaş"** şeklindeki emrini severek yerine getirir.

Allah bir ayette, insanların temizlenme ve diğer ihtiyaçlarını karşılamaları için gökten su indirdiğini şöyle bildirir:

... Sizi kendisiyle tertemiz kılmak, sizden şeytanın pisliklerini gidermek, kalplerinizin üstünde (güven ve kararlılık duygusunu) pekiştirmek ve bununla ayaklarınızı (arz üzerinde) sağlamlaştırmak için size gökten su indiriyordu. (Enfal Suresi, 11)

Su, insan vücudu, eşya ve ev temizliğinde gerekli olan en temel maddedir. Suyun çıplak gözle görülebilen kirleri ve görülemeyecek kadar küçük olan bakterileri temizleme özelliğinin yanında insanı rahatlatan bir başka özelliği daha vardır. Su, insanın üzerinde biriken, insana yorgunluk ve halsizlik hissi veren statik elektriğin de vücuttan atılmasını sağlar. İnsanın, bedeninde oluşan statik elektriği açık bir şekilde görmesi mümkün değildir. Ancak vücuttaki bu elektrik bazen kazak çıkartırken çıtırtı şeklinde bir sesle, bir yere dokunulduğunda küçük bir elektrik çarpması ile, bazen de saç tellerinin farklı hareketleri ile varlığını hissettirir. İnsan yıkandığında ise üzerinde biriken bu statik elektrikten kurtulur, bu nedenle de tüm vücudunda hafiflik ve rahatlık hisseder. Yağmurdan sonra havada oluşan serinlik ve ferahlık da, suyun havadaki statik elektriği temizlemesinden kaynaklanır.

Daima temiz ve bakımlı olmak Allah'ın beğendiği bir tavırdır. Bu gerçeği cennetteki insanların fiziksel temizliklerine dikkat çekilen bazı ayetlerde de görmek mümkündür.

Allah Kuran'da cennette bulunan insanların **"... sanki (her biri) 'sedefte saklı inci gibi tertemiz, pırıl pırıl"** olduklarını haber vermektedir. (Tur Suresi, 24) Ayrıca cennette insanlar için **"tertemiz eşler"** bulunduğu da çeşitli ayetlerde müjdelenmiştir. (Bakara Suresi, 25; Al-i İmran Suresi, 15; Nisa Suresi, 57)

Allah'a iman eden insanlar, dünyada da cennet benzeri bir ortam oluşturmak isterler. İnananlar, Allah'ın cennette olacağını vaat ettiği herşeyi dünyada da mümkün olduğu kadar yaşamaya çalışır; bu nedenle de fiziksel temizliklerine büyük özen gösterirler.

Burada üzerinde durulması gereken önemli bir nokta daha vardır. Bazı insanlar sadece diğer insanlarla birlikte olduklarında veya kendilerini beğendirmeleri gereken ortamlarda bakımlı olmaya özen gösterir; yanlarında başkaları bulunmadığı sırada görünüşlerine ve temizliklerine dikkat etmezler. Akşama kadar yıkanmamış kirli bir yüzle, temiz kokmayan bir ağızla ve bakımsız bir bedenle, pijamalarla dolaşmak, bütün gün dağınık kalan yatakları, bulaşık dolu mutfağı olağan karşılamak, hep bu hatalı mantığın ürünleridir.

Bu mantıktaki insanlar temizliği sadece dıştan bakıldığında pisliğin fark edilmeyeceği kadar yüzeysel yaparlar. Kimi insanlar da banyo yapmayı, kirlenen giysilerini, havlularını, çarşaflarını değiştirmeyi, ütü yapmayı ya da ortalığı toplamayı bir vakit kaybı olarak görür ve belirgin bir kir oluşmadıkça temizlemeye yanaşmazlar. Kirlendiklerinde çoğu zaman, özellikle de soğuk havalarda, yıkanmaya üşenir, kimi zaman sadece saçlarını yıkamakla yetinirler. Bazı kadınların bunun için buldukları bir başka yöntem de, kuaföre giderek sadece saçlarını yıkatmak ve uygun bir şekil verdirmektir. Bu saç modeli bozulana kadar da bir daha yıkanmaya gerek duymazlar. Kirlenen vücutlarının rahatsızlık verici kokusunu, sıktıkları bir parfüm ya da deodorantla fark ettirmemeye çalışırlar, ama bu yöntem, kirli bedenlerini çok daha rahatsızlık verici bir hale getirmekten başka bir işe yaramaz. Kıyafetler için önemsedikleri temizlik şekli ise, sadece dış kıyafetlerinin görünümüdür. Kazaklarında, pantolonlarında ya da paltolarında ciddi bir leke oluşmadığı sürece yıkamazlar. Bunun dışında sigara, is, yemek ya da ter gibi ağır kokuların üzerlerine sinmiş olmasında bir sakınca görmez ve bunu temizlenmek için yeterli bir sebep olarak düşünmezler.

Böylesine sağlıksız koşullarda bir hayat sürmek, bu mantığı benimseyen genç, yaşlı her insana zarardan başka bir şey kazandırmaz. Sağlıksız beslenmekten ve pislikten dolayı hastalıktan kurtulamazlar. Sigara dumanıyla kaplı ortamlarda yaşamaktan renkleri sararır, ciltleri bozulur, ciğerleri zarar görür. Bunlar sadece bedenlerinde gördükleri zararlardır. Bunun yanında sürekli olarak dağınık ve pis ortamlarda, kendileri gibi bakımsız ve kirli insanlarla iç içe yaşamak zorunda olmaları ruh sağlıklarını da olumsuz yönde etkiler. Zamanla güzellikten, estetikten, temizlikten, ince düşünceden zevk almayan duyarsız ve tepkisiz bir ahlaka sahip olurlar. Bu durum elbette ki bilerek ve isteyerek yaptıkları akılsızca seçimin sonucudur.

Oysa Allah Müslümanları, en güzel ve en temiz ortamları hazırlamaları için teşvik eder. Allah inananlara yiyeceklerinden, kıyafetlerinden, yaşadıkları ortamlara kadar herşeylerinde mutlak bir temizliği emretmiştir:

Ey insanlar yeryüzünde olan şeyleri temiz ve helal olarak yiyin... (Bakara Suresi, 168)

Sana, kendilerine neyin helal kılındığını sorarlar. De ki: "Bütün temiz şeyler size helal kılındı."... (Maide Suresi, 4)

... O (peygamber), onlara marufu (iyiliği) emrediyor, münkeri (kötülüğü) yasaklıyor, temiz şeyleri helal, murdar (pis) şeyleri haram kılıyor... (Araf Suresi, 157)

Hani Evi (Kabe'yi) insanlar için bir toplanma ve güvenlik yeri kılmıştık. "İbrahim'in makamını namaz yeri edinin", İbrahim ve İsmail'e de, "Evimi tavaf edenler, itikafa çekilenler ve rüku ve secde edenler için temizleyin" diye ahid verdik. (Bakara Suresi, 125)

... Dediler ki: "Ne kadar kaldığınızı Rabbiniz daha iyi bilir; şimdi birinizi bu paranızla şehre gönderin de, hangi yiyecek temizse baksın, size ondan bir rızık getirsin... (Kehf Suresi, 19)

Katımızdan ona (Yahya) bir sevgi duyarlılığı ve temizlik (de verdik). O, çok takva sahibi biriydi. (Meryem Suresi, 13)

Cahiliye insanlarının oluşturduğu yaşam tarzı, kendi elleriyle kendilerine huzursuz ve sağlıksız ortamlar hazırlarken, Müslümanlar Kuran ahlakına uyarak, ahiretten önce dünyada da çok güzel bir hayat yaşarlar. Cahiliye insanları hem kendilerine hem de çevrelerine sıkıntı verici ortamlar oluştururken, Müslümanlar her insanın rahat ve huzur içinde yaşayacağı, sağlıklı ve dinç olacağı mekanlarda hayatlarını sürdürürler.

Kısacası mümin, Kuran ahlakının gereği olarak başkaları için değil, Allah'ın beğendiği bir tavır olduğu ve kendisinin de doğal olarak en rahat ettiği tavır bu olduğu için temiz ve bakımlı olur. Bulunduğu mekanı temizleyerek diğer insanlar için de rahatlatıcı bir ortam oluşturmaktan büyük zevk duyar; temizlik konusunda en ufak bir gevşeklik göstermez; her zaman temiz ve bakımlı olmak için elinden geleni yapar.

Kıyafetlerini Giyerken

Mümin gün içerisinde giyeceği kıyafetleri belirler ve giyinirken önemli bir gerçeğin bilincindedir. Bu gerçek, giysilerin Allah'ın sayısız nimetlerinden biri olduğu ve yaratılmasında birçok hikmet olduğudur. Bütün insanlar bu nimetten faydalanırlar; ancak sadece Kuran ahlakını yaşayan müminler kendilerine sunulan bu güzelliğin Allah'ın bir lütfu olduğunu gereği gibi fark ederek O'na şükrederler. Giysiler mümine hemen şunları hatırlatır: Yünlü, pamuklu veya ipekli giysilerin, çeşit çeşit kıyafetlerin kaynağı canlılardır. Günlük yaşantının hemen her anında kullanılan giyim eşyaları, yaratılış harikası bitki ve hayvanlardan elde edilmektedir. Diğer bir ifadeyle Allah, insanların, en temelinden en lüksüne kadar her türlü giyim gereksinimini karşılayacak özelliklerle donatılmış canlıları yaratmasaydı, söz konusu ürünler de olmayacaktı.

İnsanların bir çoğu, bu gerçekleri bilmelerine rağmen, inkar etmeleri ya da gaflet içinde olmaları nedeniyle sahip oldukları nimetleri takdir edemezler. Doğdukları andan itibaren ihtiyaç duydukları giysiler kendilerine sunulduğu için, giyinmek bu insanlar için bir alışkanlık olmuştur. Bu alışkanlık da kendilerini, giyeceklerin bir nimet olduğunu hatırlamaktan ve şükretmekten alıkoyar. Oysa Rabbimizin, dünya üzerindeki nimetleri yaratma sebeplerinden biri, insanların bu nimetler için Kendisine şükretmeleridir. O halde Rabbimizin bizim için yarattığı giyeceklerdeki hikmetleri, bize sağladığı faydalardan başlayarak ele alalım.

Giyecekler insan vücudunu soğuğa, güneşin zararlı ışınlarına, çevreden gelebilecek çarpma, kesilme gibi küçük tehlikelere karşı koruyan bir kalkan niteliğindedir. Eğer giyecekler olmasaydı, hassas bir deriyle kaplı olan insan bedeni, saydığımız bu tür olumsuzluklardan dolayı sık sık zarar görürdü. Bu da insana hem acı verir, hem sağlığını tehdit eder, hem de cildinin oldukça kötü bir görünüm kazanmasına neden olurdu.

Koruyucu bir özelliğe sahip olan giyeceklerin yaratılışındaki hikmetlerden bir diğerini Rabbimiz Kuran'da şöyle bildirir:

Ey Ademoğulları, Biz sizin çirkin yerlerinizi örtecek bir elbise ve size 'süs kazandıracak bir giyim' indirdik (var ettik)… (Araf Suresi, 26)

Yukarıdaki ayette dikkat çekildiği gibi, giysiler insan için çok daha estetik bir yapı oluşmasına sebep olur.

Açıktır ki, vazgeçilmez bir ihtiyaç olan giyecekler Allah'ın bizim kullanımımıza verdiği son derece önemli bir nimettir. Bunun bilincinde olan mümin, giysilerini kullanırken son derece titiz ve özenli davranır. Bu, onun, Allah'ın kendisine sunduğu nimetlere karşı şükredici olduğunu, fiili olarak da göstermesidir.

Kuran ahlakının getirdiği bir özellik olarak her harcamasında dengeli davranan mümin, giysi alırken de aynı tavrı gösterir. İhtiyacı olanı, kendisine yakışanı ve makul olanı satın alır. Gereksiz harcama yaparak israf etmez. **"Onlar, harcadıkları zaman, ne israf ederler, ne kısarlar; (harcamaları,) ikisi arasında orta bir yoldur."** (Furkan Suresi, 67) ayetinin gereğini yerine getirir.

Kuran ahlakını yaşayan bir insanın dikkat ettiği bir diğer konu ise giysilerini temiz tutmaktır. Çünkü bu, Kuran'da **"Elbiseni temizle. Pislikten kaçınıp-uzaklaş."** (Müddessir Suresi, 4-5) ayetleriyle emredilmektedir. Mümin, Allah'ın bu emrini tüm emirlerinde olduğu gibi titizlikle yerine getirir; imkanları ölçüsünde, elinden geldiğince temiz giyinmeye özen gösterir.

Kuran ahlakını yaşayan bir insanın giyinmeye gösterdiği önem bu kadarla sınırlı kalmaz. Örnek bir ahlaka sahip mümin için temiz giyinmenin yanında, olabildiğince

estetik ve uyumlu giyinmek de önemlidir. Nitekim ayetteki, **"'süs kazandıracak bir giyim' indirdik"** (Araf Suresi, 26) ifadesiyle giyinmenin estetiğe yönelik bir amacının olduğuna da dikkat çekilmiştir. Peygamberimiz (sav)'in kıyafet tarzının ve bu konudaki tavsiyelerinin aktarıldığı hadislerde de bu konuda örnekler bulunmaktadır. Örneğin Peygamber Efendimizin torunu Hz. Hasan, onun giyim konusu hakkındaki görüşünü şöyle ifade etmiştir:

"Peygamber Efendimiz bize elde ettiğimizin en iyisini giymemizi ve bulabildiğimiz en hoş kokuları sürmemizi emrederdi." *(Buhari, et-Tarih'ul-Kebir, I, 382, no: 1222)*

Peygamberimiz (sav)'in giyim tarzı ile ilgili aktarılan bilgilerden bir tanesi ise şudur:

Ben Resulullah aleyhissalatu vesselam üzerinde mümkün olan en güzel elbiseyi gördüm." *(Kütüb-i Sitte Muhtasarı Tercüme ve Şerhi, Prof. Dr. İbrahim Canan, 15. cilt, Akçağ Yayınları, Ankara, s .68-69)*

Peygamber Efendimiz, ashabından biri dış görünümüne önem vermediğinde veya bakımsız olduğunda onu da hemen uyarırdı. Bu konuya ait bir örnek şu şekilde nakledilmektedir:

Üzerimde sade bir elbise olduğu halde Resulullah'ın yanına gelmiştim. Bana:

"Senin malın yok mu?" diye sordu.

"Evet var" cevabıma:

"Hangi çeşit maldan?" sorusunu yöneltti.

"Her çeşit maldan Allah bana vermiştir" demem üzerine:

"Öyle ise Allah Teala Hazretleri sana bir mal verdiği vakit Allah'ın verdiği bu nimetin eseri ve fazileti senin üzerinde görülmelidir" buyurdular. *(Prof. Dr. Ali Yardım, Peygamberimizin Şemaili, Damla Yayınevi, 3 Baskı, İstanbul, 1998, s. 119)*

Allah Kuran ayetlerinde giysiler ve takılardan üstün bir cennet nimeti olarak bahsetmektedir. Bu ayetlerden bazıları şöyledir:

Hiç şüphesiz Allah, iman edenleri ve salih amellerde bulunanları altından ırmaklar akan cennetlere sokar, orada altından bileziklerle ve incilerle süslenirler; oradaki elbiseleri ipek(ten)tir. (Hac Suresi, 23)

Hafif ipekten ve ağır işlenmiş atlastan (elbiseler) giyinirler, karşılıklı (otururlar). (Duhan Suresi, 53)

Onların üzerinde hafif ipek ve ağır işlenmiş atlastan yeşil elbiseler vardır. Gümüşten bileziklerle bezenmişlerdir... (İnsan Suresi, 21)

Rabbimiz bu ayetlerde ipek ve atlastan elbiselerden, gümüş, altın ve inciden yapılan süslerden bahsetmiştir. Bu süsler dünya hayatında, cennettekilerin bir benzeridir. İman eden bir insan için bu süsleri görmek -bu süslere sahip olsun ya da olmasın- cenneti düşünmesi ve cennete duyduğu özlemin artması için bir vesiledir. Mümin, bunların yaratılışındaki hikmeti görür ve bilir ki dünya hayatında karşısına çıkan bütün nimetler geçicidir. Asıl olan ve ebediyen varlığı sürecek olan nimetler ise ahiret yurdundadır:

Şüphesiz iman edip salih amellerde bulunanlar ise; Biz gerçekten en güzel davranışta bulunanın ecrini kayba uğratmayız. Onlar; altından ırmaklar akan Adn cennetleri onlarındır, orada altın bileziklerle süslenirler, hafif ipekten ve

ağır işlenmiş atlastan yeşil elbiseler giyerler ve tahtlar üzerinde kurulup-dayanırlar. (Bu,) Ne güzel sevap ve ne güzel destek. (Kehf Suresi, 30-31)

Kuran ahlakını yaşayan bir insan için giyim konusunda düşünülmesi gereken noktalardan biri de, dış görünüşün insanlarla kurulan ilişkilerde oldukça önemli olduğudur. Bu nedenle mümin, insanları Kuran ahlakına davet ederken kıyafetine daha fazla önem verir. Mümkün olduğu kadar güzel, temiz, uyumlu, abartısız kıyafetler giymeye gayret eder. Bu durum, onun, Allah'ın emirlerine olan titizliğini, diğer insanlara saygı duyduğunu gösterir.

Karşısındaki insanın psikolojik durumunu, neyi nasıl algılayacağını düşünmek ve o insana sonsuz kurtuluşu müjdelerken en fazla etkiyi sağlamak için -her alanda olduğu gibi- giyim kuşam konusunda da ince düşünceli olmak yalnızca Kuran ahlakını yaşayan insanlara has bir özelliktir.

Sonuç olarak, iman eden bir kimse Peygamberimiz (sav)'i örnek alır ve gerek evinde gerekse toplum içinde daima temiz, bakımlı, göze hoş gelen kıyafetlerle dolaşır; bunu da büyük zevk alarak ve Allah'ın hoşnutluğunu kazanmayı umarak yapar.

Kahvaltı Ederken

Allah'ın kendisine düşünme ve anlama yeteneği verdiği bir mümin, sabah kahvaltı yapmak için mutfağa girdiğinde hizmetine sunulan nimetlerin ve yiyeceklerin tümünün yaratılışında birçok iman hakikatinin gizli olduğunu bilir.

Örneğin yiyeceklerini pişirmek için kullandığı ateş, aslında kendisi de dahil birçok şeye büyük ölçüde zarar verebilecek; hatta yanıp yok olmasına yol açacak bir özelliğe sahiptir. Ancak ateş, besin maddelerini yenebilecek bir duruma getirmek (ısınmak, çok çeşitli sanayi ürünlerini üretmek...) için zorunludur ve bu açıdan büyük bir nimettir. Diğer bir ifadeyle, yeryüzündeki herşey gibi ateş de insanın hizmetine verilmiştir. Allah ayette şöyle bildirir: **"Kendinden (bir nimet olarak) göklerde ve yerde olanların tümüne sizin için boyun eğdirdi..."** (Casiye Suresi, 13)

Bunun yanında ateş, iman eden bir insan için dünya hayatında cehennem azabının bir hatırlatmasıdır. Allah Kuran'da cehennemde yaşanacakları tasvir ederken, şiddetli bir ateşten bahsetmektedir. Rabbimiz inkar edenler için yarattığı ateş azabını bazı ayetlerde şöyle anlatmaktadır:

O gün onlar, ateşin üstünde tutulup-eritilecekler. (Zariyat Suresi, 13)

Ateş, onların yüzlerini yalayarak yakar da onun içinde onlar, (etleri sıyrılmış olarak sırıtan) dişleriyle kalıverirler. (Mü'minun Suresi, 104)

Kim Allah'a ve Resûlü'ne iman etmezse, (bilsin ki) gerçekten Biz, kafirler için çılgınca yanan bir ateş hazırlamışızdır. (Fetih Suresi, 13)

İmani derinliğe sahip olan müminin cehennemdeki bu şiddetli ateş azabını düşününce Allah korkusu daha da artar. Allah'a dua eder ve cehennem ateşinden O'na sığınır.

Samimi ve ön yargısız olarak düşünen bir insan için kahvaltı sofrasındaki besin maddelerinde de birçok hikmet vardır. Ekmek, bal, süt, domates, biber, zeytin, yumurta, çay, kahve gibi tatları, kokuları, besin değerleri, renkleri farklı gıdaların her biri birer nimettir. Bunlar vücudun ihtiyaç duyduğu proteinleri, aminoasitleri, karbonhidratları,

yağları, vitaminleri, mineralleri ve sıvıları sağlarlar. Sağlıklı bir yaşam sürdürebilmek için düzenli olarak beslenmek gereklidir. Ancak bu zor, sıkıcı veya külfetli değil, insanın hoşuna giden bir durumdur. Yemekler, içecekler, meyveler, sebzeler, pastalar, tatlılar, şekerlemeler hem insanın her türlü gıda gereksinimini karşılar, hem de ona büyük bir zevk verirler.

Aslında bu saydıklarımız tüm insanların çok iyi bildikleri, dünyaya gelmelerinden bu yana 24 saat iç içe oldukları küçük ayrıntılardır. Ancak insanların birçoğu Rabbimizin günlük hayatta bizlerin emrine sunduğu bu güzellikler üzerinde gereği gibi düşünmezler. Her birini alışkanlıkla değerlendirir, ne kadar değerli olduklarının farkına varmazlar.

Oysa hepsi birbirinden leziz yiyecek ve içecekler insan vücuduna farklı yararlar sağlayacak özelliklere sahiptir ve hepsinin yaratılışında büyük harikalar vardır. Örneğin bal, birkaç gramlık bir bedene sahip arılar tarafından adeta mucizevi bir şekilde üretilir. (Ayrıntılı bilgi için bkz. Harun Yahya, *Balarısı Mucizesi*) Gerek içinde barındırdığı vitaminler ve minerallerle, gerekse yapısal özellikleri sebebiyle insanlar için tam bir şifa niteliğindedir. Rabbimiz balın bu özelliğini ve arıya bal yapmayı ilham ettiğini Kuran'da şöyle bildirir:

Rabbin balarısına vahyetti: Dağlarda, ağaçlarda ve onların kurdukları çardaklarda kendine evler edin. Sonra meyvelerin tümünden ye, böylece Rabbinin sana kolaylaştırdığı yollarda yürü-uçuver. Onların karınlarından türlü renklerde şerbetler çıkar, onda insanlar için bir şifa vardır. Şüphesiz düşünen bir topluluk için gerçekten bunda bir ayet vardır. (Nahl Suresi, 68-69)

Balın oluşumunu düşünen bir mümin, ondaki yaratılış mucizesini fark eder; balın ana malzemesini sağlayan çiçeklerin ve meyve tomurcuklarının, nektarı bala dönüştüren arıların ve bal gibi benzersiz bir besinin tesadüfen var olamayacağını hemen anlar. Tüm bunlar ise onun Allah'a olan yakınlığını artırır.

Ayrıca küçücük bir arının Rabbimize olan katıksız itaati de bir iman hakikatidir. Mümin, aklı ve şuuru olmadığı halde kusursuz bir disiplinle hiç durmadan çalışan balarısının yaptığı kusursuz işleri Allah'ın ilhamıyla gerçekleştirdiğini düşünüp anlar.

Allah, insana faydalanması için sunduğu et, süt, peynir, tereyağı, yumurta gibi hayvansal besinlerin birer nimet olarak önemini ise Mü'minun Suresi'nde şöyle bildirmektedir:

Gerçekten hayvanlarda da sizin için bir ders (ibret) vardır; karınlarının içinde olanlardan size içirmekteyiz ve onlarda sizin için daha birçok yararlar var. Sizler onlardan yemektesiniz. (Mü'minun Suresi, 21)

Bu ayette insanların hayvanlardan sağladıkları faydalar bildirilirken **"karınlarının içinde olanlardan"** bahsedilmektedir. Örneğin, bir ineğin karnında yediği besinler, içtiği su damarlarında dolaşan kan, iç organları ve sindirilen besinlerden arta kalanlar bulunur. Bu kadar karışık maddenin içinden bembeyaz bir renkte, tertemiz ve güzel kokulu, insana faydalı bir sıvının, yani sütün çıkması ise gerçekte büyük bir mucizedir. Üstelik içinde atık maddelerin de bulunduğu bir yerde olmasına rağmen süt, en sağlıklı koşullarda üretilmektedir.

Allah'ın üstün ilminin bir başka göstergesi ise, beyaz renkte olan sütün ham maddesinin yalnızca yeşil ot olmasıdır. Ancak, süt veren hayvanlar Allah'ın vücutlarında

yarattığı mükemmel sistemlerle, katı ve yeşil bir maddeden sıvı ve beyaz bir madde oluşturmaktadırlar. Rabbimiz sütün yapısını, Kuran'da şöyle bildirir:

Sizin için hayvanlarda da elbette ibretler vardır, size onların karınlarındaki fers (yarı sindirilmiş gıdalar) ile kan arasından, içenlerin boğazından kolaylıkla kayan dupduru bir süt içirmekteyiz. (Nahl Suresi, 66)

Bilindiği gibi süt, insan bünyesinin ihtiyaç duyduğu birçok maddeyi içeren çok zengin bir besindir; hem çocukların hem de yetişkinlerin beslenmesinde hayati bir rol oynar.

Hayvanlardan elde ettiğimiz, kendisi küçük, ancak besleyici değeri yüksek bir gıda da yumurtadır. Protein, vitamin ve mineral deposu olan yumurtanın oluşumu bir başka mucizedir. Hiçbir bilince sahip olmayan tavuk, kendi ihtiyacı olmamasına rağmen her gün yumurta üretmekte ve ürettiği yumurtayı mükemmel bir ambalajla koruma altına almaktadır. Yumurtanın kabuğunun, içindeki sıvının etrafında nasıl mükemmel bir şekilde oluştuğu ya da bir kapağı olmadığı halde sıvının kabuğun içine nasıl yerleştirildiğini düşünmek, iman sahibi bir insanın Allah'ın yaratma sanatına duyduğu hayranlığı artırır.

Yine kahvaltıların vazgeçilmez içeceklerinden olan çay, bir bitkiden elde edilir. Bu bitkinin yaprakları belirli işlemlerden geçirildikten sonra, güzel kokulu ve insanın uykusunu açan özelliğe sahip bir içecek haline dönüştürülür. Çay da dahil olmak üzere, aynı topraktan çıkan binlerce tür bitki, onları yaratan Allah'ın sonsuz güç, ilim ve merhametini gözler önüne sermektedir. Rabbimizin En'am Suresi'nin, 141. ayetinde belirttiği gibi; **"Asmalı ve asmasız bahçeleri, hurmaları ve tatları farklı ekinleri, zeytinleri ve narları -birbirine benzer ve benzeşmez- yaratan O'dur..."**

Şunu da belirtmek gerekir ki, Allah yarattığı sınırsız nimetlerden insanları dilediği kadar rızıklandırmaktadır. Allah insanları dünya hayatında zenginlikle ve fakirlikle denemekte, bu denemeler karşısında güzel ahlak gösterenlerden hoşnut olmakta, onların sonsuz cennet nimetlerine kavuşacaklarını Kuran'da bildirmektedir. Örneğin, kimi insanların kahvaltı masaları türlü yiyeceklerle doluyken, kimisi sadece birkaç çeşitle rızıklandırılır. Ancak mümin, imkanları ne olursa olsun, her zaman Allah'ın hoşnut olacağı şekilde davranır ve O'na tüm samimiyetiyle şükreder. Zenginse, bundan dolayı böbürlenmez, şımarmaz. Eğer fakirse, bundan dolayı en ufak üzüntü duymaz ve bunun sıkıntısını yaşamaz.

Mümin, Allah'ın kendisini denemeden geçirdiğini ve dünya hayatındaki herşeyin geçici olduğunun farkındadır. Nitekim Kuran'da Allah, insanları hayırla ve şerle (kötülükle) deneyeceğini, **"... Biz sizi, şerle de, hayırla da deneyerek imtihan ediyoruz ve siz Bize döndürüleceksiniz"** (Enbiya Suresi, 35) ayetiyle bildirir. Bu nedenle Kuran ahlakını yaşayan bir insan kendisine sunulan nimetlerin değil, nimetlere karşı tutumunun Allah katında bir karşılığı olduğunu bilir. Mümin, imkanları sınırlı olsa da içtenlikle Allah'a şükreder. Allah Kuran'da, samimiyet ve kararlılıkla şükredenlere nimetlerini artıracağını bildirmiş, nankörlük edenlere ise azabının şiddetli olduğunu hatırlatmıştır:

Rabbiniz şöyle buyurmuştu: "Andolsun, eğer şükrederseniz gerçekten size artırırım ve andolsun, eğer nankörlük ederseniz, şüphesiz, Benim azabım pek şiddetlidir." (İbrahim Suresi, 7)

Çevresindeki kusursuz yaratılış delilleri üzerinde düşünen kişi, yiyeceklerdeki hikmetlerin yanı sıra, bunları kolay bir şekilde yiyebilmesi için yaratılmış olan ağzının yapısındaki ve işlevlerindeki hikmetleri de görür. Öyle ki, insanın yemek yiyebilmesi için dudakları, dişleri, dili, çene kemiği, tükürük bezleri, milyarlarca hücresi kusursuz bir uyum içinde çalışır. Burada öylesine mükemmel bir organizasyon söz konusudur ki, birçok işlem bir anda hiçbir aksaklık olmadan yapılabilir. Dişler yiyeceği koparıp parçalarken, dil hiç durmadan onu, dişlerin arasına tekrar tekrar çiğnenmesi için taşır. Çene kemiği sahip olduğu güçlü kaslarla dişlerin çiğneme işini yapmasına yardımcı olur ve dil ile uyumlu bir şekilde hareket eder. Dudaklar ise yiyeceğin dışarıya çıkmasını önlemek için güvenli bir kapı niteliğindedir.

Ayrıca bu organların her birini oluşturan parçaların kendi içlerinde de kusursuz bir iş birliği vardır. Örneğin dişlerin her biri, bulundukları yere ve yapısına göre koparma, çiğneme gibi görevler üstlenmiştir. Tüm dişler yerleri ve görevlerine uygun ve düzenli bir şekilde sıralanmış; hepsi karşısındaki dişle ortak bir şekilde çalışabilecekleri kadar uzamış ve sabit bir boyda kalmışlardır.

Elbette, bu organlar akla ve şuura sahip değildir; kendi aralarında ortak karar alıp iş birliği yapmaları söz konusu olamaz. Yukarıda kısaca bahsedilen özel ve üstün düzenleme rastlantıların sonucu da oluşamaz. Çünkü her parça belirli bir amaç doğrultusunda, tam olması gerektiği gibi planlanmıştır. Şüphesiz bu muhteşem tasarım, **"Herşeyi yaratmış, ona bir düzen vermiş, belli bir ölçüyle takdir etmiş"** (Furkan Suresi, 2) olan Rabbimize aittir. Allah, bunların tümünü insanın rahat ve zevk alacak şekilde yemek yemesini sağlayacak şekilde yaratmıştır.

Müminin aklından geçirdiği bir diğer önemli konu da, mutfaktaki yemeklerin kokularını ve tatlarını hiçbir güçlük çekmeden algılamasıdır. Bu, sahip olduğu harikulade sistemler sayesinde mümkün olmaktadır. Koku ve tat alma duyuları bir ömür boyu durup dinlenmeksizin, tek bir hata yapmaksızın onun adına faaliyet göstermektedir. Üstelik bunlar için herhangi bir bedel ödememiş; böyle bir beceriyi elde etmek için hiçbir eğitim almamış, özel bir çaba harcamamıştır. (Detaylı bilgi için bkz. Harun Yahya, *Koku ve Tat Mucizesi*)

İnsan eğer tat alma sistemiyle donatılmış olmasaydı, çeşit çeşit yemeklerin, tatlıların, etlerin, balıkların, sebzelerin, çorbaların, salataların, pastaların, böreklerin, meyvelerin, içeceklerin, reçellerin, dondurmaların, şekerlemelerin hiçbir anlamı kalmayacaktı. Dahası, bunların tatları lezzetli olmayabilir; tatsız, yavan, nahoş, mide bulandırıcı veya rahatsız edici olabilirdi. Hiç şüphesiz tatlar ve tat alma sistemi insan için özel olarak yaratılmıştır. Alışkanlığın getirdiği bir vurdumduymazlıkla bu gerçeği göz ardı etmek büyük bir hata olacaktır. Allah güzel ve temiz besinleri insanlar için yarattığını Kuran'da şöyle bildirir:

Allah, yeryüzünü sizin için bir karar, gökyüzünü bir bina kıldı; sizi suretlendirdi, suretinizi de en güzel (bir biçim ve incelikte) kıldı ve size güzel-temiz şeylerden rızık verdi. İşte sizin Rabbiniz Allah budur. Alemlerin Rabbi Allah ne yücedir. (Mümin Suresi, 64)

Şüphesiz, düşünen ve akleden insanlar için her tat, Allah'ı gereği gibi takdir etmeye, O'nu minnetle anmaya, O'nu yüceltmeye ve O'na şükretmeye bir vesiledir. Leziz yiyecek ve içeceklerin tümünün Allah'tan olduğunu bilen mümin de her sofraya oturuşunda bunlar üzerinde düşünür ve Rabbimize şükreder. Allah Kuran'da şöyle bildirir:

Ölü toprak kendileri için bir ayettir; Biz onu dirilttik, ondan taneler çıkarttık, böylelikle ondan yemektedirler. Biz, orada hurmalıklardan ve üzüm-bağlarından bahçeler kıldık ve içlerinde pınarlar fışkırttık: Onun ürünlerinden ve kendi ellerinin yaptıklarından yemeleri için. Yine de şükretmiyorlar mı? (Yasin Suresi, 33-35)

Ellerimizin yaptıklarından kendileri için nice hayvanları yarattığımızı görmüyorlar mı? Böylece bunlara malik oluyorlar. Biz onlara kendileri için boyun eğdirdik; işte bir kısmı binekleridir, bir kısmını(n da etini) yiyorlar. Onlarda kendileri için daha nice yararlar ve içecekler vardır. Yine de şükretmeyecekler mi? (Yasin Suresi, 71-73)

Bazı insanlar ise hayatları boyunca mükemmel bir şekilde ihtiyaçlarını karşılayan, farklı kokulara ve tatlara sahip lezzetli gıdaları tüketmelerine rağmen, son derece önemli bazı gerçekleri düşünme gereği hissetmezler. Bu eşsiz nimetleri Allah'ın kendileri için özel olarak yarattığını ve kendilerine sunduğunu, bunlar için Allah'a şükretmeleri gerektiğini anlamazlıktan gelirler. Oysa bu, son derece yanlış bir tutumdur. İnsanlar ahirette Allah'a karşı şükredici olup olmadıkları konusunda sorguya çekileceklerini unutmamalıdırlar.

Burada üzerinde durulması gereken bir nokta da şudur: Mümin, bedeninin kendisine Allah'ın bir emaneti olduğunun, bu eşsiz nimete en iyi şekilde bakmakla sorumlu olduğunun ve bunun için sağlıklı beslenmesi gerektiğinin bilincindedir. Salih ameller yapabilmesi için sağlıklı olması, bunun için de yeterli ve dengeli beslenmesi gerektiğinin farkındadır. Vücudundaki 100 trilyon hücrenin gelişmesi, yenilenmesi ve düzenli çalışması için tüm besinlerden ihtiyacını karşılayacak kadar almasının zorunlu olduğunu bilir. İşte bu yüzden, gerek kahvaltıda gerekse gün boyu temiz, sağlıklı ve doğal gıdalar alır; ne kadar çekici veya lezzetli görünürse görünsün zararlı besinlerden kaçınır. Bu konuda tembellik ve umursamazlık da yapmaz. Örneğin organlarının faaliyetlerinin, vücudunun toksit maddelerden arınmasının, bitkinliğin, yorgunluğun aşılmasının (birçok insanın düzenli olarak içmeyi ihmal ettiği) suya bağlı olduğunu bilir ve gün içinde düzenli olarak su içmeye itina eder. Peygamberimiz (sav) de suyun önemine birçok kez dikkat çekmiştir.

Örneğin bir yolculuğu sırasında, bir yerde durmuş ve yanındakilerden su istemiştir. Elini ve yüzünü yıkadıktan sonra, sudan içmiş ve yanındaki sahabelerine de "Siz de yüzünüze, boynunuza bir miktarını dökün" demiştir. *(Tam Metni Sahih-i Buhari, Konyalı Mehmed Vehbi, 4. cilt, Üçdal Neşriyat, İstanbul 1993, s. 64-65)* Peygamberimiz (sav) su içtikten sonra şöyle dua etmiştir:

"Rahmetiyle suyu tatlı olarak yaratan, acı ve tuzlu yaratmayan Allah'a hamd olsun." *(Huccetü'l İslam İmam Gazali, İhya'u Ulum'id-din, 2. cilt, Huzur Yayınevi, İstanbul 1998, s. 16)*

Yolda Giderken

Kahvaltılarını yapan ve hazırlıklarını tamamlayan insanları işyerlerinde, okullarında veya farklı ortamlarda çeşitli uğraşılar beklemektedir. İnsanların birçoğunun akşam olmadan önce yapmaları gereken belirli işler vardır. Allah Kuran'da bu durumu, **"... gündüz, senin için uzun uğraşılar vardır."** (Müzzemmil Suresi, 7) ve

"O... gündüzü de yayılıp-çalışma (zamanı) kılandır." (Furkan Suresi, 47) şeklinde bildirmektedir.

Mümin önündeki her günü, Allah'ın hoşnutluğunu, sevgisini ve cennetini kazanmak ve hayırlı işler yapmak için yeni bir fırsat olarak görür. İşleri ne kadar yoğun olursa olsun, Allah'ın hoşnutluğunu aramayı bir an bile olsun unutmaktan sakınır. **"... Rabbim, bana, anne ve babama verdiğin nimete şükretmemi ve hoşnut olacağın salih bir amelde bulunmamı ilham et ve beni rahmetinle salih kulların arasına kat."** (Neml Suresi, 19) ayetinde bildirilen Hz. Süleyman'ın duasını kendine örnek alır ve gün içinde yapabileceği şeyleri Rabbimizin kendisine ilham etmesini diler.

İşine veya okuluna gitmek üzere evinden dışarı çıkan herkes, aslında düşünmesi gereken pek çok varlık ve olayla karşı karşıya kalır. İnsanın gördüğü herşey Allah'ın bilgisi dahilinde ve O'nun dilemesiyle oluşmuştur, mutlaka belirli bir sebebi vardır. İşte bu gerçeği aklından çıkarmayan mümin, başını yukarıya kaldırdığında gökyüzünün mükemmel bir şekilde yaratılmış olduğunu görür. **"Gökyüzünü korunmuş bir tavan kıldık..."** (Enbiya Suresi, 32) ayetinin tecellisiyle karşılaştığını anlar.

Gökyüzünün "korunmuş tavan" olma özelliği, sahip olduğu atmosferden kaynaklanır. Yerküremizi çepeçevre kuşatan atmosfer, canlılığın devamı için son derece hayati işlevleri yerine getirir. Atmosfer, uzaydan gelen ve canlılar için zararlı olan ışınları filtre eder; Dünya'ya doğru yaklaşan irili ufaklı pek çok gök taşını eriterek, Dünya'ya ve canlılara zarar vermesini engeller; Dünya'yı, uzayın ortalama eksi 270 derecelik dondurucu soğuğundan korur. İnsanların birçoğu gereği gibi takdir etmeseler de, Allah yaşam için ideal bir ortam yaratmış ve onları gökyüzünden gelecek tehlikelere karşı korumuştur.

Allah, göğü gözlemleyen bir müminin, uyumlu ve kusursuz yaratılış delillerini kısa sürede anlayacağını Kuran'da şöyle bildirmektedir:

O, biri diğeriyle 'tam bir uyum' (mutabakat) içinde yedi gök yaratmış olandır. Rahman (olan Allah)ın yaratmasında hiçbir 'çelişki ve uygunsuzluk' (tefavüt) göremezsin. İşte gözü(nü) çevirip-gezdir; herhangi bir çatlaklık (bozukluk ve çarpıklık) görüyor musun? Sonra gözünü iki kere daha çevirip-gezdir; o göz (uyumsuzluk bulmaktan) umudunu kesmiş bir halde bitkin olarak sana dönecektir. (Mülk Suresi, 3-4)

Allah göklerin ve yerin yaratılışında, imani bir derinlikle bakanlar için deliller olduğunu Kuran'da şöyle haber vermektedir:

Üzerlerindeki göğe bakmıyorlar mı? Biz, onu nasıl bina ettik ve onu nasıl süsledik? Onun hiçbir çatlağı yok. Yeri de (nasıl) döşeyip-yaydık? Onda sarsılmaz dağlar bıraktık ve onda 'göz alıcı ve iç açıcı' her çiftten (nice bitkiler) bitirdik. (Bunlar,) 'İçten Allah'a yönelen' her kul için 'hikmetle bakan bir iç göz' ve bir zikirdir. (Kaf Suresi, 6-8)

Bakışlarını gökyüzünden yere çeviren mümin başka bir yaratılış delili ile karşılaşır. Üzerinde güvenle yürüdüğü yerin altı, magma denilen bir "ateş tabakası" ile kaplıdır. Üstelik yer kabuğu son derece incedir; yani bu ateş neredeyse hemen ayaklarının altındadır. Öyle ki yeryüzü kabuğunun tüm dünyaya kıyasla kalınlığı, bir elma kabuğunun tüm elmaya kıyasla kalınlığına benzetilebilir. İşte bu gerçekleri aklından geçiren mümin, dünyanın ve dünya üzerindeki tüm canlıların Allah'ın dilemesiyle, O'nun

yarattığı kusursuz bir denge sayesinde yaşadıklarını ve güvenlik içinde varlıklarını sürdürdüklerini bir kez daha anlar.

Hikmet gözüyle bakan müminler çevrelerindeki güzellikleri ve yaratılış harikalarını hemen fark ederler. Örneğin, havada büyük bir zerafetle süzülen kuşlar, manavın vitrinini süsleyen göz alıcı renklere sahip meyveler, bir pastaneden yayılan etkileyici kokular, Allah'ın nimetleri olduğu için bir mümine, diğer insanların kavrayamayacağı anlamlar ifade eder.

Sokakta yürürken önüne çıkan sayısız ayrıntıdaki "deliller" üzerinde düşünen mümin, diğer taraftan davranışlarına da dikkat eder. Örneğin abartı ve gösterişten uzak bir şekilde yürür. Çünkü Allah **"Yürüyüşünde orta bir yol tut..."** (Lokman Suresi, 19) ayetiyle, mütevazi bir yürüyüş şeklinin doğru olduğunu haber verir. Mütevazi olan insan Allah'ın emrine uyarak, tüm tavırlarında olduğu gibi yürüyüşünde de orta bir yol tutmakla Allah katında da, müminlerin gözünde de makbul bir konuma gelir.

İnananlar insanı yaratanın ve ona bütün özelliklerini verenin Allah olduğunu bilirler. Ancak, Kuran ahlakından uzak yaşayan insanlar bu gerçeği göz ardı eder ve sahip oldukları özelliklerin kendilerine ait olduğunu düşünürler. Güzelliklerini, zenginliklerini, bilgili veya başarılı olmalarını kendilerine mal eden bu insanlar, büyüklenir ve kibirlenirler. Kibirleri nedeniyle insanları ezmek ve onlara üstünlüklerini göstermek isterler. Bu düşünceleri sözlerine ve bütün davranışlarına yansıdığı gibi yürüyüşlerine de yansır. Oysa her insan Allah'ın üstün ilim ve kudreti karşısında acizdir, yaşamının her anında Allah'a muhtaçtır. Allah bu gerçeğin şuurunda olmayan insanları Kuran ayetleriyle uyarmakta, böbürlenmeyi Kuran'da şöyle yasaklamaktadır:

İnsanlara yanağını çevirip böbürlenmiş olarak yeryüzünde yürüme. Çünkü Allah, büyüklük taslayıp böbürleneni sevmez. (Lokman Suresi, 18)

Yeryüzünde böbürlenerek yürüme; çünkü sen ne yeri yarabilirsin, ne dağlara boyca ulaşabilirsin. (İsra Suresi, 37)

Kuran ahlakını yaşayan bir insan her zaman acizliğinin, Allah'ın dilemesiyle yaşadığının, sahip olduğu herşeyi kendisine verenin kainatın tek sahibi olan Allah olduğunun bilincindedir. Her zaman bu bilinçle yaşadığı için de etrafındaki her olayı Kuran'a göre değerlendirir.

İnsanın gün içinde yürüyerek çok fazla yol kat edemeyeceği açıktır. Yürümek, kısa mesafeler için kolay bir işlem ve Allah'ın insana sunduğu büyük bir nimettir. Ancak, insanın uzun bir mesafeyi yürümeye gücü yetmez; belirli bir süre sonra vücudu yorulur ve daha fazla yürümesine imkan vermez. Kullarının bu acizliğini bilen Allah, kolay bir şekilde ulaşım sağlayabilmeleri için kendilerini taşıyacak hayvanlar ve araçlar yaratmıştır. Allah'ın kullarına karşı merhametinin ve şefkatinin göstergesi olan bu büyük lütfunun haber verildiği Kuran ayetlerinden bazıları şöyledir:

Kendisine ulaşmadan canlarınızın yarısının telef olacağı şehirlere onlar (hayvanlar), ağırlıklarınızı taşımaktadırlar. Şüphesiz sizin Rabbiniz şefkatli ve merhametlidir. Onlara binmeniz ve süs için atları, katırları ve merkepleri (yarattı). Ve daha sizlerin bilmediğiniz neleri yaratmaktadır? (Nahl Suresi, 7-8)

... Sizin için gemilerden ve hayvanlardan bineceğiniz şeyleri var etti. (Zuhruf Suresi, 12)

Görmedin mi, Allah, yerdekileri ve denizde O'nun emriyle akıp giden gemileri, sizin yararınıza verdi. Ve izni olmadıkça, göğü yerin üstüne düşmekten alıkoyar. Şüphesiz Allah, insanlara karşı şefkatlidir, çok merhametlidir. (Hac Suresi, 65)

Allah demir ve çelik gibi madenler ve çeşitli imkanlar yaratmış, insanlara bunları kullanarak çeşitli araçlar yapmalarını ilham etmiştir. İnsanlar da Allah'ın dilemesiyle araba, otobüs, tren, gemi, uçak gibi ulaşım araçları yapmışlardır. Böylece Rabbimiz insanların güç yetiremeyecekleri yolculukları onlara kolaylaştırmıştır. Kendilerine sunulan bu nimetler karşısında insanlara düşen ise, bir araca bindiklerinde Allah'ı hatırlamaları, O'nun adını yüceltmeleri ve O'na şükretmeleridir. Bu durumu Allah Kuran'da şöyle bildirmektedir:

Onların sırtlarına binip-doğrulmanız, sonra doğrulduğunuz zaman, Rabbinizin nimetini zikretmeniz ve: "Bunlara bizim için boyun eğdiren (Allah) ne yücedir, yoksa biz bunu (kendi hizmetimize) yanaştıramazdık" demeniz için. (Zuhruf Suresi, 13)

Bugünkü ulaşım, geçmişle kıyaslanmayacak kadar hızlı, konforlu ve rahat bir hal almıştır. Kuran ahlakını yaşayan bir insan için bunlar üzerinde düşünmek, hem Allah'a yakınlaşmak hem de nimetler için samimi bir şekilde O'na şükretmek için önemli yollardan biridir.

Mümin bir araç içinde seyahat ederken de yine Allah'ı düşünür. Yandaki aracı kullanan kişi, arabanın rengi, modeli, etraftaki diğer araçlar ve insanlar, onların hareketleri, öndeki aracın arka camındaki bir yazı, yol boyunca sıralanmış binalar, binaların şekilleri, camları, tabelalar, tabelalardaki yazılar, bunların tümü Allah'ın bir kader üzere yarattığı detaylardır. Allah bu gerçeği insanlara **"Hiç şüphesiz, Biz herşeyi kader ile yarattık"** (Kamer Suresi, 49) ayetiyle haber verir.

Allah yalnızca bir insan için değil, yeryüzündeki milyarlarca insan için her an karşılaşacakları şeyleri yaratmaktadır. Kuran ahlakını yaşayan bir insan için bunları düşünmek, Allah'ın her an yanında olduğunu, her hareketini ve davranışını gördüğünü bilerek hareket etmesine vesile olur. Gün boyunca bu gerçeğin bilincinde olduğundan, ne sıkışan trafik, ne önüne aniden çıkan bir araç, ne bir zorluk, ne de başına gelen herhangi bir sıkıntı müminin Allah'a olan teslimiyetli davranışlarını değiştirmez.

Bazı insanlar ise aksilik gibi görünen küçük bir olaya dahi sabredemez, hatta kimi zaman kendilerini kaybeder, dengesiz tavırlar gösterirler. Trafiğin sıkışması veya dikkatsiz bir sürücü hemen sinirlenip söylenmelerine, bağırıp çağırmalarına yol açabilir. Sıkışan trafikte beklemeye tahammül edemez, bunu arka arkaya korna çalarak protesto eder, diğer insanları da rahatsız ederler. Bunlar gibi olumsuz davranışlarının nedeni ise, herşeyin Allah'ın kontrolünde olduğunu tamamen unutmalarıdır.

Kuran ahlakına sırt çeviren bir insan için ulaşım bir nimet değil bir külfet, bir bela haline gelir. Örneğin yolda giderken, çukurlar, trafiğin sıkışmasına sebep olanlar, ani bastıran bir yağmur ve daha pek çok konu ile bütün gün aklını meşgul eder. Bu boş düşüncelerin ise kendine ne dünya hayatında ne de ahirette hiçbir faydası yoktur. Birçok insan kendisini derin düşünmekten alıkoyan asıl konunun dünya üzerinde vermek zorunda olduğu mücadele olduğunu iddia eder. Yiyecek, barınma, sağlık gibi ihtiyaçlarını temin etmeye vakit ayırdığı için Allah'ın varlığı ve yaratılış delilleri üzerinde

düşünmeye vakit ayıramadığını söyler. Oysa bu, bir kaçıştan başka bir şey değildir. İnsanın sorumlulukları ve içinde bulunduğu konum ile, düşünmesinin hiçbir ilgisi yoktur. Çünkü Allah'ın razı olması için yaratılış delillerini, kaderi, ahireti, ölümü, dünyada Rabbimizin verdiği nimetleri düşünen insan, yanında Allah'ın yardımını bulacaktır. Görecektir ki kendisi için problem olan pek çok konu ardı ardına kolayca çözülmekte, düşünmeye rahatlıkla fazla vakit ayırabilmektedir.

Mümin bir gün boyunca karşılaştığı her ortamı yaratanın Allah olduğunu hiçbir zaman unutmaz. Bunların yaratılış amacı ise, güzel bir şekilde sabretmek ya da örneğin, eğer imkanı varsa trafiğin tıkanmasına sebep olan nedeni ortadan kaldırmaya çalışmaktır. Kişisel bir çabayla çözümlenemeyecek bir problem varsa bu durumda yapılacak tek şey sabırla beklemektir. Bazı insanlar gibi sinirlenmek, bağırmak, tartışmak, insanın hem kendisine hem de başkalarına zarar verebileceği anlamsız ve yanlış davranışlardır.

İnsanların sabır gösterme konusunda denendiklerini anlamaları için çok büyük acılar, büyük trajik olaylar beklemeleri yanlıştır; çünkü Allah insanı gün boyunca büyük küçük birçok olayla imtihan eder. Bu şekilde gün içindeki trafik sıkışıklığı, bir yere geç kalma gibi sıkıntı verici olaylar, ufak tefek kazalarla da insanlar denenirler. Ancak bu durum karşısında Kuran ahlakını yaşayan insanlar, içlerinde en ufak bir sıkıntı bile duymadan, şikayet etmeden sabrederler. Nitekim Allah Kuran'da, müminlerin özelliklerinden birinin de kendilerine isabet eden sıkıntılara sabretmeleri olduğunu bildirmektedir:

Onlar ki, Allah anıldığı zaman kalpleri ürperir; kendilerine isabet eden musibetlere sabredenler, namazı dosdoğru kılanlar ve rızık olarak verdiklerimizden infak edenlerdir. (Hac Suresi, 35)

Trafikte meydana gelebilecek kazalar karşısında da mümin itidalli ve tevekküllüdür. Böyle bir durumda, yaşadığı olayı yaratanın Allah olduğunu bilerek akılcı davranır. Olay yerindeki yaralıları kurtarmaya, yardım çağırmaya ve kazanın verdiği zararın artmasını önlemek için gerekli tedbirleri almaya çalışır. Dünya hayatının her anında Allah'ın razı olduğu güzel davranışlarda bulunmakla sorumlu olduğunu bilir.

Allah insanın yaratılış amacını ve kendisine verilen bu sorumluluğu Mülk Suresi'nde şöyle bildirmektedir:

O, amel (davranış ve eylem) bakımından hanginizin daha iyi (ve güzel) olacağını denemek için ölümü ve hayatı yarattı. O, üstün ve güçlü olandır, çok bağışlayandır. (Mülk Suresi, 2)

Dünya hayatının her anını Kuran ahlakı doğrultusunda yaşayan mümin, yolculuğu sırasında boş ve anlamsız düşüncelerin zihnini işgal etmesine izin vermez; dikkatini üzerinde derin derin düşünebileceği olay ve varlıklara yöneltir. Örneğin, Kuran ahlakından uzak yaşayan insanlar gökyüzünde uçan kuşlara baktıklarında bunu sıradan bir olay olarak algılarlar. Oysa mümin için, kuşların hiçbir yere bağlı olmadıkları halde hassas kanatları ile hava boşluğunda çeşitli manevralar yapmaları ve boşlukta adeta asılı kalmaları, uçuşlar, sıçrayışlar ve manevralar yapmaya en uygun biçimde tasarlanmış kanatları, beslenmeye en uygun şekilde yaratılmış gaga yapıları, uçma teknikleri, özel iskelet, solunum, sindirim ve diğer sistemleri, tüylerinin kompleks ve aerodinamik yapısı, yuva yapma teknikleri, duyu organları, avlanma ve beslenme

yöntemleri, davranışları, üreme ve çeşitli işlevler sırasında çıkardıkları sesler, kuşlardaki tasarım harikası sistemler, Allah'ın varlığının, üstün ilim ve kudretinin delillerindendir. Allah Kuran'da, **"Onlar, üstlerinde dizi dizi kanat açıp kapayarak uçan kuşları görmüyorlar mı? Onları Rahman (olan Allah')tan başkası (boşlukta) tutmuyor..."** (Mülk Suresi, 19) ayetiyle bu gerçeğe dikkat çekmektedir. Müminler de yolda ilerlerken çevrelerindeki bu gibi iman hakikatlerini izler ve Allah'ın sonsuz kudretine her an şahitlik ederler.

İş Hayatında

Yetişkin insanların çoğu gününün önemli bir bölümünü yaptığı iş ile ilgilenerek geçirir. Ama Kuran ahlakına uygun hareket edenler, aynı meslek kolunda çalışsalar bile cahiliye ahlakını benimsemiş kişilerden önemli bir noktada ayrılırlar: Mümin için, gün içindeki işleri ne kadar acil ve yoğun olursa olsun, Rabbimize karşı kulluk görevlerini ve ibadetlerini yerine getirmek herşeyden daha önemlidir. Allah Kuran'da bu gerçeği şu şekilde haber vermektedir:

... Allah'ın katında bulunan, eğlenceden ve ticaretten daha hayırlıdır. Allah, rızık verenlerin en hayırlısıdır. (Cuma Suresi, 11)

Mümin bunun bilincindedir ve hiçbir iş onu Allah'ın adını anmaktan, ibadetlerini yerine getirmekten alıkoyamaz; hiçbir zaman dinin herhangi bir hükmünü maddi kazanç için göz ardı etmez ve ertelemez. Kuran ahlakını yaşayan insanların bu özelliğine Rabbimiz bir ayetinde şöyle dikkat çekmektedir:

(Öyle) Adamlar ki, ne ticaret, ne alışveriş onları Allah'ı zikretmekten, dosdoğru namazı kılmaktan ve zekatı vermekten 'tutkuya kaptırıp alıkoymaz'; onlar, kalplerin ve gözlerin inkılaba uğrayacağı (dehşetten allak bullak olacağı) günden korkarlar. (Nur Suresi, 37)

Bu ayette, ticarete dikkat çekilmesinin sebebi, maddi menfaatin insanların en büyük zaaflarından bir tanesi olmasıdır. Nitekim insanların bir kısmı, daha fazla para kazanmak, daha fazla mülk edinmek ya da daha fazla güç elde etmek için dinin birçok hükmünü göz ardı edebilirler. Örneğin namaz ibadetini veya dinin bir başka hükmünü yerine getirmez, güzel ahlak gösterebilecekken göstermezler.

Cahiliye insanlarının tutkuyla çalışmalarının karşılığındaki beklentileri ise, belli başlı birkaç konudan oluşur: Dünyada iyi bir hayat yaşayabilmek, zengin olabilmek, itibar ve mevki edinip toplumda saygın bir yere gelmek, iyi bir evlilik yapıp övünebilecek çocuklara sahip olmak... İşte kimi cahiliye insanlarının sonsuz ahiret hayatına tercih ettiği konular bunlardan ibarettir. Elbette tüm bunlar Allah'ın rızası ve ahiret hedeflendiğinde her insanın sahip olabileceği meşru nimetlerdir. Müminler de aynı nimetlere sahip olmak ister, çalışır, para kazanır, mülk sahibi olurlar. Ancak onları bazı cahiliye insanlarından ayıran özellikleri; tüm işlerini Allah'ın hoşnutluğu için yapmaları, kazançlarını Allah yolunda ve Allah'ın tavsiye ettiği şekilde harcamaları, her işte olduğu gibi ticarette de her zaman Allah'ın hükümlerine titizlikle uymalarıdır.

Ticareti İslami değer yargılarından üstün tutmanın "fasık" (yoldan çıkmış, Allah'a isyan etmiş) bir topluluğun özelliği olduğu bir ayette şöyle anlatılmaktadır:

De ki: "Eğer babalarınız, çocuklarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, aşiretiniz, kazandığınız mallar, az kâr getireceğinden korktuğunuz ticaret ve hoşunuza giden evler, sizlere Allah'tan, O'nun Resulü'nden ve O'nun yolunda cehd etmekten (çaba göstermekten) daha sevimli ise, artık Allah'ın emri gelinceye kadar bekleyedurun. Allah, fasıklar topluluğuna hidayet vermez. (Tevbe Suresi, 24)

İmani derinliğe sahip olan mümin nefsinin bu gibi tutkularına kapılmaktan şiddetle kaçınır. Allah'ın müminlerden istediği üstün bir ahlak vardır ve müminler hangi iş üzerinde olurlarsa olsunlar bu ahlakın gereklerini yerine getirirler. Ticaret yaparken de yine dürüst, samimi, fedakar, çalışkan, adaletli, tevazuludurlar. Bütün dikkatleri Allah'ın rızasında ve O'nun helal-haram sınırlarındadır. Allah müminlere ticaret yaparken başkalarının haklarına tecavüz etmemelerini, ölçüyü ve tartıyı tam tutmalarını, insanların eşyasını değerden düşürmemelerini emretmiştir. (Hud Suresi, 85)

Allah ticaret yaparken dürüst olmanın, insanlara haksızlık yapmamanın ve böyle güzel bir ahlak göstererek Allah'ı razı etmenin önemini bazı ayetlerde şu şekilde bildirmektedir:

Ölçtüğünüz zaman ölçüyü tam tutun ve dosdoğru bir tartıyla tartın; bu, daha hayırlıdır ve sonuç bakımından daha güzeldir. (İsra Suresi, 35)

"Tartıyı adaletle tutup-doğrultun ve tartıyı noksan tutmayın." (Rahman Suresi, 9)

Allah, Kuran'da ticaretin ve alışverişin nasıl yapılması gerektiğini insanlara açıklamıştır. İlk olarak belirtmek gerekir ki Allah **"... Oysa Allah, alışverişi helal, faizi haram kılmıştır..."** (Bakara Suresi, 275) ayetiyle faizi kesin olarak yasaklamıştır. Allah'ın bildirdiği bir diğer husus ise, alışverişin ve borçların takip edilme şeklidir. Allah yapılan ticaret sırasında, gerektiğinde kullanmak için ya da unutulması ihtimaline karşı borçların yazılmasını; alışveriş sırasında gerektiğinde görüşüne başvurulabilecek şahitler tutulmasını emretmiştir. (Bakara Suresi, 282)

Müminlerin iş hayatında önem verdikleri diğer bir uygulama, karar almak, yeni bir işe başlamak, eksiklikleri gidermek gibi işler hakkında diğer insanların da görüşlerinden istifade etmektir. Allah Kuran'da bunu, iman edenlerin bir özelliği olarak bildirir.

Kuran her alanda olduğu gibi işte, ticarette ve alışverişte de insanların hayatına en güzeli, en doğruyu ve en kolay olanı getirir. Bu şekilde insana, stresten ve bunalımdan uzaklaşarak, Allah'a teslim olmanın, tedbir almanın, başkalarına da danışarak karar vermenin rahatlığı içinde sağlıklı, huzurlu bir ortamda çalışabilmesi için yol gösterir.

Ayrıca akıllı bir mümin iş hayatında çok geniş düşünür; hem kısa, hem uzun vadeli, hem de çok aşamalı planlar yapar; başladığı işin sonraki aşamalarını, hangi uygulamanın kendisine uzun vadeli bir başarı kazandıracağını, olası alternatifleri mutlaka hesaplar. Ve faydalı gördüğü için yaptığı bir şeyin bir sonraki aşamada zarar getirmemesini sağlayacak her türlü tedbiri, Allah'ın Kuran'da işaret ettiği çözümler doğrultusunda düşünerek alır. Bir iş üzerindeyken, içinden sürekli Allah'a dua eder, yaptığı işi kolaylaştırmasını Rabbimizden ister, Allah dilemedikçe hiçbir işte başarılı olamayacağını düşünür. Yaptığı işin Allah'ın hoşnutluğunu kazanmaya bir yol olmasını umar.

İçinde bulunduğumuz çağda geçmişteki insanların hayal bile edemeyecekleri yepyeni buluşlar ve bilimsel gelişmeler meydana gelmektedir. Bu benzersiz imkanlar için de şükretmek, Kuran ahlakının bir gereğidir. Örneğin bugün bilim, teknoloji, ulaşım, iletişim ve iş hayatındaki gelişmeler çok ileri safhalara erişmiştir. Bilgisayar ve internet teknolojileri sayesinde dünyanın dört bir yanındaki insanlar saniyeler içinde birbirleriyle konuşabilmekte, bilgilerini paylaşabilmekte ve iletişim kurabilmektedir. Elbette bunlar derin derin düşünülmesi gereken nimetlerdir. Çünkü Allah'ın Kuran'da bizlere örnek gösterdiği peygamberler, kendi içlerinde daima Allah'a yönelen, bir iş üzerindeyken hep Allah'ı düşünen ve şükreden kimselerdir. Allah Sebe Suresi'nde şu şekilde bildirir:

Ona dilediği şekilde kaleler, heykeller, havuz büyüklüğünde çanaklar ve yerinden sökülmeyen kazanlar yaparlardı. "Ey Davud ailesi, şükrederek çalışın." Kullarımdan şükredenler azdır. (Sebe Suresi, 13)

Alışveriş Yaparken

Günümüzde birçok insan için alışveriş önemli bir meşguliyettir. Örneğin bazı insanlar, arkadaşları arasında sükse yapacakları kıyafetler edinmek amacıyla saatlerce, hatta günlerce mağazaları dolaşabilir; hayatlarında sadece birkaç kez giyecekleri giysilere büyük paralar harcayabilir; gardıropları tamamen dolu olmasına rağmen doymak bilmeyen bir tutkuyla yeni kıyafetler satın alabilirler. Böyleleri için alışveriş, ihtiyaçlarını karşılayacak bir araç olmanın ötesine geçmiş, hayatlarında önemli bir yer tutan bir amaç haline dönüşmüştür. Alışveriş yaparken adeta kendilerini kaybederek çoğu zaman ileride pişman olacakları şeyler satın almak da bazı cahiliye insanlarına özgüdür.

Elbette her insan için alışveriş gerekli ve hatta zevkli bir iştir. Ancak burada hatalı olan nokta, insanların bu işleri ahireti tamamen unutarak, dünyaya yönelik bir hırs içinde yapmalarıdır. Ve tüm hayatlarını, düşüncelerini, planlarını bu işler üzerine kurmaları ve kendilerini yaratan Allah'ı razı etmenin yollarını aramak yerine, alışveriş gibi günlük hayatın küçük meşgaleleriyle tatmin bulmaya çalışmalarıdır.

Kuran ahlakını yaşayan bir insan her ortamda olduğu gibi alışverişte de Rabbimizin yarattığı güzellikleri ve olaylardaki hikmetleri görmeye çalışır. Onun için alışveriş tutkulu bir oyalanma değil, ihtiyaç duyduğu şeyleri temin etme fırsatıdır. Alışveriş onu, Allah'a olan kulluk görevini yerine getirmekten kesinlikle uzaklaştıramaz. Allah Kuran'da müminlere şöyle emretmiştir:

Sen de sabah akşam O'nun rızasını isteyerek Rablerine dua edenlerle birlikte sabret. Dünya hayatının (aldatıcı) süsünü isteyerek gözlerini onlardan kaydırma. Kalbini Bizi zikretmekten gaflete düşürdüğümüz, kendi 'istek ve tutkularına (hevasına)' uyan ve işinde aşırılığa gidene itaat etme. (Kehf Suresi, 28)

Herhangi bir şey satın almak için çarşıya çıkan mümin şu gerçekleri aklından çıkarmaz: Allah kulları için çeşit çeşit yiyecekler, giyecekler ve daha birçok nimetler yaratmıştır. Ancak bazı ülkelerde işsizlik, sefalet veya çatışmalar nedeniyle insanlar yiyecek bulamaz durumdadır. Nimetlerin bol miktarda olduğu ülkelerde yaşadıkları halde yoksulluklarından dolayı bu nimetleri satın alamayanlar da vardır. Bunların hepsi

Allah'ın kontrolündedir ve Allah'ın insanları dilediği kadar rızıklandırmasında çeşitli hikmetler vardır. Allah Kuran'da buna şöyle işaret etmektedir:

Onlar bilmiyorlar mı ki, gerçekten Allah, dilediğine rızkı genişletip-yayar ve (dilediğine) kısar da. Şüphesiz bunda, iman eden bir kavim için gerçekten ayetler vardır. (Zümer Suresi, 52)

Allah, insanlar için farklı farklı imtihan ortamları yaratmaktadır. Ancak mümin, içinde bulunduğu durum ne olursa olsun, kendisine verilenlere hiç durmadan şükreder. İmtihan edildiğinin ve bu durumun geçici olduğunun farkındadır. Bu nedenle her an Allah'ın hoşnut olacağı şekilde davranır. Sahip olduğu nimetler için Allah'a olan şükrünü kalbiyle, diliyle, hareketleriyle ifade eder. Kendisine verilenleri hayırlı işler için harcar. Eğer Allah rızkını kısıp daraltmışsa, bu durum karşısında da güzel bir sabır gösterir ve yine samimiyetle Allah'a şükreder. Yoksullukla denendiğini bilir ve Allah'tan kendisine sabır vermesi için dua eder. Mümin her koşul altında Allah'tan razı olmuştur ve O'nun da kendisinden razı olmasını ummaktadır.

Cahiliye toplumunun gelenek, görenek ve değer yargılarını benimseyenler ise, en ufak bir sıkıntıyla karşılaştıklarında hemen nankörleşirler. Bu tutumu Allah Kuran'da şöyle kınamaktadır:

Fakat insan; ne zaman Rabbi kendisini bir denemeden geçirse, ona bir keremde bulunsa, nimetler verse: "Rabbim bana ikram etti" der. Ama ne zaman onu deneyerek, rızkını kıssa, hemen: "Rabbim bana ihanet etti" der. (Fecr Suresi, 15-16)

Dünya üzerindeki sayısız nimeti yaratan Allah'tır. Ancak, bunu fark edemeyen insanlar satın aldıkları yiyecek ve giyeceklerin aslında Allah'ın izni ve dilemesiyle kendilerine ulaştığını unuturlar. Allah'a şükretmez, sürekli bencil istek ve arzularının kontrolünde hareket ederler. Alışverişte düşündükleri tek şey, hangi kıyafetle arkadaşlarına daha çok "hava atacak"larıdır. Zihinlerini sürekli meşgul eden konular yılın modasının, en çok beğenilen kıyafetin, rengin hangisi olduğu ya da en kaliteli, en güzel, en son model giysilerin nerede satıldığıdır. Sürekli diğer insanların sahip olduklarını düşünür ya da konuşurlar. Onlara, sahip olduklarından dolayı imrenirler. Yoksulluğa tahammül edemezler. Mal ve mülk sahibi olmak için büyük hırs duyarlar. Kendilerine verilen rızkı, diğer insanlara verilenlerle kıyaslar, kendilerine haksızlık edildiğini düşünerek sabır göstermez ve şükretmezler. Sahip olduklarıyla yetinmeyip daima daha fazlasını isteyen bu insanların bu nankör tavırlarını Allah Kuran'da, **"Şüphesiz, senin Rabbin, insanlara karşı büyük lütuf (fazl) sahibidir, ancak insanların çoğu şükretmiyorlar"** (Neml Suresi, 73) ayetiyle bizlere bildirmektedir.

Kuran ahlakını yaşayan ve etrafındaki nimetlerin Allah'ın bir ikramı olduğunu bilen mümin ise, gereksiz yere para ve zaman harcamamaya özen gösterir. Alışveriş yaparken israf etmekten şiddetle kaçınır. Allah'ın **"... Yiyin, için ve israf etmeyin. Çünkü O, israf edenleri sevmez."** (Araf Suresi, 31) ayetinde bildirdiği gibi davranır. İsraf ederek saçıp savuranları Allah'ın Kuran'da **"şeytanın kardeşleri"** olarak tanımladığını da asla unutmaz. (İsra Suresi, 27)

Alışveriş veya bir harcama yaparken israf etmemek gibi, cimri davranmamak da Kuran ahlakının bir gereğidir. Bu tutuma Allah Furkan Suresi'nin 67. ayetinde **"Onlar, harcadıkları zaman, ne israf ederler, ne kısarlar; (harcamaları,) ikisi arasında**

orta bir yoldur." şeklinde bildirir. Sonuç olarak, bu ayette müminlerin alışverişteki davranışı hikmetli bir şekilde özetlenmiştir.

Spor Yaparken

İman edenler bedenlerinin dünya hayatında kısa bir süre faydalanmaları için kendilerine verildiğini ve bu emanete en güzel şekilde bakmakla sorumlu olduklarını bilir; sağlıklarına dikkat ederler. İşte bu nedenle günlük faaliyetleri arasında spor veya egzersiz yapmaya mutlaka zaman ayırır; bu konuda ciddi bir gayret gösterirler. Zira spor vücudun güçlenmesine, direnç kazanmasına, düzenli ve sağlıklı bir biçimde çalışmasına yardımcı olacak; bu ise Allah rızası için daha çok çalışmasına ve hayırlı işler yapmasına imkan hazırlayacaktır.

İnsan metabolizması durağan değil, hareketli bir yapıya uyumlu şekilde yaratılmıştır. Günümüzde sporun, vücudun, savunma, dolaşım, solunum ve sindirim sistemini güçlendirdiği; bedeni mikroplara ve hastalıklara karşı daha dirençli hale getirdiği; hormonal sistemin, kalbin ve damar sisteminin düzenli çalışmasını sağladığı; kasları, eklem ve tendonları güçlendirdiği; kondisyonu artırdığı, dinçlik kazandırdığı; kan şekerinin dengelenmesine, "kötü kolesterol"ün düşmesine ve "iyi kolesterol"ün yükselmesine yardımcı olduğu ve daha pek çok yararı bilinmektedir.

İman edenlerin bu konudaki çabalarının diğer bir nedeni ise, fiziksel gücün Allah'ın Kuran'da dikkat çektiği bir özellik olmasıdır. Örneğin, Allah'ın kendisiyle konuşarak insanlar üzerine seçkin kıldığı (Araf Suresi, 144) Hz. Musa'nın, güçlü bir fiziksel yapıya sahip olduğu onunla ilgili kıssaların aktarıldığı ayetlerden anlaşılmaktadır. Ayrıca, bir kavme hükümdar olarak gönderilen Talut'un güçlü bir fizik yapısına sahip olduğu bir ayette şöyle haber verilmektedir:

Onlara peygamberleri dedi ki: "Allah size Talut'u (melik olarak) gönderdi." Onlar: "Biz hükümdarlığa, ona göre daha çok hak sahibiyken ve ona bir mal (servet) bolluğu verilmemişken, nasıl bizi (yönetmek üzere) hükümdarlık (mülk) onun olabilir?" dediler. O (şöyle) demişti: "Doğrusu Allah size onu seçti ve onun bilgi ve bedenî gücünü artırdı. Allah, kime dilerse mülkünü verir; Allah (rahmeti ve gücü) geniş olandır, bilendir." (Bakara Suresi, 247)

Bunların yanı sıra müminlerin spor yapmaya özen göstermesinin bir nedeni daha vardır: Kuran ahlakını tebliğ eden bir insanın bedensel olarak güçlü ve güzel bir görüntüye sahip olması, karşı tarafta uyandıracağı etki bakımından da çok önemlidir. İnsanın dış görünüşündeki heybetli ve estetik yapı, daha tebliğin başında diğer insanlar üzerinde olumlu bir izlenim bırakacaktır.

İşte bu nedenle müminler her zaman güçlü ve sağlıklı bir yapıya sahip olmak ve sahip oldukları bu yapıyı korumak için çaba harcarlar. Bu konuda tembellik, umursamazlık ya da üşengeçlik yapmazlar.

İbadetlerini Yerine Getirirken

"Ben, cinleri ve insanları yalnızca Bana ibadet etsinler diye yarattım" (Zariyat Suresi, 56) ayeti, Allah'ın insanları Kendisine kulluk etmeleri için var ettiğini haber verir. Diğer bir ifadeyle, insanın yaratılış amacı, herşeyin yaratıcısı olan Rabbimize Kuran'da bildirildiği şekilde kulluk etmektir. İşte bu nedenle Kuran'ı rehber edinenler gereği gibi Allah'a ibadet etmeyi herşeyden üstün tutar; ortalama altmış-yetmiş yıllık kısa ömürlerini ahiret için ciddi bir çaba harcayarak ve Allah'ın rızasını

kazanmaya çalışarak geçirirler. Bu durum, günlük hayatlarının her anında kendini gösterir.

Mümin Kuran ahlakını yaşamanın dünya hayatının bir kısmını, belirli anlarını veya safhalarını değil, tümünü kapsadığının bilincindedir. Allah'ın emirlerini titizlikle uygular ve daha fazla hayır işleyerek sürekli salih amellerde bulunur. Vaktini Allah'ın Kuran'da belirttiği ibadetlerle geçirir. Bir işinden boşaldığı zaman da hemen yeni bir işe yönelir. Allah'ın **"De ki: "Şüphesiz benim namazım, ibadetlerim, dirimim ve ölümüm alemlerin Rabbi olan Allah'ındır.""** (Enam Suresi, 162) ayetinde bildirdiği gibi, sürekli olarak hayır ve güzellik peşindedir. Bu çaba arasında bir kesinti, duraklama, sınır yoktur. Mümin için bir işin tamamlanması yeni bir işin başlaması gerektiğinin bir göstergesidir. Çünkü mümin dünyada kendisine verilen her saniyeyi Allah'ın rızasını kazanmak için çaba harcayarak geçirmesi gerektiğini ve ahirette dünyada geçirdiği her anın hesabını vereceğini bilir. Bu nedenle de sadece Allah'ın rızasını kazanabilmek umuduyla her dakikasını Allah'ın en razı olacağını umduğu işleri yaparak geçirir. Allah Kuran'da müminlerin bu yönde çaba harcamasını şöyle emreder:

Şu halde boş kaldığın zaman, durmaksızın yorulmaya-devam et. (İnşirah Suresi, 7)

Müminin Allah rızası için yürüttüğü faaliyetler günden güne devamlılık ve süreklilik gösterir. Bu durum, Allah'ın **"Sürekli olan salih davranışlar, Rabbinin katında sevap bakımından daha hayırlı, varılacak sonuç bakımından da daha hayırlıdır."** (Meryem Suresi, 76) ayetinin bir gereğidir. Rabbimiz, istediği davranış biçiminin ibadetlerde kararlılık olduğunu bir ayette şöyle bildirmektedir:

Göklerin, yerin ve her ikisi arasındakilerin Rabbidir; şu halde O'na ibadet et ve O'na ibadette kararlı ol. Hiç O'nun adaşı olan birini biliyor musun? (Meryem Suresi, 65)

Cahiliye insanlarının bu konudaki tutumu ise, ahiretin varlığından şüphe etmek gibi sapkın bir mantıktan yola çıkarak, arada sırada bazı ibadetleri yerine getirmekten ibarettir.

Bazı insanlar kendilerine tek hedef olarak belirledikleri dünya nimetlerini elde etmek için çok büyük bir çaba gösterirler. Zengin olmak, statü kazanmak ya da başka menfaatler için ellerinden gelen herşeyi yaparlar. Çok kısa süre içinde tümüyle ellerinden gidecek olan **"az bir değer"** (Tevbe Suresi, 9) uğruna büyük bir yarış içine girerler. Allah'ın rızasına ve cennetine talip olan mümin ise, yalnızca Allah için ciddi bir çaba gösterir. Allah Kuran'da, müminin bu özelliğini şöyle tarif etmektedir:

Kim de ahireti ister ve bir mümin olarak ciddi bir çaba göstererek ona çalışırsa, işte böylelerinin çabası şükre şayandır. (İsra Suresi, 19)

Bütün gününü Allah'ın rızasını kazanmaya çalışarak geçiren mümin, ibadetlerinde son derece şevkli ve isteklidir. Gün boyunca tüm düşüncelerinde ve davranışlarında Allah'ı hatırlar ve anar. O'nun sonsuz kudreti, aklı, ilmi, sanatı ve diğer sıfatları üzerinde derin derin düşünür. Aslında bu tutum, **"... Rabbini çokça zikret ve akşam sabah O'nu tesbih et..."** (Al-i İmran Suresi, 41) ve **"Rabbini, sabah akşam, yüksek olmayan bir sesle, kendi kendine, ürpertiyle, yalvara yalvara ve için için**

zikret..." (Araf Suresi, 205) ayetlerindeki hükmün hayata geçirilmesidir. Böyle davranan mümin daima huzurlu ve mutludur. Çünkü **"... Haberiniz olsun; kalpler yalnızca Allah'ın zikriyle mutmain olur"** (Ra'd Suresi, 28) ayetinde Rabbimiz kalplerin yalnızca Kendisini anmakla huzur bulacağını haber vermiştir.

Kuran ahlakını kendine rehber alan bir insan Allah'ın yapılmasını emrettiği 5 vakit namaz kılmak, oruç tutmak, abdest almak gibi fiili ibadetlerini büyük bir titizlikle yerine getirir. Örneğin namazlarını vaktinde kılma konusunda çok hassastır. Dünyevi işlerinin namaz kılmasını engellemesine izin vermez. Kendisini Allah'a yaklaştıran bu ibadeti her defasında coşkuyla, zevk alarak ve huşu içinde yerine getirir.

Allah'a gönülden yönelmeden, gösteriş amacıyla ya da "İnsanlar ne der?" endişesiyle namaz kılanlar ise, Allah'a ibadet etmenin hazzını yaşayamazlar. İbadetlerini yerine getirirken zihinlerinde kendilerini Allah'a yakınlaştıracak düşünceler yoktur. Zihinleri Allah'ın adını anmak ve yüceltmekten çok günlük işlerle meşguldür. Allah Kuran'da bu şekilde namaz kılanları şöyle uyarmaktadır:

İşte (şu) namaz kılanların vay haline, Ki onlar, namazlarında yanılgıdadırlar, Onlar gösteriş yapmaktadırlar. (Maun Suresi, 4-6)

Bu şekilde sözde Allah adına bir şey yaptıklarını sanarak Allah'tan korkmadan, O'nu düşünmeden, O'nun varlığını ve yakınlığını hissetmeden ibadet edenler yanılgı içindedirler. İnsanı Allah'a yakınlaştıracak olan davranışlar, ibadet esnasındaki samimiyeti, Allah korkusu, itaati, huşusu, yani takvasıdır.

Elinizdeki kitapta cahiliye insanlarının çarpık ibadet mantığı ayrıntılı olarak ele alınmayacaktır. Bu konu hakkında daha kapsamlı bilgi edinmek isteyenler *Adamlık Dini* adlı kitabımıza başvurabilirler.

Burada özellikle üzerinde durulması gereken bir nokta vardır: Bazı insanlar ibadet kavramını çok kısıtlı değerlendirir, gün boyunca Allah'ın birkaç emrini yerine getirmenin yeterli olduğunu zannederler. Oysa Kuran'a göre ibadet sadece namaz, oruç, hac, zekat gibi kişinin üzerine farz olan hükümlerle sınırlı değildir.

İbadet, kulluk anlamına gelir. Yani insanların kul olarak Allah için yaptıkları her eylem, konuşma, hal ve tavır birer ibadettir. Namaz bir insan için nasıl önemli ve farz olan bir ibadetse, aynı şekilde öfkeyi yenmek, güzel söz söylemek, insanları uyarmak, zanda bulunmamak ya da tartışmacı olmamak da birer ibadettir. *(Detaylı bilgi için bkz. Harun Yahya, Gözardı Edilen Kuran Hükümleri)* Bu nedenle, titizlik ve kararlılıkla korunması, uygulanması gerekenler hem fiili ibadetler hem de ahlaki hükümlerdir. Kısacası, müminler Allah'ın Kuran'da bildirdiği hükümlerin tümüne hayatlarının her anında gereken özeni en fazlasıyla gösterirler. İman edenlerin gün içindeki en önemli ibadetlerinden birisi ise tebliğ, yani insanları doğru yola çağırmak, iyiliği tavsiye edip kötülükten sakındırmak, onları Kuran'a davet etmektir. Öyle ki, bu ibadet müminlerin günlük hayatlarının ayrılmaz bir parçasıdır. Mümin, sözleriyle, haliyle, tavrıyla yaşamının her anında Allah'ın dinini diğer insanlara anlatmakla ve İslam ahlakını temsil etmekle yükümlüdür. Üstelik bu yükümlülük sadece dini tanımayanlara yönelik değildir. Mümin çevresindeki müminlere karşı da en güzel tavırları göstererek örnek olmaya çalışır. Söz konusu gerçekleri Rabbimiz bir ayette şöyle tarif etmektedir:

Mümin erkekler ve mümin kadınlar birbirlerinin velileridirler. İyiliği emreder, kötülükten sakındırırlar, namazı dosdoğru kılarlar, zekatı verirler ve Allah'a ve Resulü'ne itaat ederler. İşte Allah'ın kendilerine rahmet edeceği

bunlardır. Şüphesiz Allah üstün ve güçlüdür, hüküm ve hikmet sahibidir. (Tevbe Suresi, 71)

Müminler diğer insanları güzel ahlaka davet etmek için her imkanı kullanmaya gayret ederler. Onları Allah'ın varlığı, birliği, sıfatları, insanın yaratılış amacı, Allah'ın beğendiği ideal tavır, davranış ve yaşam biçimi, Kuran ahlakına göre iyi, kötü, doğru, yanlış kavramları, kıyamet, cennet, cehennem ve bunlar gibi konularda bilgilendirirler.

Müminlerin birbirleri arasındaki konuşmaları da gerçekte karşılıklı birer tebliğdir. Onlar da birbirlerini Allah'ın Kuran'da bildirdiği hükümlere uymaya ve İslam ahlakını eksiksizce yaşamaya davet ederler. Kısacası, müminin genel üslubu, tebliğdir.

Müminler hem sözlü hem de yazılı tebliğ metotlarını uygularlar; ayrıca günümüzün son derece gelişmiş kitle iletişim araçlarından istifade ederler. İnsanları Kuran ahlakına davet ederken televizyon, radyo, kitap, dergi, gazete, mektup gibi araçlardan olabilecek en güzel şekilde faydalanırlar.

Kuran ahlakını yaşayan müminlerin gün içinde tebliğ kadar vakitlerini alan bir diğer konu da tebliğe hazırlık yapmaktır. Allah Kuran'da, Kendi yolunda fikri mücadele etmek isteyenlerin önceden bu iş için hazırlık yapmaları gerektiğine işaret etmektedir. Bu nedenle de yapılan tebliğ için insanın kendisini her yönden hazırlaması son derece önemlidir.

Tebliğ için müminin öncelikle yapması gereken işlerden biri, kendini geliştirmesi; Allah'ın dinini anlatabilecek her türlü bilgiye sahip olmasıdır. Yani hem manevi açıdan hem de bilgi yönünden kendini yetiştirmesidir. Özlü, isabetli, ihtiyaca yönelik, ikna ve tatmin edici, etkileyici, hikmetli bir biçimde konuşmak ve yazmak için çalışma yapmak gereklidir. Müslümanın Kuran ayetlerini çok iyi öğrenmesi, Peygamberimiz (sav)'in sünnetini kavraması bu hazırlığın ana konularıdır. İşte, tüm bu hazırlıklar ve çalışmalar müminin günlük hayatının belirli bir bölümünü alır.

Gece Yatarken

Gecenin yaratılışında düşünen tüm insanlar için birçok hikmetler vardır. Rabbimiz **"Gece de kendileri için bir ayettir. Gündüzü ondan sıyırıp yüzeriz, hemen artık karanlıkta kalıvermişlerdir"** (Yasin Suresi, 37) ayetiyle bu gerçeği insanlara haber vermiştir. Sözü edilen hikmetlerden biri, yavaş yavaş güneşin kayboluşu ve ardından havanın gitgide kararmasında gizlidir. Bu yavaş geçişler sayesinde canlılar, gece ve gündüz arasındaki ışık ve sıcaklık farklılıklarına kolayca alışırlar. Böylece bu farklılıklardan dolayı zarar görmezler. Üstün bir ilim ve kudrete sahip olan Allah, kullarına ve tüm canlılara merhamet etmiş; birçok insanın hayatında bir kez olsun düşünmediği bu nimetle onları faydalandırmıştır.

Kuran ahlakına sahip bir insan bunlar üzerinde düşündüğünde Allah'ın **"... O, merhametlilerin (en) merhametlisidir"** (Yusuf Suresi, 92) ayetiyle bildirdiği gerçeğin bir delilini daha görür. Şüphesiz, gece ve gündüzün art arda gelişi de Allah'ın insanlar için yarattığı sayısız nimetten biridir. İnsanların bunu daha iyi kavrayabilmeleri için Rabbimiz Kuran'da şunlara dikkat çekmektedir:

De ki: "Gördünüz mü söyleyin; Allah, kıyamet gününe kadar geceyi sizin üzerinizde kesintisizce sürdürecek olsa, Allah'ın dışında size aydınlık verecek ilah kimdir? Yine de dinlemeyecek misiniz?"

De ki: "Gördünüz mü söyleyin, Allah kıyamet gününe kadar gündüzü sizin üzerinizde kesintisizce sürdürecek olsa Allah'ın dışında size içinde dinleneceğiniz geceyi getirecek ilah kimdir? Yine de görmeyecek misiniz? (Kasas Suresi, 71-72)

Gecenin de gündüzün de oluşmasına neden olan koşulları, dengeleri ve sistemleri yaratan Allah'tır; bunlardan birinin yokluğu durumunda insanlara yardım edebilecek tek güç de Allah'tır. Allah dilerse, sürekli olarak geceyi ya da sürekli olarak gündüzü yaratabilir. Ancak canlılar buna dayanamazlar. Böyle bir durumun söz konusu olması halinde yeryüzündeki yaşam sona erer. Şüphesiz Allah, gece ve gündüzü kusursuz bir düzen içinde yaratıp bütün canlılara yaşayabilecekleri bir ortam sunmaktadır. Bu ise, O'nun sonsuz şefkat ve merhametinin işaretlerindendir. Yukarıdaki ayetlerin devamındaki ayette Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

Kendi rahmetinden olmak üzere O, sizin için, dinlenmeniz ve O'nun fazlından (geçiminizi) aramanız için geceyi ve gündüzü var etti. Umulur ki şükredersiniz. (Kasas Suresi, 73)

Gece ve gündüzün düzenli olarak birbiri ardınca gelişindeki hikmetleri fark edenler ise sadece akledenler, Allah'tan korkup-sakınanlar, düşünenler, yani Kuran ahlakını yaşayanlardır. Bu durumu Allah bazı ayetlerde şöyle bildirmektedir:

Şüphesiz göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün art arda gelişinde temiz akıl sahipleri için gerçekten ayetler vardır. (Al-i İmran Suresi, 190)

Gerçekten, gece ile gündüzün art arda gelişinde ve Allah'ın göklerde ve yerde yarattığı şeylerde korkup-sakınan bir topluluk için elbette ayetler vardır. (Yunus Suresi, 6)

Şüphesiz, göklerin ve yerin yaratılmasında, gece ile gündüzün art arda gelişinde, insanlara yararlı şeyler ile denizde yüzen gemilerde, Allah'ın yağdırdığı ve kendisiyle yeryüzünü ölümünden sonra dirilttiği suda, her canlıyı orada üretip-yaymasında, rüzgarları estirmesinde, gökle yer arasında boyun eğdirilmiş bulutları evirip çevirmesinde düşünen bir topluluk için gerçekten ayetler vardır. (Bakara Suresi, 164)

Allah insan metabolizmasını geceleri uyumaya ve dinlenmeye uygun bir biçimde yaratmıştır ve bu durumu ayetlerde şu şekilde bildirmektedir:

O, dinlenmeniz için geceyi, gündüzü de aydınlatıcı olarak sizin için yaratmıştır. Şüphesiz işitebilen bir topluluk için bunda gerçekten ayetler vardır. (Yunus Suresi, 67)

Allah, kendisinde sükun bulmanız için geceyi, aydınlık olarak da gündüzü sizin için var etti. Şüphesiz Allah, insanlara karşı (sınırsız) bir fazl sahibidir. Ancak insanların çoğu şükretmiyorlar. (Mümin Suresi, 61)

Dinlenme vakti olmasının yanı sıra gecenin çok önemli bir özelliği daha vardır. Gecenin yaratılışındaki hikmetlerden biri de, dünya üzerinde genel bir sessizliğin ve durgunluğun hakim olduğu bu saatlerin bazı ibadetler için en verimli saatler olmasıdır. Gece vaktinin, hareketli olan gündüze göre düşünme, okuma ve duaya daha elverişli olduğunu Allah Kuran'da şöyle bildirmektedir:

Doğrusu gece neşesi (gece ibadeti, insanın iç dünyasında uyandırdığı) etki bakımından daha kuvvetli, okumak bakımından daha sağlamdır. Çünkü gündüz, senin için uzun uğraşılar vardır. Rabbinin ismini zikret ve herşeyden kendini çekerek yalnızca O'na yönel. (Müzemmil Suresi, 6-8)

Geceleri Allah'ın yaratış delilleri üzerinde derin derin düşünmek, Kuran okumak, Allah'a dua etmek gibi bazı ibadetler için konsantrasyon daha kolay elde edilir. Bunun bilincinde olan bir mümin, gece vaktinin tamamını dinlenmek veya uyumakla geçirmez. İhtiyaçları, hataları veya eksikleri konusunda yalnız başına ve için için Allah'a dua eder. Arkasında bıraktığı günün bir değerlendirmesini yapar; gün içinde yaptığı hataları gözden geçirir ve bu hatalardan dolayı tevbe eder, bağışlanma diler. Vaktini Allah'ın hoşnut olacağı şekilde geçirir, O'nu anar ve O'na yakınlaşmaya çalışır. Allah'ın varlığı ve yüceliği, ayetler, evrendeki olağanüstü düzen, yeryüzündeki canlılar, bunların sahip olduğu kusursuz sistemler, Allah'ın durmaksızın yarattığı nimetler, cennet, cehennem, sonsuzluk... gibi pek çok konu üzerinde düşünür. Gecelerinin bir kısmını ibadetlere ayıran müminlerin davranış biçimlerini Rabbimiz bazı ayetlerde şöyle övmektedir:

Onlar, Rablerine secde ederek ve kıyama durarak gecelerler. (Furkan Suresi, 64)

Onların yanları yataklarından uzaklaşır. Rablerine korku ve umutla dua ederler... (Secde Suresi, 16)

Yoksa o, gece saatinde kalkıp da secde ederek ve kıyama durarak gönülden itaat (ibadet) eden, ahiretten sakınan ve Rabbinin rahmetini umut eden (gibi) midir? De ki: "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Şüphesiz, temiz akıl sahipleri öğüt alıp-düşünürler." (Zümer Suresi, 9)

Bu şekilde müminler, gecenin bir bölümünü dua, zikir ve ibadetle geçiren Peygamber Efendimizin bir sünnetini de yerine getirmiş olurlar. Bir ayette bundan şöyle söz edilir:

Gerçekten Rabbin, senin gecenin üçte ikisinden biraz eksiğinde, yarısında ve üçte birinde kalktığını bilir; seninle birlikte olanlardan bir topluluğun da (böyle yaptığını bilir)... (Müzemmil Suresi, 20)

Rivayetlerde ise, Peygamber Efendimizin Allah'a kendisine güzel bir ahlak ve iyi bir huy vermesi için dua ettiği ve dualarında Allah'a şöyle yalvardığı belirtilir:

"Allah'ım! Yaratılışımı ve ahlakımı güzelleştir. İlahi! Beni ahlakın kötülerinden uzaklaştır." *(Huccetü'l İslam İmam Gazali, İhya'u Ulum'id-din, 2. cilt, Çeviri: Dr. Sıtkı Gülle, Huzur Yayın Evi, İstanbul 1998, s. 789)*

Şunu da unutmamak gerekir ki daha önce belirttiğimiz gibi uyku hali ölümün bir benzeridir ve Allah dilerse, insan bir daha hiç uyanamayabilir. Bu yüzden uyumadan önce geçirilen son dakikalar, insanın bağışlanma dilemesi için belki de son fırsatı olabilir. Allah Zümer Suresi'nde bu gerçeği, insanlara şöyle haber verir:

Allah, ölecekleri zaman canlarını alır; ölmeyeni de uykusunda (bir tür ölüme sokar). Böylece, kendisi hakkında ölüm kararı verilmiş olanı(n ruhunu) tutar, öbürüsünü ise adı konulmuş bir ecele kadar salıverir. Şüphesiz bunda, düşünebilen bir kavim için gerçekten ayetler vardır. (Zümer Suresi, 42)

Kuran ahlakını yaşayan bir mümin uyumadan önce kendisine -belki de son kez-tanınan bu fırsatın değerini bilir. Bu gerçeği göz önünde bulundurarak içtenlikle Allah'a yönelir, günahlarından dolayı bağışlanmayı diler, her konuda Allah'tan yardım ister ve yalnızca Allah'a dua eder.

2. BÖLÜM

MÜMİN HER ORTAMDA KURAN AHLAKINA GÖRE HAREKET EDER

Ailesine ve yakınlarına karşı tutumu

Dünya hayatına gözlerini açtıktan sonra kendisine senelerce bakan anne-babasının yaratılışı, mümin için üzerinde düşünülüp Allah'a şükredilecek konulardan biridir. Anne ve babası onu yetiştirmek için çok çaba harcamıştır. Bununla birlikte Kuran ahlakını yaşayan bir insan her zaman bir gerçeğin bilincindedir: Anne ve babasını yaratan, onlara merhameti, şefkati ve çocuk sevgisini veren Allah'tır. Allah, aciz bir canlı olarak doğan insanın yetişip kendi kendine yetebilir bir hale gelmesi için anne-babası ile arasında bir sevgi bağı kılmıştır. Bu sevgi bağı ile anne-babası yıllarca bıkmadan, büyük bir zevkle onu büyütmüştür. Ailenin insan yaşamındaki önemini Allah bir ayette şöyle vurgulamaktadır:

Biz insana anne ve babasını (onlara iyilikle davranmayı) tavsiye ettik. Annesi onu, zorluk üstüne zorlukla (karnında) taşımıştır. Onun (sütten) ayrılması, iki yıl içindedir. "Hem Bana, hem anne ve babana şükret, dönüş yalnız Banadır." (Lokman Suresi, 14)

Rabbimiz, anne ve babaya karşı gösterilmesi gereken davranışı da Kuran'da tarif etmektedir. Allah onlara karşı iyilikle davranılmasını emretmiştir:

De ki: "Gelin size Rabbinizin neleri haram kıldığını okuyayım: O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın, anne-babaya iyilik edin... (En'am Suresi, 151)

Biz insana, 'anne ve babasına' iyilikle davranmasını tavsiye ettik... (Ahkaf Suresi, 15)

Mümin, işte bu ayetlerdeki hüküm doğrultusunda, anne-babasına karşı hürmet ve saygı gösterir, büyük sevgi besler, hoşnut edici davranışlarda bulunur, her fırsatta güzel sözlerle onların gönüllerini alır. Allah aynı zamanda onlara karşı nasıl bir hassasiyet gösterilmesi gerektiğini de şöyle açıklamıştır:

Rabbin, O'ndan başkasına kulluk etmemenizi ve anne-babaya iyilikle-davranmayı emretti. Şayet onlardan biri veya ikisi senin yanında yaşlılığa ulaşırsa, onlara: "Öf" bile deme ve onları azarlama; onlara güzel söz söyle. (İsra Suresi, 23)

Allah bu ayetle bize anne babaya karşı gösterilecek olan merhametin ölçüsünü de vermektedir. Allah **"onlara öf bile deme, onları azarlama, onlara güzel söz söyle"** ifadesiyle müminlere, bu konuda yapılabilecek en ufak bir saygısızlığı ya da merhametsizliği yasaklamıştır. Bu nedenle müminler her dönemde anne ve babalarına karşı son derece hürmetkar, ince düşünceli, hoşgörülü ve itinalı bir tavır içinde olurlar.

Onları rahat ettirmek için ellerinden geleni yaparlar. Saygıda ve merhamette kusur etmemeye çalışırlar. Yaşlılığın getirdiği zorluk ve sıkıntıları göz önünde bulundurur ve onlar henüz dile dahi getirmeden tüm ihtiyaçlarını anlayışla ve şefkatle gidermeye gayret ederler. Hem maddi hem de manevi açıdan bir eksiklik çekmemeleri ve rahatlarının sağlanması için tüm imkanlarını seferber ederler. Ayrıca her ne olursa olsun gönül alıcı ve hürmetkar üsluplarından taviz vermezler.

Ancak tüm bunların yanında müminlerin anne babalarıyla ilgili olarak karşılaşabilecekleri bir başka durum daha söz konusudur. İman eden kimselerin anne babaları kimi zaman inkar yolunu benimsemiş olabilirler. Böyle bir inanç farklılığında müminin göstereceği tavır ise, yine en güzel sözle ve gönül alıcı bir üslupla onları doğru yola davet etmesi olacaktır. Hz. İbrahim'in putlara tapan babasıyla yaptığı konuşmalar bize böyle bir durumda kullanılacak üslup ve gösterilecek tavır konusunda yol göstermektedir:

"Babacığım, gerçek şu ki, bana, sana gelmeyen bir ilim geldi. Artık bana tabi ol, seni düzgün bir yola ulaştırayım. Babacığım, şeytana kulluk etme, kuşkusuz şeytan, Rahman (olan Allah)a başkaldırandır. Babacığım, gerçekten ben, sana Rahman tarafından bir azabın dokunacağından korkuyorum, o zaman şeytanın velisi olursun." (Meryem Suresi, 43-45)

Diğer taraftan bazı insanlar ebeveynlerinin yaşlanarak kuvvetten düştükleri dönemde, yardıma ve ilgiye muhtaç oldukları anlarda onlardan yüz çevirirler. Günümüzde bu kötü tutumun örneklerini yaygın olarak görmek mümkündür. Maddi ve manevi açıdan çok zor durumda olan, evlerinde tek başlarına yaşamaya terk edilen yaşlılar sık sık karşımıza çıkar. Bu konu üzerinde düşünen bir insan görecektir ki, bu sorunun nedeni Kuran ahlakının yaşanmamasıdır.

Kuran'ı rehber edinen bir kişi anne ve babasının yanı sıra diğer aile bireyleri ve çevresindeki insanlara da merhametli ve şefkatli davranır. Akrabalarını, arkadaşlarını ve diğer yakınlarını Allah'ın dinini ve Kuran ahlakını yaşamaya davet eder. Çünkü Allah **"(Öncelikle) En yakın hısımlarını (aşiretini) uyar"** (Şuara Suresi, 214) ayetiyle iman edenlere dini anlatmaya yakınlarından başlamalarını emretmiştir.

Kuran ahlakının tam anlamıyla yaşandığı bir aile ortamında sürekli bir huzur ve sevinç hakimdir. Günümüzün dejenere olmuş bazı ailelerinde görülen bağırma, çağırma, saygısız üslup ve konuşmalar mümin topluluğunun arasında asla olmaz. Herkes aile bireyleriyle birarada bulunmaktan büyük zevk alır. Çocuklar anne babalarına saygı duyar ve onları gönülden severler. Aileler çocuklarını Allah'ın bir emaneti olarak görür ve korurlar. Aile denilince akla sıcaklık, sevgi, güven, dayanışma gelir. Ama tekrar belirtmekte yarar var ki, bu mükemmel ortama ancak din ahlakının tam, eksiksiz ve samimi olarak yaşanmasıyla, Allah korkusu ve sevgisine sahip olmakla ulaşılabilir.

Nimetler karşısındaki tutumu

Alışkanlığın getirdiği bakış açısını bir kenara koyarak, hikmetli bir biçimde çevrelerini gözlemleyen müminler, algıladıkları herşeyin Allah'tan gelen bir nimet olduğunu kavrarlar. Gözlerinin, kulaklarının, bedenlerinin, yedikleri tüm besinlerin, soludukları temiz havanın, evlerinin, mallarının, imkanlarının, sahip olduklarının, mikroorganizmalardan yıldızlara kadar herşeyin hizmetlerine verildiğini anlarlar. Öyle ki, bu nimetler sayılamayacak kadar çokturlar. **"Eğer Allah'ın nimetini saymaya kalkışacak olursanız, onu bir genelleme yaparak bile sayamazsınız; gerçekten**

Allah, bağışlayandır, esirgeyendir." (Nahl Suresi, 18) ayetinde Rabbimizin bildirdiği gibi, nimetleri sınıflara ayırarak saymak bile mümkün değildir.

Mümin, meşru ölçülerde kendisine sunulan tüm dünya nimetlerinden yararlanır, ama bunlara aldanarak asla Allah'ı, ahireti ve Kuran ahlakına göre yaşamayı unutmaz. Eline ne kadar iyi imkanlar geçerse geçsin (lüks, ihtişam, para, iktidar gibi), bu durum onun gevşemesine, şımarmasına, kibirlenmesine, kısacası Kuran ahlakını terk etmesine sebep olmaz. Çünkü bunların tamamının Allah'tan gelen birer nimet olduğunun ve Allah dilerse bunları geri alabileceğinin farkındadır. Dünyadaki nimetlerin geçici ve sınırlı olduğunu, bu nimetlerle denendiğini, asıllarının ise cennette olduğunu aklından çıkarmaz.

Kuran ahlakını yaşayan bir insan için mal, mülk, mevki gibi dünya nimetleri yalnızca Allah'a yakınlaşması ve şükretmesi için birer vesiledir. Ona göre, geçici bir süre yararlandırıldığını bildiği dünya nimetlerine sahip olmak hiçbir zaman bir amaç değildir. Örneğin, dünya hayatında kullanılabilecek en uzun süreli nimetlerden biri olan bir evin sağlayacağı fayda, insanın ortalama 60-70 yıllık ömrü süresince olacaktır. İnsan, dünya hayatı sona erince, sahip olabilmek için hayatı boyunca çalıştığı, çok sevdiği, değer verdiği evini dünyada bırakıp gidecektir. Açıktır ki ölüm, dünya nimetleri ile insanın arasında kesin bir ayrılık demektir.

Mümin kendisine verilen nimetlerin gerçek ve tek sahibinin Allah olduğunu, bunların yalnızca O'ndan geldiğini bilir. Bu nimetleri var eden Rabbimize gereği gibi şükretmek, memnuniyetini ve minnettarlığını belirtmek için elinden geleni yapar. Sayısız nimete karşılık sözlü ve fiili olarak sürekli bir şükür halinde bulunmaya, Allah'ın nimetlerini anmaya, hatırda tutmaya ve anlatmaya çaba harcar. Bu konudaki bazı ayetler şöyledir:

Elbette Rabbin sana verecek, böylece sen hoşnut kalacaksın. Bir yetim iken, seni bulup da barındırmadı mı? Ve seni yol bilmez iken, 'doğru yola yöneltip iletmedi mi? Bir yoksul iken seni bulup zengin etmedi mi? Öyleyse, sakın yetimi üzüp-kahretme. İsteyip-dileneni azarlayıp-çıkışma. Rabbinin nimetini durmaksızın anlat. (Duha Suresi, 5-11)

"Sizi uyarmak için aranızdan bir adam aracılığıyla Rabbinizden size bir zikr'in gelmesine mi şaşırdınız? (Allah'ın) Nuh kavminden sonra sizi halifeler kıldığını ve sizin yaratılışta gelişiminizi arttırdığını (veya üstün kıldığını) hatırlayın. Öyleyse Allah'ın nimetlerini hatırlayın, ki kurtuluş bulasınız." (Araf Suresi, 69)

Bazı kimseler şükretmek için kendilerine çok büyük, çok özel bir nimetin gelmesini ya da çok büyük sorunlarının hallolmasını beklerler. Oysa biraz dikkat edildiğinde, insanın her anının nimet içinde geçtiği görülür. Hayatı, sağlığı, aklı, şuuru, beş duyusu, nefes aldığı hava ve bunlara benzer sayısız nimet kesintisiz bir şekilde her an kendisine sunulmaktadır. Bu nimetlerin ise her biri ayrı bir şükrü gerektirir. Allah'ı anmasında, yaratılış delillerini düşünmesinde eksiklik olan kimseler gaflet içinde oldukları için, bu nimetlerin değerini onlara sahipken bilmez, bunların şükrünü yapmaz, ancak bu nimetler ellerinden alındığı zaman değerlerini anlarlar.

Müminler ise, sahip oldukları her nimet için ne kadar aciz ve muhtaç olduklarını düşünerek daima Allah'a şükrederler. Müminlerin Allah'a şükrettikleri tek nimet zenginlik, mal, mülk değildir. Herşeyin sahibinin ve hakiminin Allah olduğunu bilen

müminler sağlıkları, güzellikleri, bilgileri, akılları, imanı sevmeleri, inkarı çirkin görmeleri, hidayet ehli olmaları, tertemiz müminlerle birlikte bulunmaları, anlayış, basiret ve feraset sahibi olmaları, fiziksel ve manevi güçleri dolayısıyla Rabbimize şükrederler. Güzel bir manzara gördüklerinde veya işleri kolay hallolduğunda, istedikleri bir şey gerçekleştiğinde, güzel bir söz işittiklerinde, sevgi ve saygı gördüklerinde ve daha saymakla bitiremeyeceğimiz kadar çok nimetle karşılaştıklarında hemen Allah'a şükreder; O'nun merhametini, şefkatini, Rahman ve Rahim olduğunu düşünürler.

Eğer mümin, kendisine verilen nimetlerden dolayı azgınlaşmayacağını, kibirlenip şımarmayacağını yaptığı şükürle, tüm tavır ve konuşmalarıyla Allah'a gösterirse, Allah ona daha fazla nimet verir. Allah'ın Kuran'da verdiği **"Andolsun, eğer şükrederseniz gerçekten size artırırım ve andolsun, eğer nankörlük ederseniz, şüphesiz, Benim azabım pek şiddetlidir"** (İbrahim Suresi, 7) hükmü bunu ifade etmektedir.

Bütün nimetler aynı zamanda insanın dünyadaki imtihanının bir parçasıdır. İman edenler bu nedenle şükretmenin yanında kendilerine verilen nimetleri, mümkün olduğu kadar hayırlı işlerde kullanır, cimrilik ederek yığıp biriktirme arzusu duymazlar. Çünkü, cimrilik ederek yığıp biriktirmek cehennem ehlinin bir özelliğidir. Rabbimiz buna Kuran'da şöyle dikkat çekmektedir:

Hayır; (hiçbiri kabul edilmez). Doğrusu o (cehennem), cayır cayır yanmakta olan ateştir: Başın derisini kavurup-soyar. Yüz çevirip arkasını döneni çağırır-durur. (Durmaksızın mal ve servet) Toplayıp bir yerde (üst üste) yığmakta olanı. Gerçekten, insan, 'bencil ve haris' olarak yaratıldı. Kendisine bir şer (kötülük) dokunduğu zaman feryadı basar. Ona bir hayır dokunduğunda engelleyici olur (veya cimrilik eder). (Mearic Suresi, 15-21)

Allah **"ihtiyaçtan arta kalanı"**nın (Bakara Suresi, 219) infak edilmesini emretmektedir. Kuran ahlakının bir gereği olarak, müminler kazançlarından ihtiyaçlarının dışında olan kısmını hayırlı işlerde, Allah yolunda kullanırlar.

Elbette nimetlere karşılık şükür, O'nun verdiği tüm nimetleri yine Allah rızası için kullanmakla olur. Mümin, kendisine verilen herşeyi, Allah'ın emrettiği hayırlı işlerde kullanmakla yükümlüdür. Allah'ın kendisine verdiği maddi imkanların yanı sıra, bedenini de O'nun rızası için, O'nun yolunda çaba göstermek için kullanır ve Allah'ın hoşnutluğunu, rahmetini ve sürekli nimetlerle donatılmış olan cenneti kazanmayı umut eder:

Hiç şüphesiz Allah, müminlerden -karşılığında onlara mutlaka cenneti vermek üzere- canlarını ve mallarını satın almıştır… (Tevbe Suresi, 111)

Kuran ahlakını yaşayan fertlerden oluşan bir toplumda, yoksulluk, açlık, sefalet ve bu gibi zorlukların ortaya çıkardığı şiddet, kavga, hırsızlık, cinayet gibi çirkin fiiller ortadan kalkar. Böylece Allah'ın izniyle huzur ve refah en üst seviyeye ulaşır.

Güzellikler karşısındaki tutumu

Zenginlik, ihtişam ve güzellik cennetin özelliklerinden olduğu için, Allah cenneti hatırlatacak, müminin cennete kavuşma arzusunu ve heyecanını artıracak nimetlerin benzerlerini bu dünyada da onlara sunmaya başlar.

Durmaksızın akan ırmaklardan görkemli mekanlara, çarpıcı güzellikteki bahçelerden insanların fiziki güzelliğine, estetik yapılardan göz alıcı sanat eserlerine kadar kadar bütün nimetler Allah'ın insanlara bir lütfudur. Dünya hayatında bu nimetlerin her birinin yaratılışının hikmeti vardır. Müminler yeryüzündeki bütün güzellikleri, asıllarının birer benzeri, numunesi ve müjdecisi olarak değerlendirirler. Allah Kuran'da iman edenleri şu şekilde müjdeler:

(Ey Muhammed) iman edip salih amellerde bulunanları müjdele. Gerçekten onlar için altlarından ırmaklar akan cennetler vardır. Kendilerine rızık olarak bu ürünlerden her yedirildiğinde: "Bu daha önce de rızıklandığımızdır" derler. Bu, onlara, (dünyadakine) benzer olarak sunulmuştur. Orada, onlar için tertemiz eşler vardır ve onlar orada süresiz kalacaklardır. (Bakara Suresi, 25)

Her ne kadar ahiretteki nimetler dünyadakilere benzer olsalar da, gerçeklik ve süreklilik bakımından dünyadakilerle kıyaslanmayacak kadar üstündürler. Allah cenneti kusursuz bir şekilde yaratmış ve güzellikleri kat kat artırılmış nimetlerle donatmıştır. Kuran ahlakına sahip bir insan, gördüğü her güzelliğin cennetteki üstün yaratılışını ve muhteşemliğini düşünür. Gökyüzüne baktığında, **"eni göklerle yer kadar olan"** (Al-i İmran Suresi, 133) cennetin büyüklüğünü; güzel meskenler gördüğünde, **"altından ırmaklar akan cennetin yüksek köşkleri"**ni (Ankebut Suresi, 58); göz kamaştıran mücevherler gördüğünde, **"altından bileziklerle ve incilerle"** (Fatır Suresi, 33) oluşturulan cennet takılarını; şık ve zarif giysilerle karşılaştığında, **"hafif ipekten ve ağır işlenmiş atlastan"** (Kehf Suresi, 31) yapılmış cennet elbiselerini; lezzetli yiyecek ve içecekler tattığında, cennette **"içinde bozulmayan sudan ırmaklar, tadı değişmeyen sütten ırmaklar, içenler için lezzet veren şaraptan ırmaklar ve süzme baldan ırmaklar"** (Muhammed Suresi, 15) olduğunu; etkileyici bahçeler gördüğünde, **"alabildiğine yemyeşil"** (Rahman Suresi, 64) cennet bahçelerini; estetik mobilyalar karşısında, cennetteki **"özenle işlenmiş mücevher tahtları"** (Vakıa Suresi, 15) düşünür. Bu düşünceleri sebebiyle de sahip olsun ya da olmasın dünyadaki bütün güzellikler iman eden bir insan için büyük bir zevk kaynağı ve şükür vesilesidir. Aynı zamanda cennet özlemini ve çabasını artıracak önemli bir şevk kaynağıdır.

Kuran ahlakını yaşayan bir mümin kendisinden daha güzel veya daha zengin olan birini kıskanmaz; ona sahip olduklarından dolayı öfkelenmez. Söz gelimi, birçok insan gibi gösterişli bir ev sahibi olamadığı için hayıflanmaz. Çünkü müminin hayatının temel gayelerinden biri, geçici bir süre değil, sonsuza kadar bu güzelliklere sahip olmaktır. Sürekli olan ise, asıl yurt olan ahirettedir. Buna Allah Kuran'da, **"Rableri onlara katından bir rahmeti, bir hoşnutluğu ve onlar için, kendisine sürekli bir nimet bulunan cennetleri müjdeler"** (Tevbe Suresi, 21) ayetiyle dikkat çekmektedir.

Kuran ahlakından uzak yaşayan insanlar ise, ahiretin asıl yurt olduğunu göz ardı ederek, dünya nimetlerine tutku ile bağlanırlar. Başlıca amaçları adlarından övgüyle söz ettirmek, kendilerince "saygın" ve "önemli" biri olmak, maddi imkanlarını genişletmek ve rahat bir hayat yaşamaktır. Hayatları boyunca geçici, önemsiz ve aldatıcı dünya değerlerinin peşinde koşturup dururlar. Kendilerinin sahip olamadığı güzellikleri görmek ise sadece kıskançlıklarını, hırslarını ve üzüntülerini artırır. Örneğin kendilerine ait olmayan güzel ve gösterişli bir evde bulunmaktan zevk alamazlar. Zihinlerini sürekli "Niye ben bu kadar zengin değilim?", "Niye benim böyle güzel bir evim yok?" gibi sorularla meşgul ederler. Dünya üzerindeki güzel olan şeyler bu insanlar için genelde

bir sıkıntı kaynağıdır; çünkü onlar güzelliklerden zevk alabilmek için mutlaka onlara sahip olmaları gerektiğini düşünürler.

Oysa Kuran ahlakını yaşayanlar, sahip olsalar da olmasalar da güzelliklerden zevk almayı bilirler. Örneğin, imani şuura sahip bir insan imtihanı gereği zenginlere özgü ortamlarda yaşamıyor, böyle ortamlarda bulunamıyor, hatta böyle ortamları hiç görmüyor da olabilir. Ancak içinde bulunduğu bu durumun mutlaka bir hikmeti olduğunun bilincindedir. Çünkü müminin Allah'ın yaratışındaki güzellikleri görmesi ya da fark etmesi için mutlaka oralarda bulunması gerekmez. Mümin, feraseti ve basireti ile Allah'ın eşsiz yaratış güzelliklerini her yerde ve her an fark eder. Geceleri gökyüzünde yıldızların oluşturduğu ihtişam, bir gülün rengindeki, tasarımındaki, kokusundaki eşsiz güzellik, gün içinde herkesin rastlayabileceği ve takdir edebileceği birkaç örnektir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, müminlerin cennete duydukları özlem, onların çevrelerini cenneti andırır mekanlara dönüştürmelerine neden olur. Cennet, elbette ki her insanın hayal edebildiğinin çok üzerinde sanat eserlerine, dünyada hiçbir insanın erişemeyeceği kusursuzlukta görüntülere, güzelliklere sahip olan bir mekandır. Ancak Kuran ahlakını yaşayan bir Müslüman, dünyada sahip olduğu tüm imkanları kullanarak, çevresini elden geldiğince güzelleştirmeye çalışır. Allah Kuran'da Hz. Süleyman'ın çok üstün bir sanat anlayışına sahip olduğuna dikkat çekmektedir. Hz. Süleyman'ın köşkünde gerçek bir sanat, estetik ve güzellik hakimdir. Süleyman Peygamberin, Allah'ın bir nimeti olan zenginlikten ve ihtişamdan çok zevk aldığına Rabbimiz bir ayette şöyle dikkat çeker:

O da demişti ki: "Gerçekten ben, mal (veya at) sevgisini Rabbimi zikretmekten dolayı tercih ettim..." (Sad Suresi, 32)

Kendisine büyük makam, büyük mülk ve hakimiyet verilen Hz. Süleyman, sahip olduğu tüm nimetleri Allah'ın yolunda ve O'nun istediği biçimde kullanmıştır. Bu nedenle de Kuran'da övülmüştür. Müminler de Hz. Süleyman ve diğer peygamberleri kendilerine örnek alır, ellerine geçen her türlü nimeti -aynı bu kutlu insanlar gibi- Allah'ın rızasını kazanmak için sarf ederler.

Olumsuz gibi görünen olaylar karşısındaki tutumu

Her insan gün boyunca çeşitli zorluklarla karşılaşabilir. Ancak müminler karşılaştıkları zorluklar ne olursa olsun Allah'a teslim olur, O'nu kendilerine vekil edinerek (tevekkül ederek) şöyle düşünürler: "Allah bizi bu dünya hayatında her yaptığımızla ve her düşündüğümüzle denemektedir. Bu, bir an bile aklımızdan çıkarmamamız gereken çok önemli bir gerçektir. Öyle ise, yaptığımız herhangi bir işte bir zorlukla karşılaştığımızda veya işlerin yolunda gitmediğini düşündüğümüzde, Rabbimizin bu olayların hepsini bizim tavrımızı denemek için karşımıza çıkarttığını kesinlikle unutmamalıyız."

Allah insanların karşılaştıkları her türlü olayın Kendisinden olduğunu bir ayette şöyle bildirir:

De ki: "Allah'ın bizim için yazdıkları dışında, bize kesinlikle hiçbir şey isabet etmez. O bizim Mevlamızdır. Ve müminler yalnızca Allah'a tevekkül etmelidirler." (Tevbe Suresi, 51)

Yaşanan ve karşılaşılan her olayın Allah'ın kontrolünde geliştiği, dünya ya da ahiret için mutlaka bir hayır taşıdığı, imani bir şuurla bakan herkes için açıktır. (Detaylı bilgi için bkz. Harun Yahya, *Herşeyde Hayır Görmek*) Örneğin insanın sevdiği bir eşyasını kaybetmesinde birçok hayır vardır. Dıştan bakıldığında kötü gibi görünen bu olay, müminin yanlışlarını görmesine, dikkatinin açılmasına, bazı konularda daha çok tedbir alması gerektiğini düşünmesine vesile olur. Bunun yanında insanın hiçbir şeyi sahiplenmemesi gerektiği; çünkü herşeyin tek sahibinin Allah olduğunun hatırlanması da bu tip olayların bir diğer hayırlı yönüdür.

Söz konusu durum, günlük yaşantı içerisinde karşılaşılan büyük veya küçük her olay için geçerlidir. Örneğin bir iş yerinde bir yanlış anlamadan dolayı veya birinin ihmali yüzünden yanlış yere ödeme yapılabilir; saatlerce bilgisayarda üzerinde çalışılan bir ödev elektriklerin kesilmesi yüzünden bir anda yok olabilir; genç bir öğrenci çok fazla çalışmasına rağmen o gün hastalandığı için üniversite sınavına giremeyebilir; takip edilen bir işte birçok bürokratik işlemden dolayı bir insanın günleri kuyruklarda beklemekle geçebilir, sürekli eksik bir belgesi çıkabilir ve bu nedenle işleri aksayabilir; bir insan çok acil yetişmesi gereken bir yere giderken uçağını, otobüsünü kaçırabilir… Herkesin kendi yaşantısı içinde karşılaşabileceği bu tür zor ve ters gibi görünen olaylar vardır.

Ancak bu olayların her birinde iman sahibi bir insan için pek çok güzellik vardır. Herşeyden önce mümin, Allah'ın, tavrını ve sabrını denediğini, öleceği ve ahirette hesap verecek olan bir insanın bu olaylara dalıp bunlara üzülüp vakit kaybetmesinin yersiz olduğunu düşünür. Her olayın arkasında bir hayır olduğunu bilir. Hiçbir olay karşısında "Eyvah!" demez. Allah'a işlerini kolaylaştırması ve herşeyi faydalı hale çevirmesi için dua eder. Ve bir zorluğun ardından kolaylık geldiğinde bunun hemen Allah'a ettiği duanın bir karşılığı olduğunu, Allah'ın duaları işiten ve onlara icabet eden olduğunu düşünür ve Allah'a şükreder.

Bunları düşünerek gününe devam eden kişi, neyle karşılaşırsa karşılaşsın, asla ümitsizliğe kapılmaz, endişelenmez, korkup üzülmez, çaresiz durumda kalmaz. Mutlaka Allah'ın bunları bir hayır ve güzellik üzerine yarattığını bilir. Üstelik bunu sadece başına gelebilecek büyük olaylarda değil, biraz önce söz ettiğimiz gibi, günlük hayatı içinde, küçük büyük karşılaştığı her detayda düşünür.

Örneğin planladığı önemli bir işi istediği gibi gitmeyen, tam başarı elde etmek üzereyken son anda ciddi bir sorunla karşılaşan bir insan düşünün. Bu insan aniden kızar, sıkıntıya düşer, üzülür, kısacası her türlü olumsuzluğu yaşar. Oysa herşeyde bir hayır olduğunu düşünen bir insan Allah'ın bu olayla kendisine gösterdiği hikmetleri düşünüp bulmaya çalışır. Bu konuda daha kesin önlemler alması gerektiğine Allah'ın dikkat çekmiş olabileceğini düşünür. Teknik açıdan gerekli tüm önlemleri alır ve "belki de bu şekilde daha önemli zararların oluşması önlenmiştir" diyerek Allah'a şükreder.

Bir yere yetişmeye çalışırken bineceği otobüsü kaçırırsa, "Belki gecikmem veya bu otobüse binmemem beni bir kazadan veya başka bir kötülükten korumuştur." diye düşünür. Bunlar sadece birkaç örnektir. "Bunun gibi daha birçok hikmeti olabilir." diye de düşünür. Bu örnekler insanın günlük yaşamı içerisinde çok fazla çoğaltılabilir. Ancak önemli olan şudur: İnsanın yaptığı planlar her zaman istediği gibi sonuç vermeyebilir. Kişi kendini bir anda planladığından çok farklı bir ortamda bulabilir. İşte böyle bir durumda tevekküllü davranan, karşılaştığı olayda hayır arayan kişi kazançlıdır. Çünkü Allah ayetinde insanlara şöyle bildirir:

... Olur ki hoşunuza gitmeyen bir şey, sizin için hayırlıdır ve olur ki, sevdiğiniz şey de sizin için bir şerdir. Allah bilir de siz bilmezsiniz. (Bakara Suresi, 216)

Allah'ın bildirdiği gibi biz neyin hayırlı, neyin kötü olduğunu bilemeyiz, ancak Allah bilir. İnsana tek düşen sonsuz merhamet sahibi ve esirgeyen olan Rabbimizi dost edinmek ve O'na tam bir teslimiyetle teslim olmaktır.

İnsan dünya hayatında, bir anda sahip olduğu herşeyini yitirebilir. Bir yangın evini, ekonomik kriz tüm yatırımlarını ya da bir olay sevdiği, değer verdiği eşyalarını kaybetmesine sebep olabilir. Allah Kuran'da insanların bu şekilde denemeden geçirildiğinden şöyle bahsetmektedir:

Andolsun, Biz sizi biraz korku, açlık ve bir parça mallardan, canlardan ve ürünlerden eksiltmekle imtihan edeceğiz. Sabır gösterenleri müjdele. (Bakara Suresi, 155)

Allah insanlara çeşitli şekillerde denemelerden geçirileceklerini haber verirken, karşılaştıkları bu zor durumlara karşı sabredenlere ise güzel bir müjde vermiştir. Allah'ın ayette tarif ettiği sabır, örneğin kaybedilen eşyasını bulamayınca, mecburiyetten durumu kabullenerek tahammül etmek değildir. Sabır, kaybedilen şey ne kadar büyük ve önemli olursa olsun, bunu haber aldığı ya da durumu fark ettiği andan itibaren insanın son derece tevekküllü, teslimiyetli davranmasıdır. Herşeyi yapanın Allah olduğunu aklından çıkarmadan, dengeli tutum ve davranışlarını devam ettirmesidir.

İnsan gün içinde daha önemli kayıplarla da karşılaşabilir. Örneğin ihtiyaçlarını karşılamak için günün önemli bir bölümünü geçirdiği işini kaybetmek, tüm geleceğinin yalnızca ona bağlı olduğuna inanan insanlar için çok önemlidir. Öyle ki, cahiliye ahlakına sahip insanlar çocukluklarından itibaren iyi bir iş sahibi olmak için yetiştirilmişlerdir. Hayatlarının her anında daha iyi bir işte çalışmayı ya da işlerinde yükselmeyi arzularlar. Bu nedenle de sahip oldukları işi kaybetmek bunalım ve sıkıntı dolu günler geçirmelerine, kendi deyimleriyle "hayatlarının alt üst olmasına" sebep olur.

Diğer taraftan, mümin kendisine rızkı verenin Allah olduğunu ve işin yalnızca bir sebep olduğunu bilir. Bir diğer deyişle iş, mümin için Allah'ın sunduğu nimetlerin kendisine ulaşmasında yalnızca bir aracıdır. Bu nedenle işinden ayrılmak gibi olaylar, iman edenlerin sabırla ve tevekkülle karşıladığı olaylardır. Böyle bir durumda güzel bir şekilde sabreder, Allah'a dua ve tevekkül ederler. Rızkı verenin ve onu dilediği zaman alacak olanın Allah olduğunu hiçbir zaman unutmazlar.

Kuran'ı kendine rehber edinen bir insan, işini kaybetmek, zarara uğramak, istediği bir okulda okuyamamak gibi bir durumla karşılaştığında hemen davranışlarını ve düşüncelerini kontrol eder. Allah'ın hoşnut olup olmadığı bir davranışının olup olmadığını düşünür ve aklından aşağıdaki ihtimaller geçer:

"Kaybettiğim mal, mülk ya da eşya için yeterince şükretmemiş olabilir miyim?"

"Hizmetime verilen nimetlerde cimrilik ya da nankörlük etmiş olabilir miyim?"

"Allah'ı ve ahireti unutarak, malımı-mülkümü tutkuyla sahiplenmiş olabilir miyim?"

"Sahip olduklarım dolayısıyla büyüklenmiş, şımarmış, Allah'ın yolundan ve Kuran ahlakından uzaklaşmış olabilir miyim?"

"Allah rızası için değil de, başkalarının hoşnutluğunu, beğenisini, takdirini kazanmak ya da kendi nefsimin istek ve arzularının tatmini için çalışmış olabilir miyim?"

Mümin kendi içinde vicdanlı ve samimi bir şekilde bu sorulara cevap verir. Verdiği cevaplar doğrultusunda da, Allah'ın hoşnut olmadığı davranışlarını düzeltmeye çalışır ve bu davranışlarını düzeltmek için Allah'a dua eder. Samimi bir şekilde Allah'a yönelir. Yanılarak ya da farkında olmadan yaptığı veya düşündüğü her yanlış şeyden Allah'a sığınır. Allah Kuran'da iman edenlerin şöyle dua ettiklerini haber verir:

... "Rabbimiz, unuttuklarımızdan veya yanıldıklarımızdan dolayı bizi sorumlu tutma. Rabbimiz, bize, bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme. Rabbimiz, kendisine güç yetiremeyeceğimiz şeyi bize taşıtma. Bizi affet. Bizi bağışla. Bizi esirge, Sen bizim Mevlamızsın..." (Bakara Suresi, 286)

İnsan imtihanı gereği art arda kayıplarla da karşılaşabilir. Ancak, imani derinliğe sahip bir insan, bunda da hikmetler olduğunu bilir. Bu hikmetlerin en önemlilerinden birisi ise, insanın zorluklarla manevi yönde eğitilmesidir:

... (Allah) Elinizden kaçırdıklarınıza ve size isabet edene üzülmemeniz için sizi kederden kedere uğrattı. Allah, yaptıklarınızdan haberi olandır. (Al-i İmran Suresi, 153)

Yeryüzünde olan ve sizin nefislerinizde meydana gelen herhangi bir musibet yoktur ki, Biz onu yaratmadan önce, bir kitapta (yazılı) olmasın. Şüphesiz bu, Allah'a göre pek kolaydır. Öyle ki, elinizden çıkana karşı üzüntü duymayasınız ve size (Allah'ın) verdikleri dolayısıyla sevinip-şımarmayasınız. Allah, büyüklük taslayıp böbürleneni sevmez. (Hadid Suresi, 22-23)

Mümin için, gün içinde üst üste gelen zorlu durumlar onun bir imtihan ortamında olduğunu hatırlamasına, Allah'a yakınlığının artmasına, olgunlaşmasına ve Kuran ahlakına sarılmasına vesile olur. Mümin, Allah'ın kendisini bu şekilde eğittiğinin, ahiretteki sonsuz nimetlere hazırladığının bilincindedir.

Hastalandığı zaman

İmani şuura sahip olan bir insan herhangi bir hastalık durumunda da son derece sabırlı ve tevekküllüdür. Hastalığın da Allah'ın bir imtihanı olduğunu bilir. Bu nedenle rahatsızlığı ne kadar şiddetli olursa olsun sabreder ve Allah'a samimiyetle dua etmeyi sürdürür. Çünkü hastalığı yaratanın ve şifayı verecek olanın Allah olduğunu bilir. Müminin hastalık döneminde gösterdiği sabrı, Allah Kuran'da "iyilik" olarak isimlendirmekte ve övmektedir:

... Ama iyilik, Allah'a, ahiret gününe, meleklere, Kitab'a ve peygamberlere iman eden; mala olan sevgisine rağmen, onu yakınlara, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışa, isteyip-dilenene ve kölelere (özgürlükleri için) veren; namazı dosdoğru kılan, zekatı veren ve ahidleştiklerinde ahidlerine vefa gösterenler ile zorda, hastalıkta ve savaşın kızıştığı zamanlarda sabredenler(in tutum ve davranışlarıdır). İşte bunlar, doğru olanlardır ve müttaki olanlar da bunlardır. (Bakara Suresi, 177)

Mümin güzel bir şekilde sabrederken, sağlığına kavuşmak için gerekli tedavileri eksiksiz şekilde uygular. Duygusallığa kapılmaz, çocukça davranarak etrafından ilgi

toplamaya çalışmaz. Rahatsızlığının tedavisi için önerilen ilaçları ve tedavileri bilinçli bir şekilde ve titizlikle kullanır. Bu davranış, onun Allah'a olan fiili duasıdır. Aynı zamanda Kuran ahlakını yaşamasının bir sonucu olarak, Allah'ın kendisine yardım etmesi ve şifa vermesi için sürekli dua eder. Allah Kuran'da iman edenlerin bu tutumuna Hz. Eyüb'ü örnek göstermiştir. Hz. Eyüp rahatsızlığında Allah'ın merhametine şöyle sığınmıştır:

Eyüp de; hani o Rabbine çağrıda bulunmuştu: "Şüphesiz bu dert (ve hastalık) beni sarıverdi. Sen merhametlilerin en merhametli olanısın." (Enbiya Suresi, 83)

Şunu da özellikle belirtmek gerekir ki, kullanılan ilaçların hepsi, hastalığın iyileşmesi için birer vesiledir. Eğer Allah dilerse uygulanan tedaviyi vesile kılarak kişinin iyileşmesine izin verir. Hastalığın tedavisinde kullanılan tıbbi imkanları, ilaçların yapımında kulanılan mikroorganizmaları, hayvanları ve bitkileri yaratan Allah'tır. Kısacası, şifayı yaratan yalnız Allah'tır. Allah Kuran'da bu gerçeğe Hz. İbrahim'in, **"Hastalandığım zaman bana şifa veren O'dur"** (Şuara Suresi, 80) ifadesiyle dikkat çeker.

Cahiliye toplumunu oluşturan fertler ise, hastalandıklarında hemen isyankar bir tutum içine girerler. "Niye benim başıma böyle bir olay geldi?" gibi kader gerçeğine son derece ters bir davranış gösterirler. Bu yanlış mantıkla hareket eden insanlar için bir hastalık anında tevekkül etmek ya da karşılaştıkları olaya hayır gözüyle bakmak mümkün değildir.

Oysa müminler hastalıkları Allah'a yakınlaşmak için çok önemli bir fırsat olarak değerlendirir ve hastalıkların ardındaki gizli hikmetleri düşünürler. Sağlığın ne kadar büyük bir nimet olduğunu ve insanın ne kadar aciz olduğunu bir kez daha anlarlar. Sıradan bir rahatsızlık sayılan grip mikrobu bile insanın yatağa düşmesine sebep olabilir. Böyle bir durumda, insan ne kadar güçlü, onurlu ve zengin olursa olsun acizdir, ilaç almak ve dinlenmek zorundadır. Bu durum insana Allah'a muhtaç olduğunu hatırlatır; içtenlikle Allah'ın adını anmasına ve O'na yakınlaşmasına bir yol olur. Ayrıca mümin için her hastalık, dünyanın geçiciliğini, ölümün ve ahiretin yakınlığını hatırlatan bir uyarı niteliğindedir.

Kötü ve sıkıntılı ortamlarda gösterdiği tutum

İnsanlar zaman zaman kasvetli ve rahatsızlık verici ortamlarda bulunabilirler. Çöp yığınlarıyla kaplı bir yol kenarı, rahatsız edici kokuların hakim olduğu bir mutfak, dar, karanlık ve izbe yerler gibi... Müminler için herşey gibi pis ve sıkıcı ortamların yaratılışının da hikmetleri vardır. Bu tip yerler mümine cehennemi, dünyadakilerle kıyaslaması mümkün olmayacak derecede pis bir ortamda sürdürülecek olan azabı hatırlatır. Nitekim, Allah Kuran'da cehennemin kötü bir yer olduğunu, **"Şüphesiz o, ne kötü bir karargah ve ne kötü bir konaklama yeridir"** (Furkan Suresi, 66) ayetiyle bildirmekte; cehennemdeki çirkin görüntüleri, karanlığı, pisliği pek çok ayette haber vermektedir:

"Ashab-ı Şimal", ne (mutsuzdur o) "Ashab-ı Şimal." Hücrelere işleyen kavurucu bir sıcaklık ve kaynar su ve kapkara dumandan bir gölge içindedirler. Ki o, ne serindir, ne ferahlatıcı. (Vakıa Suresi, 41-44)

Elleri boyunlarına bağlı olarak, sıkışık bir yerine atıldıkları zaman, orada yokoluşu isteyip-çağırırlar. Bugün bir yokoluşu çağırmayın, bir çok (kere) yokoluşu isteyip-çağırın. (Furkan Suresi, 13-14)

Allah'ın bu ayetlerini hatırlayan kişi, hemen kendisini cehennem azabından koruması için Rabbimize dua eder, yaptığı hatalardan dolayı bağışlanma diler.

Allah'ın Kuran'da bildirdiği tasvirlere göre cehennem, pis kokan, dar, gürültülü, karanlık, isli, dumanlı, izbe bir yerdir. Güvenli olmayan ortamları, hücrelere işleyen kavurucu bir sıcaklığı vardır. En iğrenç yiyecek ve içecekler cehennemdedir. Ateşten elbiseler vardır ve cehennemdeki bütün azaplar kesintisiz sürecektir. Derilerin ateşte kavrulacağı, insanların çıkmak için yalvaracakları hatta acıdan dolayı ölmek isteyecekleri cehennemi bazı yönleriyle nükleer savaş sonrasındaki dünyayı tasvir eden filmlerdeki ortamlara benzetebilir. Ancak bu filmlerdeki karanlık, alabildiğine pis, bunaltıcı yerleri cehennemdeki ortamla kıyaslamak mümkün değildir. Bu sadece bir benzetmedir. Cehennem, bizim dünya hayatına bakarak düşünebildiğimiz en kötü ortamlardan çok daha kötü, çok daha korkutucu bir yerdir.

Dünyada dar, pis, karanlık ve sıcak ortamlar insan nefsini çok zorlayıcı ortamlardır. Cehennemde ise, bu boğucu atmosfer çok yoğun bir biçimde hakimdir. Dünyada sıcağa karşı birçok önlem geliştirmiş olan insan cehennemde çaresizdir. Ortam en sıcak çölden daha sıcak, en karanlık, izbe hücrelerden daha sıkıntı verici ve pistir. Sıcak, Rabbimizin bir ayetinde bildirdiği gibi, insanın en küçük parçası olan hücrelerine dek işler. İnkar edenler için kavurucu sıcağa karşı bir koruyucu, ferahlama veya serinleme imkanı yoktur. Bunların yanı sıra cehennemde, algıların dünya hayatındakinden daha kuvvetli olduğu bir hayat vardır. Dünyada hissedilen acıların birçoğu kısa bir süre sonra hafiflemeye başlar, yaralar iyileşir hatta çok şiddetli acı veren yanıkların yaraları bile zamanla kapanır. Cehennemde ise insan acıyı olabilecek her zaman, en şiddetli hisseder ve bu acı -Allah'ın dilemesi dışında- hiç bitmez.

Dünyada insanın karşılaştığı pis ve bakımsız mekanların diğer bir hikmetini ise şu örnekle anlatabiliriz: İnsan unutkanlık ya da ihmal nedeniyle bir yeri temizlememiş olabilir. Ancak söz konusu pisliği görür görmez, aslında Allah'ın kendisine ne kadar büyük bir lütufta bulunduğunun ve bunun karşılığında da kendisinin ne kadar yanlış davrandığının farkına varır. Çünkü Allah ona yaşayabileceği ideal bir yer sunmuştur ve bu yerde o bir misafirdir. Bundan dolayı kendisine sunulan her nimeti titizlikle korumalı ve Allah'a karşı şükrünü yaptığı fiillerle de göstermelidir. Aksi halde Allah'ın hoşnut olmayacağı şekilde hareket etmiş olur. Bunun bilincinde olan mümin, hemen yanlışını anlayarak Allah'a sığınır, gerekli temizliği yaparak hatasını telafi eder ve bir daha böyle bir hataya düşmemeye çaba harcar.

3. BÖLÜM

KURAN AHLAKINI YAŞAMANIN İNSANA SAĞLADIĞI ÜSTÜN VASIFLAR

Şeytanın telkinlerine karşı dikkat ve uyanıklık

Allah'ın Kuran'da bildirdiğine göre, şeytan insanları sürekli olarak doğru yoldan saptırmaya, Allah'ın dininden ve Kuran ahlakından uzaklaştırmaya çalışır. Şeytan günün 24 saati sürekli bu faaliyetine devam eder; zengin, fakir, genç, yaşlı, güzel, çirkin ayrımı yapmadan her insanı yoldan çıkarmak için çaba harcar. Çünkü her kim olursa olsun bütün insanlara büyük bir kin duyar.

Şeytanın bu kini ilk insanın yaratılışıyla başlamıştır. Allah Hz. Adem'i yarattıktan sonra şeytandan ona secde etmesini istemiş; ancak şeytan kibirinden, kıskançlığından dolayı Allah'a itaat etmemiş ve Hz. Adem'e secde etmeyi reddetmiştir. Bu isyanı ve küstahlığı yüzünden Allah'ın huzurundan kovulmuştur. Rabbimiz bu olayı bizlere şu şekilde haber verir:

Andolsun, Biz sizi yarattık, sonra size suret (biçim-şekil) verdik, sonra meleklere: "Adem'e secde edin" dedik. Onlar da İblis'in dışında secde ettiler; o, secde edenlerden olmadı.

(Allah) Dedi: "Sana emrettiğimde, seni secde etmekten alıkoyan neydi?" (İblis) Dedi ki: "Ben ondan hayırlıyım; beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın."

(Allah:) "Öyleyse oradan in, orada büyüklenmen senin (hakkın) olmaz. Hemen çık. Gerçekten sen, küçük düşenlerdensin." (Araf Suresi, 11-13)

Şeytanın, bu duruma düşmesine neden olan insanları saptırmak için Allah'tan süre istemesini ve kıyamet gününe kadar bu saptırma faaliyetine başlamasını ise, Allah Kuran'da şöyle haber vermektedir:

O da: "(İnsanların) dirilecekleri güne kadar beni gözle(yip ertele.)" dedi.

(Allah:) "Sen gözlenip-ertelenenlerdensin" dedi.

Dedi ki: "Madem öyle, beni azdırdığından dolayı onları (insanları saptırmak) için mutlaka Senin dosdoğru yolunda (pusu kurup) oturacağım."

"Sonra muhakkak önlerinden, arkalarından, sağlarından ve sollarından sokulacağım. Onların çoğunu şükredici bulmayacaksın."

(Allah) Dedi: "Kınanıp alçaltılmış ve kovulmuş olarak oradan çık. Andolsun, onlardan kim seni izlerse, cehennemi sizlerle dolduracağım." (Araf Suresi, 14-18)

Şeytanın hedefi, başta Allah'ın dinine sımsıkı sarılan müminler olmak üzere bütün insanlardır. Arzusu, kendisiyle beraber olabildiği kadar çok insanı cehenneme sürüklemektir. İnsanların samimi bir şekilde, kalpten Allah'a ibadet etmelerini engellemeye, Allah'ın dininden ve Kuran'dan uzak durmalarını ve bunun sonucunda sonsuz azap çekmelerini sağlamaya çalışır.

İman edenler ise, kendilerinin en büyük düşmanı olan şeytanın her an iş başında olduğunun bilincindedirler. Allah'ın emirlerine titizlikle uymaya dikkat ederken, şeytanın hile ve oyunlarına karşı her an tetiktedirler. Ondan gelebilecek vesveselere, boş vaatlere, kuruntulara, kuşkulara, olumsuz veya Kuran ahlakına aykırı kışkırtmalara, erteleme, unutturma veya Allah'ın yolundan alıkoymaya yönelik telkinlere karşı uyanıktırlar. *(Detaylı bilgi için bkz. Harun Yahya, İnsanın Apaçık Düşmanı Şeytan)* Şeytanın insana verdiği telkinlere Allah Bakara Suresi'nde şöyle bir örnek verir:

Şeytan, sizi fakirlikle korkutuyor ve size çirkin -hayasızlığı emrediyor. Allah ise, size Kendisinden bağışlama ve bol ihsan (fazl) vadediyor. Allah (rahmetiyle) geniş olandır, bilendir. (Bakara Suresi, 268)

Örneğin şeytan, yukarıdaki ayette bildirildiği gibi, işini kaybeden bir insana her canlının rızkını Allah'ın verdiğini unutturmaya ve insanı para bulamayacağı, aç kalacağı korkusuna kaptırmaya çalışır. Bu şekilde korku verdiği gibi, çeşitli telkinlerle insanları kendi yanına çekmek için çabalar. Allah Kuran'da şeytanın vesveselerine karşı insanlara şöyle yol göstermektedir:

Eğer sana şeytandan yana bir kışkırtma (vesvese veya iğva) gelirse, hemen Allah'a sığın. Çünkü O, işitendir, bilendir.
(Allah'tan) Sakınanlara şeytandan bir vesvese eriştiğinde (önce) iyice düşünürler (Allah'ı zikredip-anarlar), sonra hemen bakarsın ki görüp bilmişlerdir. (Araf Suresi, 200-201)

Şeytanın telkinlerinden korunmak için yapılması gereken en önemli şey Allah'a sığınmaktır. Unutulmaması gerekir ki, şeytan da Allah'ın kontrolündedir ve Allah dilemedikçe hiçbir şeye güç yetiremez. Allah Kuran'da insanlara şeytandan Kendisine sığınmaları için şöyle dua etmelerini emreder:

De ki: İnsanların Rabbine sığınırım. İnsanların malikine, insanların (gerçek) ilahına; sinsice, kalplere vesvese ve şüphe düşürüp duran" vesvesecinin şerrinden. Ki o, insanların göğüslerine vesvese verir (içlerine kuşku, kuruntu fısıldar); Gerek cinlerden, gerekse insanlardan. (Nas Suresi, 1-6)

Kuran ahlakına sahip bir insan sürekli olarak şeytandan Allah'a sığınır ve kendi düşüncesiymiş gibi zihninden geçen şeytanın telkinlerini, Kuran ahlakına uygun düşüncelerinden ayırır. Her an uyanık davranarak şeytanın söylediklerinin hiçbirini önemsemez. Yaptığı veya düşündüğü hiçbir işe şeytanın karışmasına izin vermez. Örneğin bir işle meşgulken, yalnız başınayken, biriyle konuşurken, bir olayla karşılaştığında, karşısına bir zorluk çıktığında şeytanın pusuda beklediğinin ve Allah'ın hoşnut olmayacağı davranış ve sözleri telkin ettiğinin bilinciyle hareket eder. Her durumda, her ortamda Kuran'a göre konuşur ve hareket eder. Müminin şeytanın faaliyetlerinden etkilenmemesinin nedeni işte budur. Söz konusu gerçeği Rabbimiz Kuran'da şu şekilde haber verir:

Gerçek şu ki, iman edenler ve Rablerine tevekkül edenler üzerinde onun (şeytanın) hiçbir zorlayıcı-gücü yoktur. Onun zorlayıcı-gücü ancak onu veli

edinenlerle, onunla O'na (Allah'a) ortak koşanlar üzerindedir. (Nahl Suresi, 99-100)

Anlayış, hoşgörü ve bağışlayıcılık

Müminler Allah'ın **"Anne-babaya, yakın akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolda kalmışa ve sağ ellerinizin malik olduklarına güzellikle davranın."** (Nisa Suresi, 36) hükmü gereği, çevrelerindeki insanlara karşı güzel tavırlar gösterirler. Hiçbir zaman kavgacı, ters, bozucu bir yapı sergilemezler ve etraflarındaki insanları da bu konuda doğruya yönlendirirler. Kuran ahlakını yaşamaları nedeniyle en başta kendileri her zaman için barışçı, uzlaşmacı ve yapıcı bir karakter gösterirler. Dinden uzak yaşayan kimselerin sık sık yaşadıkları "darılma", "kavga etme", "tartışma" gibi tavır bozukluklarının Kuran ahlakında yeri olmadığını bilirler. Bu nedenle de ne olursa olsun affetme, hoşgörme ve karşı tarafı güzel olana çekme yoluna giderler. Allah bir ayette, **"Kim sabreder ve bağışlarsa, şüphesiz bu, azme değer işlerdendir"** (Şura Suresi, 43) ifadesiyle bunun üstün bir ahlak özelliği olduğuna dikkat çekmektedir.

Allah insanlara birbirlerine karşı anlayışlı, hoşgörülü ve bağışlayıcı olmalarını emreder. Buna dikkat çekilen ayetlerden birinde şöyle buyrulmaktadır:

Sizden, faziletli ve varlıklı olanlar, yakınlara, yoksullara ve Allah yolunda hicret edenlere vermekte eksiltme yapmasınlar, affetsinler ve hoş görsünler. Allah'ın sizi bağışlamasını sevmez misiniz? Allah, bağışlayandır, esirgeyendir. (Nur Suresi, 22)

Bu nedenle mümin, gün içinde muhatap olduğu insanlara karşı son derece anlayışlı ve hoşgörülü davranmaya dikkat eder. Örneğin sabah uyurken gürültü yaparak kendisini uyandıran birine anlayışlı davranır. O insanın yalnızca Allah'ın kontrolünde hareket edebildiğini bilir. O anda uyanmasını isteyen Allah'tır ve o insanı buna vesile kılmıştır. Oysa böyle bir durum bazı insanlar için sinirlenmek, tartışma çıkarmak için geçerli bir sebeptir. Kendisine yanlışlıkla zarar veren, dikkatsizliği sonucu bir kazaya sebep olan insanlara karşı dahi, mümin güzellikle davranmaya özen gösterir. Karşılaştığı durum ne kadar ani ve ne kadar önemli olursa olsun kızıp öfkelenmez, kendini kaybetmez, çevresindekileri kırmaz. Kendisinin de hata yaptığını ve böyle durumlarda aynı anlayışı karşı taraftan beklediğini düşünür. Rabbimizin biraz önce belirttiğimiz Nur Suresi'nin 22. ayetinde dikkat çektiği gibi, sonsuz şefkat ve merhamet sahibi olan Allah'ın, kendisinin işlediği günahları bağışlamasını umar. Eğer Allah'ın "Bağışlayan" sıfatının kendi ahlakında görülmesi yönünde bir çaba harcamazsa, bu yaptığının Kuran ahlakına aykırı bir tutum olacağını bilir.

Kuran ahlakını yaşayan bir insan, en güzel ahlakın sahibidir. Onun evde, işte, yolda, gün içerisinde gösterdiği olgun davranışlar sayesinde, olası gerginlik ve sıkıntılar önlenir. Ayrıca, mümin gösterdiği bu erdemli tutumla karşısındaki insanlara da örnek olur. En önemlisi ise, Kuran'da övülen bir davranışı yerine getirmiş, Allah'ın beğendiği şekilde hareket etmiş olur.

İslam büyüğü İmam Gazali, hadis alimlerinden derlediği bilgiler ile Peygamber Efendimizin, çevresindekilere karşı gösterdiği örnek tutumu şöyle bildirmiştir:

"... Huzurunda oturan herkese mübarek yüzünden nasibini verir, iltifat buyururdu. Bu yüzden huzurundaki herkes onun nezdinde kendisinden daha değerlisi olmadığı düşüncesine kapılırdı. Evet onun oturuşu, dinleyişi, sözleri, güzel latifeleri ve teveccühü

hep nezdinde oturanlar içindi. Bununla birlikte onun meclisi haya, tevazu ve emniyet meclisiydi... Kendilerine ikram ve gönüllerini hoş tutmak için sahabelerini künyeleri ile çağırır, künyesi olmayanlara künye bularak onunla hitap ederdi. Öfkelenmekten son derece uzak ve bir şeye çabucak rıza gösterendi. İnsanlara karşı insanların en şefkatlisiydi. Öyle ya, insanların en hayırlısı insanlara hayrı dokunan, insanların en yararlısı da insanlara faydalı olandır." *(Huccetü'l İslam İmam Gazali, İhya'u Ulum'id-din, 2. cilt, Çeviri: Dr. Sıtkı Gülle, Huzur Yayın Evi, 1998, s.798)*

Elbette bizlerin de kendimize örnek almamız gereken, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'in bu en güzel tutumudur. Kuran ahlakına uyan ve Peygamberimiz (sav)'in sünnetini uygulayan insanlar, Allah'ın izniyle dünyada güzel bir hayat yaşamayı, ahirette de Allah'tan büyük bir rahmetle karşılık görmeyi umabilirler.

Sabırlı olmak

Hemen her toplumda Allah'ın Kuran'da tarif ettiği güzel ahlakın bazı yönlerini yaşayan insanlar vardır. Bu insanlar yeri geldiğinde fedakar, yumuşak huylu, merhametli, adaletli, yardımsever davranabilirler. Ancak söz konusu kişiler her ne kadar güzel ahlaklı olduklarını iddia etseler de, bu ahlakta sabır gösteremedikleri anlar mutlaka oluşur. Örneğin acil bir sınava yetişmesi gereken bir insan sabah, saati bozulduğu için uyuyakalabilir. Ardından uyanıp büyük bir telaşla okula yetişmeye çalışırken çok sıkışık bir trafiğe girebilir. Okula geç kaldığını haber vermek için telefon etmek isterken bir türlü telefon hattını düşüremeyebilir. İşte tam bu sırada yanındaki arkadaşı kendisine bir soru sorduğunda, o kişiye karşı ters bir ses tonuyla cevap verebilir. Hatta hiç cevap vermeden ters bir bakışla bakabilir. Söz edilen bu kişi kendince her zaman yardımsever ve anlayışlı bir insan olduğunu iddia ettiği halde, böyle bir ortamda artık "sabrının tükendiğini" söyleyerek aksi ve anlayışsız bir tavır gösterebilir.

Mümin ise her şart ve ortamda Kuran ahlakını yaşama konusunda kararlılık gösterir. Karşısına çıkan insanların yanlış, hoş olmayan sözlerine ya da davranışlarına dahi güzel bir sabırla karşılık verir. *(Detaylı bilgi için bkz. Harun Yahya, Kuran'da Sabrın Önemi)* Örneğin yolda giderken birisi otobüse önce binmek için kendisini kenara itebilir. Bir arkadaşı kendisine kızgınlıkla kötü sözler söyleyebilir. Veya yolda yürürken yanından geçen aracın sürücüsünün dikkatsizliği sonucu baştan aşağı her yeri çamur olabilir. Bu örnekler elbette çoğaltılabilir. Ancak Kuran ahlakını benimseyen bir insan tüm bu olayların, kaderinde bu şekilde yaratıldığının farkında olarak güzel bir şekilde sabır gösterir ve asla aksi, sinirli, ters bir tavır göstermez. Elbette bir yandan da bu tarz olaylarla tekrar karşılaşmamak için her türlü tedbiri alır ve elinden gelen bütün gücü kullanarak sıkıntı oluşturan konuları ortadan kaldırmaya çalışır. Kuran ahlakının gereği, insanın kendisine zarar veren bir olayda bile karşı tarafa sabır göstermesi; kötülüklere güzellikle cevap vermesidir. Allah Kuran'da müminlerin gösterdikleri sabır sayesinde kötülükleri en güzel şekilde uzaklaştırdıklarına şöyle dikkat çeker:

İyilikle kötülük eşit olmaz. Sen, en güzel olan bir tarzda (kötülüğü) uzaklaştır; o zaman, (görürsün ki) seninle onun arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki sıcak bir dost(un) oluvermiştir. Buna da, sabredenlerden başkası kavuşturulamaz. Ve buna, büyük bir pay sahibi olanlardan başkası da kavuşturulamaz. (Fussilet Suresi, 34-35)

Güzel sözlülük

Bazı insanlar, vicdanları onlara hata yapan birine karşı affedici olmayı, kötü söz söyleyene karşı güzel bir söz söylemeyi bildirse bile, onlar nefislerine uyup, affetmemeyi veya kötü söze daha kötüsüyle karşılık vermeyi tercih ederler. Bu çarpık anlayış içinde ters konuşmak, alaycı ifadeler kullanmak, kibir ve hakaret dolu sözler söylemek, saygısızca veya küstahça cevap vermek adeta bir üstünlük işareti olarak görülür.

Elbette bunlar Kuran ahlakıyla taban tabana zıttır. Allah Kuran'da güzel sözün ne kadar bereketli olduğunu ve her zaman insanlara hayır getireceğini şu örnekle bildirir:

Görmedin mi ki, Allah nasıl bir örnek vermiştir: Güzel bir söz, güzel bir ağaç gibidir ki, onun kökü sabit, dalı ise göktedir. Rabbinin izniyle her zaman yemişini verir. Allah insanlar için örnekler verir; umulur ki onlar öğüt alır-düşünürler. Kötü (murdar) söz ise, kötü bir ağaç gibidir. Onun kökü yerin üstünden koparılmış, kararı (yerinde durma, tutunma imkanı) kalmamıştır. Allah, iman edenleri, dünya hayatında ve ahirette sapasağlam sözle sebat içinde kılar. Zalimleri de şaşırtıp-saptırır; Allah dilediğini yapar. (İbrahim Suresi, 24-27)

Bu ayetlerde de gördüğümüz gibi, güzel söz söyleyen ve ona uyan kişi hem dünya hem de ahiret hayatında çok büyük güzelliklerle, eşsiz nimetlerle karşılık bulacaktır. Ancak buna karşılık kötü sözü söyleyen de, ona uyan da sonu cehenneme varan karanlık bir yola girmiş olacaktır.

Mümin gün boyunca karşılaştığı insanlara güzel bir üslupla hitap eder. Bulunduğu her ortamda Allah'ın dinini anlatır, Kuran ile öğüt verir, Allah'ın ayetlerini hatırlatıcı sözler söyler, insanları güzel sözlerle onurlandırır. Arkadaşlarını teşvik etmek için Kuran ahlakına uygun yönlerini dile getirir. Etrafındaki insanların daha canlı ve neşeli bir şekilde güne devam etmelerini sağlayacak şekilde konuşur. Müminin bu tavırlarını, yukarıdaki ayette geçen meyve veren güzel ağaca benzetebiliriz.

Oysa bazı insanlar diğerlerinin güzel özelliklerini değil, küçük düşürmek amacıyla eksikliklerini ve kusurlarını dile getirmeyi tercih ederler. Yukarıda belirttiğimiz İbrahim Suresi'ndeki ayetlerde Rabbimiz buna da dikkat çekerek, bu tür sözleri fayda vermeyen kötü bir ağaca benzetmiştir. Çünkü kötü söz, var olan güzel ilişkileri bozduğu gibi karşı tarafın şevkini kıracak, sıkılmasına, üzülmesine neden olacaktır.

Diğer taraftan mümin, bir kişiyle konuşurken, ona eksikliklerini düzeltmesi yönünde öğütte bulunurken veya yanlışları konusunda hatırlatma yaparken sözün en güzel olanını seçmeye özen gösterir. Böylece Allah'ın aşağıdaki hükmünü yerine getirmiş olur:

Kullarıma, sözün en güzel olanını söylemelerini söyle. Çünkü şeytan aralarını açıp bozmaktadır. Şüphesiz şeytan insanın açıkça bir düşmanıdır. (İsra Suresi, 53)

Allah'ın bu ayette de belirttiği gibi, şeytan insanları güzel söz söylemekten uzaklaştırmaya ve bu yolla aralarına düşmanlık sokmaya çalışmaktadır. Kötü bir söz söylendiğinde şeytan hemen iki tarafın arasını açmak için çeşitli kuruntular vermeye başlar. Kötü söze maruz kaldığından dolayı sıkıntı duyan insan, şeytanın verdiği telkinlerin de etkisiyle karşı tarafa aynı şekilde karşılık verir. Bu da insanların dostluklarının bozulmasına, hatta son bulmasına neden olur. Ancak güzel bir söz

şeytanın insanları yanıltma ihtimalini ortadan kaldırır. Bu nedenle, şeytana imkan vermemek ve uygun ortam sağlamamak için, müminler birbirlerine en güzel şekilde hitap etmeye çaba gösterirler. Böyle bir tutum ise, onların birbirlerine olan bağlılıklarının ve yakınlıklarının artmasına vesile olur. Peygamber Efendimiz de müminlere hep güzel ahlakı ve güzel sözü emretmiştir:

"Sana zulmedeni affet. Sana küsene git, sana kötülük yapana iyilik yap. Aleyhine de olsa hakkı söyle." *(Kütüb-i Sitte Muhtasarı Tercüme ve Şerhi, Prof. Dr. İbrahim Canan, 16. cilt, Akçağ Yayınları, Ankara, s. 317)*

"İnsanlara güzel ahlakla muamelede bulun." *(Salih Suruç, Kainatın Efendisi Peygamberimizin Hayatı, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1998, s. 507 (İbni Kesir, Sire, 4:194-195)*

İnce düşünceli olmak

Cahiliye toplumunda bazı insanlar kaba, görgüsüz, düşüncesiz ve saygısızdır. Müminler ise böyle üslup ve tavırlardan şiddetle kaçınırlar; onlar nezih, nazik, duyarlı ve ince düşünceli bir kişiliğe sahiptirler. Bunlar aynı zamanda Allah'ın elçilerinin de özellikleridir. Kuran'da Hz. Musa'nın ince düşünceli bir davranışına şöyle dikkat çekilir:

Medyen suyuna vardığı zaman, su almakta olan bir insan topluluğu buldu. Onların gerisinde de (hayvanları su başına götürmekten çekinen) iki kadın buldu. Dedi ki: "Bu durumunuz ne?" "Çobanlar sürülerini sulamadıkça, biz sürülerimizi sulayamayız; babamız, yaşı ilerlemiş bir ihtiyardır." dediler. Hemencecik onların sürülerini suladı, sonra yine gölgeye çekilerek dedi ki: "Rabbim, doğrusu bana indirdiğin her hayra muhtacım." (Kasas Suresi, 23-24)

Hz. Musa duyarlı bir insan olarak karşılaştığı hanımların yardıma ihtiyacı olduğunu hemen fark etmiş ve vakit kaybetmeden onlara yardım etmiştir. İman edenler de Hz. Musa'nın Kuran ayetlerinde övülen bu özelliğini gün boyu kendilerine örnek alırlar. Çevrelerindeki insanların zor ya da sıkıntılı bir durumda olduğunu gördüklerinde onlara hemen ve ellerinden gelenin en fazlasıyla yardımcı olmaya çalışırlar. Bunun yanında, onların neşelenmeleri ve güzel bir ortam oluşması için hoşlarına gidecek güzel davranışlarda bulunurlar.

Çevredeki insanlara rahatsızlık vermemeye çalışmak da ince düşünceli bir harekettir. Bir insanın aile içinde ortak kullanılan eşyaları veya yerleri temiz ve düzenli tutması, birinin rahatsız olma ihtimali olan durumlarda yüksek sesle konuşmaktan veya müzik dinlemekten kaçınması, konuşmaya çalıştığı insanın işinin olup olmadığını, o anda kendisini dinlemeye müsait olup olmadığını gözlemlemesi, acele eden, bir şey yetiştirmeye çalışan insanlara engel olmaması, günlük hayatta sık karşılaşılan ince düşünceli davranışlara örnek verilebilir.

İnce düşünceli olmanın önemli göstergelerinden biri de başkalarına öncelik tanımaktır. Yapılan sohbetlerde, iki kişinin de bildiği bir konuyu anlatmayı birinin diğerine bırakması, bitmek üzere olan bir yiyecekten almak için önceliğin karşı tarafa bırakılması bu konuya verilebilecek örneklerdendir. Ayrıca, toplu taşıma araçlarında oturma ihtiyacı olan birine yer teklif edilmesi, alış veriş sırasında aynı anda kasaya gelen iki kişiden birinin diğerine öncelik tanıması insanların yakınlaşmalarına ve güzel diyaloglar kurmalarına vesile olacaktır. Birbirlerine ince düşüncelerle yaklaşan insanların aralarındaki ilişkiler sağlam, sevgi ve saygıya dayalı olur. Ayrıca bu insanlar birlikte yaşamaktan hoşnut olur, tekrar karşılaşmaktan büyük zevk alırlar.

Buna karşın sadece kendi menfaatleri için herkesin birbirine bir şeyler yaptırmaya, birbirinden yararlanmaya çalıştığı ortamlarda ise insanlar arasında gerçek dostluğun yaşanması mümkün olmaz. Hava atmaya yönelik konuşmalar, yapmacık tavırlar dostluğu engeller. Boş konuşmalardan oluşan sohbetler, iğneleyici konuşmalar sıkıntılı ortamlar oluşturur. Allah'ın anılmadığı böyle ortamlarda elbette ki hiç kimse bulunmak istemez.

Konukseverlik

Hz. İbrahim'in konuklarını ağırlama konusunda gösterdiği titizliğin anlatıldığı ayetler, Kuran ahlakına uygun misafir ağırlama yöntemi hakkında fikir vermektedir:

Sana İbrahim'in ağırlanan konuklarının haberi geldi mi?
Hani, yanına girdiklerinde: "Selam" demişlerdi. O da: "Selam" demişti. "(Haklarında bilgim olmayan) Yabancı bir topluluk."
Hemen (onlara) sezdirmeden ailesine gidip, çok geçmeden semiz bir buzağı ile (geri) geldi.
Derken onlara yaklaştırıp (ikram etti); "Yemez misiniz?" dedi. (Zariyat Suresi, 24-27)

İbrahim Peygamberin konukseverliğini örnek alan müminler, öncelikle misafirlerini selamlayarak güzel bir şekilde karşılar; onlara saygı, sevgi, huzur ve güleryüz sunarlar. Daha sonra, olabilecek tüm ihtiyaçlarını düşünerek onların söylemesine ve hissettirmesine gerek kalmadan bu ihtiyaçlarını karşılamaya, onları hoşnut etmeye çabalarlar. Ayrıca söz konusu ikramı gecikmeden yapmaya çalışırlar. Kuran ahlakının bir gereği de, misafirlere evde bulunan yiyeceklerin en güzellerinden ikram edilmesidir.

Oysa cahiliye toplumunda yaşayan bazı insanlar, kendilerine gelen kişiler bazen tanıdıkları dahi olsa kapıyı açmazlar. Konuk etmek zorunda kaldıkları misafirlerini ise, çoğu zaman istemeye istemeye ağırlarlar. Bu ağırlamayı geleneklere bağlılık veya sosyal bir zorunluluk adına yerine getirirler. Ayrıca bu insanların misafirlerin durumuna göre davranışları da değişir. Yoksul bir insanı ağırlarken ikramdan sakınıp gelişigüzel bir şekilde geçiştirmeye çalışırlar. Ancak, eğer misafir zengin, gösterişli, sözü geçen biri ise, bu defa ne ikram edeceklerini bilemezler; en güzel yiyeceklerini, en güzel şekilde sunmaya büyük çaba harcarlar.

Ev sahibinin gösterdiği samimiyetsiz ve gönülsüz davranışlar, elbette konukları rahatsız eder, misafirliği sıkıcı bir hale getirir. Bu da her iki taraf için bir an önce bitmesi beklenen bir ortamın oluşmasına sebep olur. Misafir geldiğine pişman olur, ev sahibi ise ikram ettiklerine ve kaybettiği zamana üzülür.

Sonuç olarak, insanlar arasında güzel sohbetlerin ve karşılıklı güzel misafirliklerin, dayanışmanın, birlik ve beraberliğin artması ancak Kuran ahlakının uygulanmasıyla gerçekleşir.

Karşılıklı selam ve saygı

Müminler, gün içinde karşılaştıklarında birbirlerine en güzel dilek ve temennilerini sunar; diğer bir deyişle selam verirler. Bu şekilde Allah'ın **"Bir selamla selamlandığınızda, siz ondan daha güzeliyle selam verin ya da aynıyla karşılık verin..."** (Nisa Suresi, 86) ayetindeki emrini yerine getirirler. Bir başka ayette ise Allah, inananlara evlere girerken selam vermelerini öğütler:

... Evlere girdiğiniz vakit, Allah tarafından kutlu, güzel bir yaşama dileği olarak birbirinize selam verin. İşte Allah, size ayetleri böyle açıklar, umulur ki aklınızı kullanırsınız. (Nur Suresi, 61)

Mümin, evinden çıktığında karşılaştığı komşularına güler yüzlü bir şekilde hayırlı bir gün, Allah'tan bir rahmet ve esenlik diler. Sokakta rastladığı kişilerle, iş yerindeki arkadaşlarıyla ve diğer insanlarla da aynı şekilde selamlaşır. Kendisine selam veren her kim olursa olsun selamı alır ve ona daha güzel bir şekilde karşılık verir. Müminin bu tutumu, Kuran ahlakının sosyal ilişkilere getirdiği güzelliklerden biridir. Selam ile, birbirini tanımayan insanlar arasındaki soğuk ve sıkıcı ortam ortadan kalkar. İnsanlar birbirlerine yakınlaşır, birbirlerini tanımasalar dahi aralarında sıcak bir hava oluşur.

Cahiliye toplumunda ise, selamlaşma genellikle "adet yerini bulsun" diye yapılır. Bazı insanlar sadece çıkar ilişkisi içinde oldukları veya kendilerinden menfaat umdukları kimselere selam verirler. Bazen kendilerinden daha küçük gördükleri kimseleri aşağılamak amacıyla, verilen bir selamı almazlar veya duymazdan gelirler. Daha da önemlisi, cahiliyenin ahlak modelinde böyle kötü davranışların olağan karşılanmasıdır.

Tartışmaktan ve öfkelenmekten kaçınmak

Tartışmanın insanları birbirine düşürdüğü, ayrılığa, kavgalara ve çatışmalara sebep olduğu bilinen bir gerçektir. Çok yakın iki dostun arasında çıkan küçük bir tartışmanın büyümesi ile bütün güzel duygular yerini öfkeye bırakabilir. Allah Kehf Suresi'nin 54. ayetinde bu kötü ahlak vasfına dikkat çekmekte, insanın **"herşeyden çok tartışmacı"** olduğu bildirmektedir. Bu nedenle, müminler birlik, beraberlik ve kardeşlik ruhunun zedelenmesine ya da zayıflamasına yol açabilecek her türlü tartışma ve çekişmeden kesin bir biçimde kaçınırlar. Zira Allah bu davranışı kesin olarak yasaklamıştır:

Allah'a ve Resûlü'ne itaat edin ve çekişip birbirinize düşmeyin, çözülüp yılgınlaşırsınız, gücünüz gider... (Enfal Suresi, 46)

Çekişme, ayette belirtildiği gibi, inananların gücünü kıran, hiçbir konuda çözüm getirmeyen, fayda sağlamayan, şeytanın kışkırtmasıyla içine düşülen bir tavırdır. İnsanın vicdanı tartışmayı, kavgayı çirkin görüp kabul etmezken, nefsi ise onu çekişmeye, çatışmaya itmeye çalışır. Bu yüzden Kuran'ı rehber edinen ve her zaman vicdanına uyan bir kişi hiçbir şekilde bir tartışma ortamının oluşmasına izin vermez. Bir anlık gaflet sonucu çekişme ortamına girse bile, hemen dikkatini toplar, Allah'ın hükmünü hatırlar ve yaptığı işin Allah'ın beğenmediği bir davranış olduğunu idrak ederek bu tavrını terk eder.

İman edenler gün boyunca türlü türlü insanla karşılaşabilirler. Bununla birlikte koşullar ne olursa olsun, tartışmadan kaçınırlar. Örneğin alış veriş sırasında uygulanan fiyatlar karşısında satıcıyla, zamanında gelmeyen otobüsün şoförüyle, sıra beklerken yavaş çalışan görevlilerle tartışmaya girmezler. Eğer kendilerine haksızlık yapılan bir ortamla karşı karşıya iseler tartışıp öfkelenmeyi değil, güzel bir üslupla ve akılcı bir yöntemle çözüm getirmeyi seçerler. Müminin öfkelenmemesi gerektiğini Rabbimiz Al-i İmran Suresi'nde şöyle buyurur:

Onlar, bollukta da, darlıkta da infak edenler, öfkelerini yenenler ve insanlar (daki hakların)dan bağışlama ile (vaz) geçenlerdir. Allah, iyilik yapanları sever. (Al-i İmran Suresi, 134)

Kuran ahlakını yaşayan bir insan karşısındakilerin tavırlarına göre ahlak anlayışını değiştirmez. Karşı taraf alaycı konuşabilir, çirkin sözler sarf edebilir, öfkelenebilir, kötülükte bulunabilir ya da düşmanca tavırlar sergileyebilir. Ancak müminin efendiliği, tevazusu, merhametli ve yumuşak başlı tavrı hiçbir zaman değişmez. Kendisine söylenen kötü bir söze kötü sözle karşılık vermez. Alay edene alayla, öfkeye öfkeyle cevap vermez. Öfkelenen bir insana karşı sakin ve kontrollü olur. Peygamberimiz (sav) bir hadisinde müminlere şu şekilde öğütte bulunmuştur:

"Her nerede olursan ol Allah'tan ittika et ve kötülüğün arkasından iyilik yap, bu onu yok eder. İnsanlara iyi ahlakla muamele et." *(Kütüb-i Sitte Muhtasarı Tercüme ve Şerhi, Prof. Dr. İbrahim Canan, 16. cilt, Akçağ Yayınları, Ankara, s. 328)*

Mümin her an, herşeyin kendi imtihanı için yaratıldığını bilir. Bu nedenle insanlarla tartışmak yerine güzel sözlerle konuşmayı, onlara öfkelenmek yerine öfkesini yenerek sabır göstermeyi tercih eder. Bunların Allah'ın hoşnut olduğu davranışlar olduğunu bilir ve O'nun rızasını kazanmayı ümit eder.

Kıskançlık yapmamak

İnsanların nefislerindeki olumsuz ahlak özelliklerinden birinin kıskançlık duygusu olduğu ve bundan sakınılması gerektiğini Allah Kuran'da şöyle bildirir:

... Nefisler ise 'kıskançlığa ve bencil tutkulara' hazır (elverişli) kılınmıştır. Eğer iyilik yapar ve sakınırsanız, şüphesiz, Allah, yaptıklarınızdan haberi olandır. (Nisa Suresi, 128)

Bazı insanlar için, diğer insanların kendilerine kıyasla maddi veya manevi bir üstünlüğe ya da kendilerinde olmayan bir şeye sahip olmaları kıskançlık duymaları için yeterlidir. Örneğin bir ortamda kendilerinden daha güzel veya yakışıklı bir insanın olması, kimi insanların kıskançlık duygularının kabarması için bir sebeptir. Bazıları da zengin, başarılı, bilgili, kültürlü, çalışkan, güzel evlere sahip insanları kıskanırlar. İtibar, ün yada mevki de kıskançlık nedeni olabilir. Ancak kıskanç insanların göz ardı ettikleri çok önemli bir gerçek vardır. Allah insanlara bu gerçeği şu şekilde hatırlatmaktadır:

Yoksa onlar, Allah'ın Kendi fazlından insanlara verdiklerini mi kıskanıyorlar?.. (Nisa Suresi, 54)

Herşeyin sahibi, Rabbimiz olan Allah'tır. Allah dilediğini dilediği kadar rızıklandırır. İnsanın kendisine verilenin ne daha az ne de daha çok olmasına hiçbir etkisi yoktur. Güzelliğin, malın mülkün, üstünlüğün mutlak sahibi Allah'tır. Mümin bu gerçeğin farkındadır. Bu nedenle de gün boyunca kendisinin sahip olmadığı, ancak nefsinin hoşuna giden ne ile karşılaşırsa karşılaşsın kıskançlık hissetmez. Kendisinden daha güzel veya daha zengin birini görünce, güzelliğin ve zenginliğin asıl sahibinin Allah olduğunu düşünür. Allah'ın dilediğini seçtiğini, dilediğine dilediği nimeti verdiğini, seçimin ve kararın yalnızca O'na ait olduğunu bilir. Rabbimizin herşeyi en güzel ve en hayırlı şekilde yarattığını, dünyada verilen her türlü nimetin insanlar için bir deneme vesilesi olduğunu, varılacak gerçek yurdun ahiret olduğunu, Allah katında değer ölçüsünün takva olduğunu, kalbine yerleştirmiş bir biçimde hareket eder.

Ayrıca sahip olduğu şeyleri diğer insanlarla paylaşmaktan ya da onlara vermekten dolayı da kıskançlık hissetmez. Örneğin kullanmaktan hoşlandığı bir eşyasını birine hediye etmekten ya da bu eşyayı biriyle ortak kullanmaktan dolayı hiçbir sıkıntı duymaz. Bu davranışı Allah iman edenlere şu şekilde emretmektedir:

Sevdiğiniz şeylerden infak edinceye kadar asla iyiliğe eremezsiniz. Her ne infak ederseniz, şüphesiz Allah onu bilir. (Al-i İmran Suresi, 92)

Mümin tüm nimetlerin dünya hayatında faydalanması ve denenmesi için kısa süreliğine kendisine verildiğinin; kıskançlık, çekememezlik gibi kötü huyların yanlışlığının bilincindedir.

Zandan ve dedikodudan uzak durmak

Cahiliye toplumunda birçok insan günlük yaşamın ayrılmaz parçaları haline gelmiş bazı kötü alışkanlıklara sahiptir. Bunlar, insanın başkaları hakkında çeşitli olumsuz zanlar beslemesi; tecessüs etmesi, yani kendisini ilgilendirmeyen şeyleri gizlice öğrenmeye çalışması; gıybet yapması, yani diğer kişiler hakkında dedikodu yapması, onları çekiştirmesidir. Sözü edilen bu üç tavır genellikle birbirleriyle bağlantılıdır. Çünkü gıybet eden, yani bir insanı arkasından çekiştiren kişi, zaten onun hakkında birtakım kötü zanlara sahiptir. Aynı şekilde tecessüs eden bir kişi de çeşitli zanlar üzerine böyle bir davranışta bulunmaktadır.

Kuran ahlakında ise bu gibi çirkin davranışlara yer yoktur. Allah müminlerin bunlardan kaçınmalarını buyurmuştur:

Ey iman edenler, zandan çok kaçının; çünkü zannın bir kısmı günahtır. Tecessüs etmeyin (birbirinizin gizli yönlerini araştırmayın). Kiminiz kiminizin gıybetini yapmasın (arkasından çekiştirmesin). Sizden biriniz, ölü kardeşinin etini yemeyi sever mi? İşte, bundan tiksindiniz. Allah'tan korkup-sakının. Şüphesiz Allah, tevbeleri kabul edendir, çok esirgeyendir. (Hucurat Suresi, 12)

Allah'ın ayetleri müminin her an aklındadır, gün içinde O'nun sevmediğini bildirdiği davranışlardan titizlikle kaçınır. Başka bir kişinin hakkında kötü niyetle araştırma yaparak bilgi toplamaya çalışmaz. O ortamda bulunmayan bir kimse hakkında hoş olmayan, doğruluğundan emin olmadığı, duyduğunda kişinin kalbini kıracak sözler söylemez. Bilgisi olmadığı halde bir insan hakkında tahminlerde bulunup zanna kapılmaz. Bir insan hakkında bilgisi olmayan bir konu ile ilgili düşünceleri hep hayır yönündedir. O kişinin iyi ve güzel yönlerini düşünür, konuşur. Nitekim müminlerin, doğruluğundan kesin olarak emin olmadıkları bir konuda hayırlı yorumlar yapmaları gerektiğine Allah Kuran'da, mümin kadınlara atılan iftiraya verdikleri karşılığı örnek göstererek, şöyle işaret eder:

Onu işittiğiniz zaman, erkek müminler ile kadın müminlerin kendi nefisleri adına hayırlı bir zanda bulunup: "Bu, açıkça uydurulmuş iftira bir sözdür" demeleri gerekmez miydi? (Nur Suresi, 12)

Mümin, ailesi, arkadaşları ve çevresindeki insanlarla ilgili sürekli olarak iyi olanı düşünmeye, hayırlı olanı konuşmaya ve insanları da buna yönlendirmeye çalışır. Ancak insan dünya hayatındaki imtihanı gereği unutkan yaratılmıştır ve hata yapabilir. Ancak

bu yanlış davranışını fark ettiğinde, hemen Allah'ın rahmetine sığınarak bağışlanma diler.

Alaycılıktan sakınmak

Kuran ahlakından uzak insanların bir bölümünün günlük yaşamlarında alaycı tavırlar çok yaygındır. Cahiliye toplumunda insanların eksiklikleri, hataları, fiziksel kusurları, kıyafetleri, maddi yetersizlikleri, dikkatsizlikleri, her türlü davranışları, konuşma tarzları, sözleri, kısacası hemen herşeyleri alay konusu yapılabilir. Alay etmek için bazen sözler ve el hareketleri, bazen de bakışlar ve mimikler kullanılır. Alay eden kişi için alay edilenin kalbinin kırılması, üzülmesi, taciz olması, moralinin bozulması veya sıkılması önemli değildir. Ona göre önemli olan, yalnızca kendi gururunu tatmin etmek ve alaya alınanı kendince küçük düşürmektir. *(Detaylı bilgi için bkz. Harun Yahya, Alay Denen Zulüm)*

Oysa Allah Kuran'da, insanların birbirleriyle alay etmelerini kesin olarak yasaklamıştır:

Ey iman edenler, bir kavim (bir başka) kavimle alay etmesin, belki kendilerinden daha hayırlıdırlar; kadınlar da kadınlarla (alay etmesin), belki kendilerinden daha hayırlıdırlar. Kendi nefislerinizi (kendi kendinizi) yadırgayıp-küçük düşürmeyin ve birbirinizi 'olmadık-kötü lakablarla' çağırmayın. İmandan sonra fasıklık ne kötü bir isimdir. Kim tevbe etmezse, işte onlar, zalim olanların ta kendileridir. (Hucurat Suresi, 11)

Rabbimiz bir ayette de **"Arkadan çekiştirip duran, kaş göz hareketleriyle alay eden her kişinin vay haline"** (Hümeze Suresi, 1) şeklinde buyurarak, Kuran ahlakını yaşamayan, hesap gününü ve ahireti düşünmeden böyle çirkin davranışlarda bulunan kişileri uyarmaktadır.

Müminler arasında alaycılığın herhangi bir şekline kesinlikle izin verilmez. Onlar güzellik, zeka, zenginlik, yetenek gibi her türlü özelliği insanlara verenin Rabbimiz olduğunu bilirler. Birbirlerinde gördükleri güzel özellikleri büyük bir hoşnutlukla karşılarlar. Nefislerine değil, Allah'ın rızasına uydukları için, cahiliye toplumu insanlarının içlerinde yaşadıkları kibir, haset gibi duyguları yaşamazlar. Bu yüzden birbirlerine karşı her zaman hoşgörülü, olumlu, alçak gönüllü bir yaklaşım içinde olurlar.

Aynı şekilde birbirlerinde gördükleri eksikliklerin de Allah'ın bir denemesi olduğunu bilirler. Bu yüzden bu eksiklikleri ortaya çıkarmaz, aksine bunları telafi edecek yönde güzel davranışlar gösterirler. Alaycılığı çağrıştıracak en küçük bir tavırdan, bakıştan, sözden şiddetle sakınırlar.

Fedakarlık

Hayatı sadece dünya hayatıyla sınırlı sanan insanlar, ciddi bir çıkar elde etmeleri söz konusu olmadıkça fedakarlıkta bulunmaya, ihtiyaç içinde olan insanlara yardım etmeye yanaşmazlar. Çünkü dünyada yaptıkları iyiliklerin ve kötülüklerin, ahirette eksiksiz bir şekilde karşılarına çıkacağını göz önüne almazlar. Allah onların bu çarpık zihniyetlerine bazı ayetlerde şöyle dikkat çeker:

"Gerçekten, insan, 'bencil ve haris' olarak yaratıldı" (Mearic Suresi, 19)

Şimdi, o yüz çevireni gördün mü? Azıcık verdi ve gerisini kaya gibi sımsıkı elinde tuttu. (Necm Suresi, 33-34)

Onlar, cimrilikte bulunurlar, insanlara da cimriliği emreder (önerir)ler. Allah'ın fazlından kendilerine verdiğini gizli tutarlar. Biz o kafirlere aşağılatıcı bir azab hazırlamışızdır. (Nisa Suresi, 37)

İnsanın, nefsindeki bencillik ve cimrilik gibi kötü özelliklerden temizlenip arınması gerekmektedir. Bu durumu Rabbimiz insanlara şöyle bildirmektedir:

Öyleyse güç yetirebildiğiniz kadar Allah'tan korkup-sakının, dinleyin ve itaat edin. Kendi nefsinize hayır (en büyük yarar) olmak üzere infakta bulunun. Kim nefsinin bencil-tutkularından (ya da cimri tutumundan) korunursa; işte onlar, felah (kurtuluş) bulanlardır. (Tegabün Suresi, 16)

İşte bu yüzden, Kuran ahlakını yaşayan bir insan gün boyunca nefsinin bencilliklerinden sakınarak sahip olduğu şeyleri çevresindekilerle paylaşmaya çalışır. Örneğin yemeğini aç olan biriyle paylaşmaktan büyük bir zevk alır. Çok sevdiği bir eşyasını kendisinden daha fazla ihtiyacı olan birine gönül rahatlığıyla verir. Kazancının **"ihtiyaçtan arta kalanı"**nı ihtiyaç içinde olanlara verir. (Bakara Suresi, 219) Bunların kendisine ahirette daha güzel bir karşılıkla döneceğini bilir. Allah Kuran'da Peygamberimiz (sav) dönemindeki Müslümanların bu yöndeki örnek tavırlarını bizlere şöyle haber verir:

Kendilerinden önce o yurdu (Medine'yi) hazırlayıp imanı (gönüllerine) yerleştirenler ise, hicret edenleri severler ve onlara verilen şeylerden dolayı içlerinde bir ihtiyaç (arzusu) duymazlar. Kendilerinde bir açıklık (ihtiyaç) olsa bile (kardeşlerini) öz nefislerine tercih ederler. Kim nefsinin 'cimri ve bencil tutkularından' korunmuşsa, işte onlar, felah (kurtuluş) bulanlardır. (Haşr Suresi, 9)

Müminler, yaptıkları fedakarlığın karşı tarafı memnun etmesinden dolayı büyük bir mutluluk duyarlar. Vicdanen doğru olanın bu tavır olduğunu ve Allah'ın da bundan razı olacağını bilmenin verdiği iç huzurunu yaşarlar. Gerektiğinde kendileri de ihtiyaç içinde oldukları halde, hiç düşünmeden haklarından vazgeçerler. Hiçbir zaman yaptıkları fedakarlıkları dile getirerek, kendilerini övecek ya da ön plana çıkaracak bir tavır göstermez ve hiçbir zaman fedakarlıklarından dolayı karşı tarafı minnet altında bırakmaya çalışmazlar.

Adaletle hareket etmek

Müminler şahit oldukları, duydukları, hatta dolaylı yoldan haberdar oldukları adaletsiz hiçbir harekete karşı duyarsız kalmazlar. Yaşadıkları Kuran ahlakı onları her türlü zulme karşı tavır almaya, mazlumların hakkını korumaya, onlar için mücadele etmeye yöneltir. Allah müminlerin üstün adalet anlayışlarını Nisa Suresi'nde şu şekilde tarif eder:

Ey iman edenler, kendiniz, anne-babanız ve yakınlarınız aleyhine bile olsa, Allah için şahitler olarak adaleti ayakta tutun. (Onlar) ister zengin olsun, ister fakir olsun; çünkü Allah onlara daha yakındır. Öyleyse adaletten dönüp heva

(tutkuları)nıza uymayın. Eğer dilinizi eğip büker (sözü geveler) ya da yüz çevirirseniz, şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan haberi olandır. (Nisa Suresi, 135)

İnananlar bütün imkanlarını seferber ederek adaletsizliği engellemeye çalışırlar. Aksi şekilde davranan insanlar çoğunlukta da olsalar, onların vicdansızlıkları ve umursuzlukları inananları gevşekliğe sürüklemez. Ahirette şahit oldukları her olayda haktan yana nasıl bir çaba harcadıklarına dair sorguya çekileceklerini ve bu zulmü engellemek için ne yaptıklarının kendilerine sorulacağını bilirler. Dünyada pek çok insanın yaptığı gibi "görmedim, duymadım ya da fark etmedim" diyerek sorumluluktan kaçmaya çalışmazlar. Umursuzluk yaptıkları takdirde kaybedenin, vicdanlı davrandıklarında da kazanacak olanın sadece kendileri olduğunu unutmazlar. İşte bu nedenle de hiçbir zaman bir haksızlığa seyirci kalıp, ilgisiz bir tavır göstermezler. Herhangi bir şekilde bir haksızlık söz konusuyken, kendi işlerine dalıp hiçbir şeye şahit olmamış gibi bu olayı görmezden gelmezler.

Kuran ahlakı insanın nefsinin çıkarlarına ters de olsa, gururuna ağır da gelse, anne, baba, tanıdık, tanımadık, zengin, fakir ayrımı yapmadan adaletin gözetilmesini gerektirir. Bu yüzden mümin gün içinde haksızlık yapmaktan, haksızlığa göz yummaktan şiddetle kaçınır. Kim neyi hak ettiyse, ona onu vermeye çalışır.

Örneğin otobüse binmek için sıra bekleyen insanların önüne geçmeye çalışarak saygısızlık yapmaz ve bunu yapan birine de göz yummaz. Güzel ahlaka yakışır bir tarzda, gerginliğe meydan vermeden olaya müdahale eder. Bir başarıda hakkı olan bütün insanların hak ettikleri övgüyü ve ödülü almasına önem verir. Arkadaşları arasında da ayırım yapmadan haklı olanı savunur. Haksızlığa karşı suskun kalmaz. Örneğin kendisinin veya en yakın arkadaşının yaptığı bir hata, başka birine zarar vermişse bunu gizlemez ve dürüstçe söyler. Ve oluşan zararı telafi etmek için elinden geleni yapar.

Dürüstlük

Bazı insanlar yaptıkları hatayı gizlemek, çıkar elde etmek, zor bir durumdan kendilerini kurtarmak veya insanları kendi istedikleri doğrultuda yönlendirebilmek için yalan söylemekte bir sakınca görmezler. Yaptıklarının yanlış olduğunu ve yalanlarının her an açığa çıkabileceğini bilmelerine rağmen, bu çirkin yönteme başvururlar. Hesap gününde her söyledikleri ve her yaptıklarından sorgulanacaklarını düşünmezler.

Müminler ise, doğruluk ve dürüstlükten asla taviz vermezler. Allah'ın, **"Ey iman edenler, Allah'tan sakının ve sözü doğru söyleyin"** (Ahzab Suresi, 70) ayetinde de bildirdiği gibi, her zaman dürüst olmaları gerektiğini bilirler. Bu emre gün boyunca titizlikle itaat ederler. Örneğin önceki konuda da belirttiğimiz gibi yaptıkları bir yanlışı örtbas etmek amacıyla yalana baş vurmazlar. Hatalı bir davranışta bulunduklarında hemen özür diler, hatalarını telafi etmeye çalışırlar. İnsanlar tarafından daha çok saygı görmek veya sevilmek için yalan söylemezler. Hangi nedene dayanırsa dayansın, yalanı bir çözüm olarak görmezler.

Dolayısıyla Kuran ahlakını uygulayan bir kişi gün boyunca ne yalan söylemenin ne de yalanının ortaya çıkmasının sıkıntısını yaşamaz. Dürüstlük ve samimiyetin getirdiği güzel, güvenilir, huzur dolu bir hayatı yaşar. Dünya hayatında söz konusu güzel tutumu benimseyen birinin ahirette alacağı karşılık ise çok daha güzeldir. Allah "doğruları" şöyle müjdelemektedir:

Allah dedi ki: "Bu, doğrulara, doğru söylemelerinin yarar sağladığı gündür. Onlar için, içinde ebedi kalacakları, altından ırmaklar akan cennetler vardır. Allah onlardan razı oldu, onlar da O'ndan razı olmuşlardır. İşte büyük 'kurtuluş ve mutluluk' budur." (Maide Suresi, 119)

SONUÇ

Kitap boyunca gördüğümüz gibi müminler Allah'ın Kuran'da bildirdiği güzel ahlakı, günlerinin 24 saati boyunca en mükemmel şekilde yaşamayı kendilerine ilke edinir; koşullar ve ortam ne olursa olsun güzel ahlak göstermekten kesinlikle taviz vermezler. Onların ahlakı değişken değildir; her zaman Allah'ın öğütleri ve emirleri doğrultusundadır. Rabbimizin Kuran'da **"Ve şüphesiz sen, pek büyük bir ahlak üzerindesin"** (Kalem Suresi, 4) şeklinde övdüğü Hz. Muhammed (sav)'i kendilerine örnek alırlar.

Dünyada hüsrandan, ahirette ise sonsuz azaptan kurtulmanın tek bir yolu vardır: Kuran ahlakını yaşamak... Çünkü Allah insanlara "asıl şan ve şereflerini" bu ahlak ile kazandırır. İnsanları içine hapsoldukları cahillikten, ilkel mantık örgülerinden, sıkıntılı ortamlardan, olumsuz karakter özelliklerinden, asılsız korkulardan, sapkın inançlardan ve tüm bunların sebep olacağı cehennem azabından kurtarır. Bunların yerine temiz bir akıl, güzel bir ahlak, cennet benzeri huzur dolu ortamlar ve en önemlisi de sonsuz nimetlerle dolu sonsuz bir cennet hayatı kazandırır.

Dünya üzerinde yaşanan tüm sıkıntıların, savaşların, kavgaların, dargınlıkların, yoksulluğun, sefaletin, öfkenin ortadan kalkmasının da tek bir çözümü vardır: Kuran ahlakını yaşamak... İnsanlara arzuladıkları mutluluğu, huzuru, refahı, adaleti, sevgiyi ve barışı getirecek başka hiçbir kesin bir çözüm yolu yoktur. Adaletsizlik, ihtilaf, eşitsizlik, çekişme, kavga, haksızlık, israf, kuruntu, taassup, zulüm, şiddet, ahlaksızlık ve bunlar gibi sayısız sorun hakkında Kuran ahlakının yaşanması, insanların yaşamlarını kolay, rahat ve mutlu kılacak en temel, en adaletli, en mükemmel ve en köklü çözümleri getirir.

Bu gerçeklere rağmen insan, küçük hesaplar, dünyevi çıkarlar, nefsani zaaflar nedeniyle hak dinden yüz çevirdiği takdirde, en büyük zararı yine kendisi görecektir. Çünkü insanın Kuran'dan yüz çevirmesi demek, onun, kendisi için gereken en hayati gerçeklerden habersiz kalması anlamına gelir. Oysa ne kendisinin ne de kendi gibi gelmiş geçmiş insanların taşıdıkları birikim bu dünyada karşısına çıkacak şartlarla ve sorunlarla başa çıkmasına yetmeyecektir. Tüm hayatı, sıkıntı, endişe, stres, kuruntu, terslik ve çözümsüzlüklerle geçecektir. O da bir süre sonra bu durumu kabullenecek, dini yaşamamasının cezası olan azaplarla dolu yaşantısını "hayatın bir gerçeği" sanarak büyük bir aldanış içinde ömrünü tüketecektir.

Allah'ın Kuran'da tarif ettiği üstün ahlak modelini benimseyen müminler ve yaşamlarının her dakikasına hakim edenler ise en güzel şekilde yaşayacaklardır. Allah bu müminleri şu şekilde müjdeler:

Bizim katımızda sizi (Bize) yaklaştıracak olan ne mallarınız, ne de evlatlarınızdır; ancak iman edip salih amellerde bulunanlar başka. İşte onlar;

onlar için yaptıklarına karşılık olmak üzere kat kat mükafat vardır ve onlar yüksek köşklerinde güven içindedirler. (Sebe Suresi, 37)

İman edip güzel amellerde bulunanlar, namazı dosdoğru kılanlar ve zekatı verenler; şüphesiz onların ecirleri Rablerinin katındadır. Onlara korku yoktur ve onlar mahzun olmayacaklardır. (Bakara Suresi, 277)

Onlar Allah'ın ahdini yerine getirirler ve verdikleri kesin sözü (misakı) bozmazlar. Ve onlar Allah'ın ulaştırılmasını emrettiği şeyi ulaştırırlar. Rablerinden içleri saygı ile titrer, kötü hesaptan korkarlar. Ve onlar Rablerinin yüzünü (hoşnutluğunu) isteyerek sabrederler, namazı dosdoğru kılarlar, kendilerine rızık olarak verdiklerimizden gizli ve açık infak ederler ve kötülüğü iyilikle savarlar. İşte onlar, bu yurdun (dünyanın güzel) sonucu (ahiret mutluluğu) onlar içindir. (Rad Suresi, 20-22)